

VOLODYMYR
VYNNYCHENKO
Central Ukrainian
State University

UNIVERSITÄT
BAYREUTH
Deutschland

LIETUVIŲ LITERATŪROS
IR TAUTOSAKOS
INSTITUTAS

Akademia
Pomorska
w Słupsku

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції

**«СЛОВО В СУЧАСНІЙ НАУКОВІЙ ПАРАДИГМІ:
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ КОНТЕКСТ»**

**Кропивницький
2025**

ЗБІРНИК ТЕЗ

**VOLODYMYR
VYNNYCHENKO**
Central Ukrainian
State University

**UNIVERSITÄT
BAYREUTH**
Deutschland

LIETUVIŲ LITERATŪROS
IR TAUTOSAKOS
INSTITUTAS

**Akademia
Pomorska**
w Słupsku

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка**

**Матеріали IV Міжнародної
науково-практичної конференції**

**«СЛОВО В СУЧАСНІЙ НАУКОВІЙ ПАРАДИГМІ:
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ КОНТЕКСТ»**

ЗБІРНИК ТЕЗ

**Кропивницький
2025**

УДК 81(062.552)

С 48

ISBN 978-617-7374-64-9

Збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції «Слово в сучасній науковій парадигмі: євроінтеграційний контекст» (27 листопада 2025 р.). Кропивницький, 2025. – 194 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Вечірко О. Л. – кандидат філологічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри германських мов, зарубіжної літератури та методик викладання;

Кирилюк О. Л. – доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української філології та журналістики;

Верезубенко М. М. – кандидат філологічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Соболь Є. Ю. – голова оргкомітету, ректор Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, доктор юридичних наук, професор;

Фока М. В. – заступник голови оргкомітету, в.о. проректора з наукової роботи Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, доктор філологічних наук, професор;

Пянковська І. В. – заступник голови оргкомітету, в.о. декана факультету української філології, іноземних мов та соціальних комунікацій Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, кандидат філологічних наук, доцент;

Верещак Ю. М. – заступник декана факультету української філології, іноземних мов та соціальних комунікацій з навчально-виховної роботи Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, викладач кафедри перекладу, загальної та прикладної лінгвістики;

Вечірко О. Л. – в.о. завідувача кафедри германських мов, зарубіжної літератури та методик викладання Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, кандидат філологічних наук, доцент;

Кирилюк О. Л. – завідувач кафедри української філології та журналістики Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, доктор філологічних наук, доцент;

Верезубенко М. М. – в.о. завідувача кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, кандидат філологічних наук, доцент.

*Друкується за рішенням вченої ради
Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка
(Протокол №5 від 01 грудня 2025р.)*

Статті подано в авторській редакції

Оргкомітет не несе відповідальності за зміст науковий праць та достовірність наведених фактологічних і статистичних даних

© Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка, 2025

© Видавництво «Тріада С», 2025

**VOLODYMYR
VYNNYCHENKO**
Central Ukrainian
State University

**UNIVERSITÄT
BAYREUTH**
Deutschland

LIETUVIŲ LITERATŪROS
IR TAUTOSAKOS
INSTITUTAS

**Akademia
Pomorska**
w Słupsku

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

**Volodymyr Vynnychenko
Central Ukrainian State University**

**IV International scientific
and practical conference**

**“WORD IN MODERN SCIENTIFIC
PARADIGM: EUROPEAN INTEGRATION
CONTEXT”**

BOOK OF ABSTRACTS

**Kropyvnytskyi
2025**

UDC 81(062.552)

C 48

ISBN 978-617-7374-64-9

Online Book of abstracts of the fourth International scientific and practical conference “Word in Modern Scientific Paradigm: European Integration Context” (November 27, 2025). Kropyvnytskyi, 2025. – 194 p.

EDITORIAL BOARD:

Vechirko Oksana – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Acting Head of the Department of Germanic Languages, Foreign Literature, and Teaching Methods;

Kyryliuk Olga – Doctor of Philology, Associate Professor, Head of the Department of Ukrainian Philology and Journalism;

Verezubenko Mykola – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Acting Head of the Department of Translation, Applied and General Linguistics.

Organizing Committee:

Sobol Yevgen – Chairman of the Organizing Committee, Chancellor of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University, Doctor of Law, Professor;

Foka Maria – Deputy Chair of the Organizing Committee, Acting Vice- Chancellor for Research at Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University, Doctor of Philology, Professor;

Piankovska Iryna – Deputy Chair of the Organizing Committee, Acting Dean of the Faculty of Ukrainian Philology, Foreign Languages, and Social Communications at Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor;

Vereschak Yulia – Deputy Dean of the Faculty of Ukrainian Philology, Foreign Languages, and Social Communications for Educational and Pedagogical Work at the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University, lecturer at the Department of Translation, General and Applied Linguistics;

Vechirko Oksana – Acting Head of the Department of Germanic Languages, Foreign Literature, and Teaching Methods at Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor;

Kyryliuk Olga – Head of the Department of Ukrainian Philology and Journalism at Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University, Doctor of Philology, Associate Professor;

Verezubenko Mykola – Acting Head of the Department of Translation, Applied and General Linguistics at Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor.

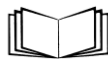
*It is printed by the decision of the academic council
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
(protocol № 5 from 01.12.2025)*

The articles are submitted in the author's edition

The organizing committee is not responsible for the content of the scientific work and the reliability of the given factual and statistical data

© Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian
State University, 2025

© Publishing house “Triad S”, 2025

ЗМІСТ

Частина 1 АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МОВОЗНАВСТВА ТА ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА

БХІНДЕР Н. В. ГЕНЕРАТИВНИЙ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЧИННИК СУЧАСНОГО СЛОВОТВОРЕННЯ	11
ІВАШИНА О. О. ХУДОЖНЄ ВТІЛЕННЯ АНІМИ В РОМАНІ ВАЛЕР'ЯНА ПІДМОГИЛЬНОГО «НЕВЕЛИЧКА ДРАМА».....	16
ВЕЧІРКО О. Л. КУРТУАЗНА ЛІРИКА ЯК ФЕНОМЕН СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ	21
БУРЯК О. Ф. ХУДОЖНЯ РЕЦЕПЦІЯ ПСИХОЛОГІЇ ЕМІГРАНТА ПОЕТАМИ НЬЮ-ЙОРКСЬКОЇ ГРУПИ	25
ДЕМЕШК О. І. М. ІННОВАЦІЙНІ СЛОВОТВІРНІ ПРОЦЕСИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ	30
ДОЛГУШЕВА О. В. «ЗЕЛЕНИЙ ЯНГОЛ» ЕЛІС ГОФФМАН: ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОГО ПОРТРЕТУВАННЯ ПІДЛІТКА.....	36
ДЮКАР К. В. ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СУЧАСНОМУ НЕОФІЦІЙНОМУ НАЗОВНИЦТВІ: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ	42
КОЧУБЕЙ В. Ю., БАБІЧЕВА Є. В. СЕМАНТИКА МУЗИЧНОЇ ЛЕКСИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	47
ЛАВРІНЕЦЬ О. Я. РЕЧЕННЯ З ДІЄСЛОВАМИ НА -СЯ ПАСИВНОГО СТАНУ В НОВИННИХ ТЕЛЕГРАМ-КАНАЛАХ.....	51
ЧОРНОУС О. В. ПУБЛІЧНА КОМУНІКАЦІЯ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ПРАВА ТА ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ.....	57

КОЗАРЬ Д. В. МИКОЛА ХВИЛЬОВИЙ В ОБСЕРВАЦІЇ Є. МАЛАНЮКА КРІЗЬ ПРИЗМУ ВЗАЄМОДІЇ БІОГРАФІЇ ТА СТИЛЮ	61
КРАСНІКОВА Ю. І. ВСТАВНІ ТА ВСТАВЛЕНІ КОМПОНЕНТИ В РЕПОРТАЖАХ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ.....	65
МИХИДА І. С. АНТИІМПЕРСЬКА СПРЯМОВАНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ: ПСИХОЛОГОСПРЯМОВАНА ТИПОЛОГІЯ	70
ДОЙНІКОВ К. В. ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ВІДТВОРЕННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ПРОСТОРУ РОМАНУ ГЕРБЕРТА ВЕЛЛСА «МАШИНА ЧАСУ» В ФОРМУВАННІ АНГЛОМОВНОЇ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ.....	75
СЕВАСТ'ЯНОВ В. Р. ЕПАТАЖ У ЖИТТІ ТА ТВОРЧОСТІ МИХАЙЛЯ СЕМЕНКА: ФУТУРИСТИЧНИЙ БУНТ ДОБИ МОДЕРНІЗМУ	79
СИВОЛАП А. Ю. СЛЕНГ ЯК МАРКЕР КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПРИНАЛЕЖНОСТІ	85

Частина 2

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ. СУЧАСНІ ЗАСОБИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ І ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

БОНДАРЧУК Ю. А. РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В МОДЕРНІЗАЦІЇ
ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ 92

ДАЦЬКА Т. О., ГОЛИНСЬКА О. В. СЛОВА КАТЕГОРІЇ DETERMINERS
НА СТАРШОМУ ЕТАПІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ШКОЛІ:
ТИПОВІ ПОМИЛКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ УСУНЕННЯ 97

ОЦАБРИК О. Ю. НОВЕЛА ГРИГОРА ТЮТЮННИКА «ТРИ ЗОЗУЛІ З
ПОКЛОНОМ»: ПРОБЛЕМА РЕІНТЕРПРЕТАЦІЇ 101

ХИТРА В. О. ПОТЕНЦІАЛ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ДЛЯ РОЗВИТКУ
МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ..... 107

ГРИЦАК Н. Р. ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ, ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА І
ПРОФЕСІЙНИЙ ІМІДЖ УЧИТЕЛЯ: ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД У
ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЗАРУБІЖНОЇ
ЛІТЕРАТУРИ..... 114

АПЛАТ Г. П. ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ СТУДЕНТІВ-
ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ..... 118

ПЕТРОВА М. С. ПРЕДСТАВЛЕННЯ ЗАВДАНЬ ЗА МЕТОДОМ TASK-
BASED LEARNING (TBL) У СУЧАСНИХ ПІДРУЧНИКАХ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ СТАРШИХ КЛАСІВ 124

Частина 3

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ. ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ. ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА.

MOROZ T. YU. ENHANCING INTERCULTURAL COMMUNICATIVE
COMPETENCE IN LEGAL ENGLISH THROUGH INFOGRAPHICS ... 131

РАДЧЕНКО І. Б. МОВНА ПОВЕДІНКА ЯК ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО МЕНТАЛІТЕТУ 137

МИХИДА С. П., СТАСЮК Б. В. ШІ-ДУБЛЮВАННЯ В ПЕРЕКЛАДІ
ПОЛІТИЧНОГО ІНТЕРВ'Ю..... 142

ВЕРЕЗУБЕНКО М. М. ЕТИМОЛОГІЯ ФІТОНІМІВ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ
ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ 148

LELEKA T. O. TRANSLATION OF ENGLISH DISH NAMES:
CULTUROLOGICAL ASPECT 153

ГОЛОВЕНКО К. В. НЕОЛОГІЗМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ
В НОВИННОМУ ТЕКСТІ..... 157

ВОЛОШИНА А. Р. ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ
ГАЗЕТНИХ СТАТЕЙ..... 162

ІЛЬІНА О. Д. ОСОБЛИВОСТІ ТА ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ
КУЛЬТУРНО-СПЕЦИФІЧНИХ РЕАЛІЙ 168

САВЕЛЕНКО В. О. ЗАСОБИ МАНІПУЛЯТИВНОГО ВПЛИВУ В
АНГЛОМОВНИХ ІНАВГУРАЦІЙНИХ ПРОМОВАХ:
ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ..... 173

**ФУЛГА Є. С. ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЛІТЕРАТУРИ
ЖАХІВ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ С. КІНГА «СЯЙВО»)..... 178**

**SHULHA N. V. AI USE IN PREPARATION OF MEDICAL STUDENTS TO
ENGLISH LANGUAGE COMPONENT OF UNIFIED STATE
QUALIFICATION EXAM..... 183**

**ТАРНАВСЬКА М. М. BUILDING TRANSLATOR COMPETENCE
THROUGH CORPUS ANALYSIS: A PRACTICAL FRAMEWORK 186**

**YULIIA VERESHCHAK, YELYZAVETA BURIAK, YULIIA ZORIEVA
TEACHING MODERN ENGLISH GRAMMAR VIA POLITICAL
DISCOURSE..... 190**

Частина 1

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МОВОЗНАВСТВА ТА ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА

Бхіндер Н. В.

доктор педагогічних наук, професор

кафедра англійської мови та літератури

Національний університет «Острозька академія» (Острог, Україна)

ГЕНЕРАТИВНИЙ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЧИННИК СУЧАСНОГО СЛОВОТВОРЕННЯ

Швидке поширення цифрових технологій суттєво змінило усталені форми сучасної комунікації, зробивши вивчення їхнього впливу на розвиток мови нагальною науковою проблемою. Цифрові платформи запровадили нові мультимодальні формати, прискорили поширення лінгвістичних інновацій та змінили умови, за яких мовці взаємодіють з письмовим та усним дискурсом. Оскільки комунікація все більше переходить в онлайн-середовища, традиційні лінгвістичні норми співіснують з новими цифровими конвенціями, що призводить до появи гібридних форм вираження. Розуміння цих змін має вирішальне значення для фіксації динаміки змін мови у XXI столітті.

Традиційні моделі словотворення історично сприймалися як структуровані механізми, за допомогою яких мови розширюють свій лексичний запас. Основні процеси, такі як деривація, складання, конверсія, змішування та афіксація, інтерпретувалися з точки зору передбачуваних морфологічних моделей та процесів (Недайнова & Однолеткова, 2019). Ці моделі підкреслюють ієрархічну морфологічну структуру, семантичну прозорість та фіксованість правил словотворення. Зважаючи на це, неологізми зазвичай розглядаються як прояви внутрішньої лінгвістичної еволюції, обмеженої морфологічними ресурсами та фонологічними нормами. Однак у лінгвістиці кінця XX століття традиційні моделі почали переосмислюватися, оскільки вчені визнали зростаючу складність лексичних інновацій та

обмеження суто структурних пояснень. Когнітивна лінгвістика запровадила ідею, що словотвір – це не просто сукупність формальних процедур, а й концептуальна діяльність, що включає метафору, метонімію та ментальну категоризацію. Процеси неологізації стають дедалі динамічнішими в контексті глобалізації, оскільки мови взаємодіють через кордони, а цифрова комунікація прискорює лексичні інновації. Глобалізація сприяє швидкому поширенню сучасних інновацій, які породжують нові лексичні одиниці для опису нових явищ (Боярова, 2019). Вчені зазначають, що неологізми часто виникають не лише з внутрішніх морфологічних механізмів, але й із запозичень, калькування та гібридизації, що відображає транснаціональний характер сучасної комунікації (Недайнова & Однолеткова, 2019). У цьому контексті неологізація є одночасно лінгвістичним та соціокультурним явищем, що відповідає потребі мовців називати та формувати понятійне осмислення нового досвіду в умовах швидких змін.

Інформаційні технології суттєво вплинули на механізми та темпи словотворення. Цифрове середовище сприяє впровадженню новаторських лінгвістичних підходів, таким як креативні скорочення, хештеги, емоційні неологізми та гібридні форми, які часто швидко набувають поширення серед спільнот користувачів (Вукова, 2024). Крім того, дослідження на основі корпусів демонструють, що технологічно опосередкована комунікація прискорює стандартизацію та нормалізацію таких інновацій, впливаючи на ширше використання мови (Pérez-Paredes et al., 2025). Ці тенденції підкреслюють, що сучасне словотворення більше не обмежується традиційними морфологічними процесами, а формується завдяки можливостям та рамкам цифрових платформ.

Поява генеративного штучного інтелекту представила новий клас мовних агентів, здатних створювати текст, подібний до людського, у різних комунікативних контекстах. На відміну від традиційних обчислювальних

інструментів, які просто обробляють або аналізують вже існуючі лінгвістичні дані, генеративні моделі штучного інтелекту, такі як великі мовні моделі (Large Language Models), діють як активні учасники мовотворчого процесу. Ці моделі спираються на ймовірні закономірності, вивчені з величезних корпусів, що дозволяє їм генерувати зв'язний, контекстуально відповідний текст, який може імітувати різні реєстри, стилі та жанри. Таким чином, генеративний штучний інтелект функціонує не просто як пасивний інструмент, а як агент, який формує мовний результат способами, які раніше були доступні лише авторам-людям.

Генеративні моделі штучного інтелекту впливають на лінгвістичну практику, вводячи нові лексичні елементи, синтаксичні конструкції та дискурсивні моделі у повсякденне спілкування. Завдяки таким застосуванням, як автоматизоване створення контенту, машинний переклад та інтерактивні розмовні агенти, текст, згенерований штучним інтелектом, взаємодіє з користувачами, створюючи можливості для неологізації. Ці процеси підкреслюють роль штучного інтелекту у посередництві лінгвістичної еволюції. Так, результати штучного інтелекту можуть прискорити поширення нових термінів, впливати на лексичні уподобання та навіть змінювати прагматичні норми. Роль генеративного штучного інтелекту як мовного агента також порушує важливі питання щодо авторства, когнітивної діяльності та лінгвістичної відповідальності. Хоча штучний інтелект може автономно генерувати текст, його результати відображають упередження та припущення. Більше того, зростаюча залежність від штучного інтелекту в академічній, журналістській та творчій сферах ставить під сумнів традиційні уявлення про текстову власність та автентичність.

Також інтеграція генеративного штучного інтелекту в багатомовні та міжкультурні комунікаційні контексти підкреслює його трансформаційний потенціал для глобальних лінгвістичних ландшафтів. Системи на базі

штучного інтелекту можуть полегшити доступ до кількох мов, підтримувати міжмовне розуміння та стандартизувати термінологію в різних сферах. Водночас, обмеження технології, включаючи алгоритмічну упередженість, нерівномірне представлення мови та епізодичні семантичні неточності, вимагають ретельного управління для забезпечення етичного та ефективного використання. Тому можемо стверджувати, що генеративний штучний інтелект є прикладом динамічної сили в галузі розвитку мови, здатної як покращувати, так і кидати виклик усталеним лінгвістичним нормам.

Генеративний штучний інтелект почав суттєво впливати на сучасні процеси словотворення, змінюючи способи появи та поширення нових лексичних одиниць (Wang & Ren, 2024). На відміну від традиційних механізмів, які спираються переважно на морфологічні правила, дериваційні моделі або аналогії з існуючими словами, моделі штучного інтелекту генерують словниковий запас, аналізуючи великі корпуси та прогножуючи статистично ймовірні послідовності морфем і фонем. Це дозволяє створювати нові лексичні одиниці, які часто поєднують кілька джерел, включають неологічні префікси чи суфікси або об'єднують елементи з різних мов, створюючи форми, які можуть не виникнути природним шляхом лише людської інтуїції.

Одним з найвражаючих ефектів генеративного штучного інтелекту на словотворення є прискорення неологізації (Wang & Ren, 2024). Контент, згенерований штучним інтелектом, може вводити та нормалізувати раніше невідомі слова. Багаторазово створюючи нові лексичні форми, ці системи сприяють швидкому поширенню нових термінів. Більше того, здатність штучного інтелекту поєднувати контекстуальну та семантичну інформацію дозволяє йому створювати слова, які є семантично прозорими та контекстуально доречними, ефективно долаючи розрив між лінгвістичними інноваціями та зрозумілістю для користувачів (Вукова, 2024). Генеративний

штучний інтелект також сприяє гібридизації та міжмовним впливам у словотворенні. Завдяки впливу багатомовних наборів даних, моделі штучного інтелекту можуть створювати лексичні одиниці, які поєднують морфологічні та фонологічні елементи з кількох мов, відображаючи глобалізовані комунікативні практики. Нові слова, згенеровані штучним інтелектом, часто несуть тонкі конотативні нюанси та стилістичні маркери, які формують дискурс та комунікативний намір.

В українському контексті генеративний штучний інтелект створює як можливості, так і виклики для розвитку сучасної мови (Недайнова & Однолеткова, 2019). Інструменти штучного інтелекту можуть підтримувати створення неологізмів, сприяти стандартизації нової термінології та покращувати міжмовну доступність у європейському та світовому цифрових просторах. Водночас, залежність від контенту, згенерованого штучним інтелектом, ставить під сумнів мовну чистоту, алгоритмічну упередженість та потенційну маргіналізацію традиційних моделей словотворення. Ретельна інтеграція генеративного штучного інтелекту в освітню, медійну та наукову практику може допомогти реалізувати його інноваційний потенціал, зберігаючи при цьому цілісність та самобутність української мови. Таким чином, розуміння впливу штучного інтелекту є важливим для формування обґрунтованої мовної політики та забезпечення того, щоб цифрові інновації доповнювали, а не підривали національний мовний розвиток.

ЛІТЕРАТУРА

Боярова, Л. (2019). Лінгвістичний аспект глобалізації. *Лінгвістичні дослідження*, 40, 138-144. <https://doi.org/10.5281/zenodo.32837>

Недайнова, І. В. & Однолеткова, А. О. (2019). Неологізація як феномен оновлення англійської та української мов: проблеми перекладу. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Серія: Актуальні проблеми

розвитку українського суспільства, 1, 92-98. <https://doi.org/10.20998/2227-6890.2019.01.16>

Bykova, T. V. (2024). Neologisms in internet discourse: dynamics of linguistic innovation in digital communication. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*, 16, 24-32. <https://doi.org/10.32447/2663-340X-2024-16.4>

Pérez-Paredes, P., Curry, N., & Aguado Jiménez, P. (2025). Integrating critical corpus and AI literacies in applied linguistics: a mixed-methods study. *Computer Assisted Language Learning*, 1-27. <https://doi.org/10.1080/09588221.2025.2569351>

Wang, L., & Ren, B. (2024). Enhancing Academic Writing in a Linguistics Course with Generative AI: An Empirical Study in a Higher Education Institution in Hong Kong. *Education Sciences*, 14(12), 1329. <https://doi.org/10.3390/educsci14121329>

Івашина О. О.

доктор філософії з філології,
старший викладач кафедри української філології та журналістики
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка (Кропивницький, Україна)

ХУДОЖНЄ ВТІЛЕННЯ АНІМИ В РОМАНІ ВАЛЕР'ЯНА ПІДМОГИЛЬНОГО «НЕВЕЛИЧКА ДРАМА»

Якщо вголос порадити людині, менш дотичній до літератури, прочитати «Невеличку драму» Валер'яна Підмогильного без додаткових уточнень, передусім можна почути у відповідь «яку?». Це свідчить про недостатнє ознайомлення сучасного читача з цим твором. Однак видавництва «Віват»,

«Фоліо» та інші активно цьому протистоять мальовничими серіями новодруків на хвилі гіперпопуляризації класики, зокрема «Розстріляного відродження». Це, безперечно, позитивне явище, яке поповнює бібліотеки українців та збагачує їхній літературний смак. Хоча варто більше уваги приділяти глибокому прочитанню цих текстів поряд із захопленням декоруванням полиць.

Екстремум дослідницького зацікавлення романом припав на 90-ті роки ХХ століття, коли вийшли у світ розвідки В. Мельника, С. Павличко, В. Шевчука та ін., було наново опубліковано праці Ю. Шереха. Ці матеріали разом із біографічною та історичною довідкою подано в «альтернативному путівнику творчості» В. Підмогильного «Досвід кохання і критика чистого розуму», впорядкованому О. Галетою (Галета, 2003, с. 442). Доповнює цю картину інформативна передмова Я. Цимбал до «віватівського» видання (Цимбал, 2023).

У центрі роману «Невеличка драма» – «фабульно нескладної, камерно ситуативної» (Ковалів, 2010) історії перебуває молода жінка Марта Висоцька, яка одного дня прокидається на порозі нового етапу власної індивідуалізації (Івашина, 2024), зазнає разючих змін у житті, щоб знову заснути в кінці «глибоким непорушним сном, сном великої і довершеної стоми» (Підмогильний, 2023, с. 317). Як зазначає Ю. Ковалів, «“Місце” у “Невеличкій драмі” локалізоване назвами розділів “Четверо в одній кімнаті, крім дівчини”, “Двоє в одній кімнаті, крім дівчини”, “Один в кімнаті з дівчиною”, дія і час зосереджені в чотирьох стінах» (Ковалів, 2010, с. 443), натомість у боротьбу вступають філософські ідеї, що перетворюють цю кімнату на поле інтелектуальної битви, а Марту – на випадкову жертву. Чи все-таки учасницю?

Насамперед, Марта унікальна. На жаль, потенційно, В. Підмогильний просто не встиг виписати інших жінок – головних героїнь своїх романів. А, можливо, це варто розглядати як психоавтобіографічний (Михида, 2012)

маркер сприйняття автором жінок і жіночого в собі. За концепцією К. Г. Юнга, ідеться про один із проявів психіки письменника, а саме: структурної субстанції індивідуального несвідомого Аніми, яку неодмінно тією чи тією мірою відображатиме настільки деталізований жіночий персонаж (Юнг, 2018), у чий внутрішній світ намагається зануритися чоловік-письменник.

У тексті головна героїня виконує роль, радше, композиційної домінанти, навколо якої розгортається художній конфлікт. Вона – тло для його проєкції, проявник усіх уламків чоловічого психосвіту. С. Павличко звертає увагу, що в прозі митця «йдеться майже виключно про чоловічу сексуальність, яка виявляється жорстокою, руйнівною для жінок силою» (Павличко, 1999, с. 224). Більшість жінок, змальованих Підмогильним, якщо не взагалі всі, крім Марти, є лише «об'єктом почуття й екзистенціального пошуку мужчини» (Павличко, 1999, с. 224). Однак не будьмо «інженерами Стайничими» й не ставмо дівчину «на коліна» завчасно. Під прискіпливим психологічним поглядом у ній можна розгледіти значно більше, позаяк Марта розвивається як особистість, із часом виявляє потенціал до самотійних дій, а головне: автор наділяє її несвідомим, що втілено в епізодах сну та роздумів.

То про що нам це може свідчити, крім утішного «хай живе Марта!»? По-перше, «ефірного часу» їй відведено таки менше, ніж, наприклад, Юрію Славенку та його «білку» (Ю. Шерех). Та й Дмитро Стайничий, який дозволив собі використати грубу силу проти тендітної дівчини, здобуває значно більше звичайного пролетарського щастя: «Улаштувався остаточно, працюю як добрий віл, але завод наш гуде! <...> А що одружився! Хорошу дівчину взяв, їй-богу, не гіршу за вас!» (Підмогильний, 2023, с. 296). Тобто «скептичному оптимізму», «практичному соціалізму» та іншим філософським і біологічним концепціям В. Підмогильний надає більше ваги, ніж почуттєвій складовій, яку втілює жінка.

Передусім бачимо це в уже згаданих назвах розділів, зокрема: «Четверо в одній кімнаті, крім дівчини» (Підмогильний, 2023, с. 74). Письменник ніби виносить Марту за дужки свого рівняння та виключає з велемудрих дискусій: «Та покиньте, нарешті, товариші! – скрикнула Марта. – Ви всі страшенно нудні!» (Підмогильний, 2023, с. 80); «– Хто заговорить про раціональність або практичність, з того штраф двадцять копійок на користь безпритульних» (Підмогильний, 2023, с. 81). Цим заперечує раціональність жіночого, прагне його витіснення, визнання слабкістю, але водночас не покидає спроб осмислити й опанувати. Разом із тим частину уваги приділено Ліні, «сумирній і негарній із себе дівчині», «ретельній у роботі до педантизму» (Підмогильний, 2023, с. 29). Таку раціональну та спокійну жіночність автор винагороджує сімейним щастям і життєвою стабільністю, бо вона не здатна зруйнувати спокій чи завадити побудові соціалізму.

За твердженням К. Г. Юнга, «Аніма – фактор найбільшої ваги у психології чоловіка там, де завжди діють емоції й афекти. Вона посилює, перебільшує, викривляє й міфологізує всі емоційні зв'язки з професією чи людьми обох статей. І плетива фантазії під цим – її творіння» (Юнг, 2018, с. 103). Саме такий її вплив, суголосний із давньогрецькими уявленнями про сирен (збабливих морських демоніць, які спричиняли кораблетрощі), і бентежить раціонального Славенка: «І вона сяjala, аж він заплющив очі і ладен був ось зараз зсунутись із канапи навколішки, схилитись у мовчазнім захваті перед нею, розпорошитись, зникнути біля її ніг, узутих у чорні, дешевенькі черевички» (Підмогильний, 2023, с. 115).

Нумінозність цього переживання сам автор позначає словами «шалений екстаз» (Підмогильний, 2023, с. 115), тож раціо не пробачає собі таку слабкість перед фемінним: «Професор відчув глибоку образу й підвівся з канапи. Самолюбство його було скривджене, до того ж дуже боляче» (Підмогильний, 2023, с. 116). І Славенко, і Безпалько, і, особливо, Стайничий стають по-

своєму жорстокими до дівчини, коли усвідомлюють її владу над собою, і прагнуть повернути собі сильну позицію. Зокрема, Дмитро робить це буквально: «Він з насолодою бгав, трощив її руку в своїй дужій руці, він вивертав їй руку, щоб вона впала додолу... – Не крикнеш! – він хутко стиснув їй рота другою рукою. – Гратися зо мною захотіла? Ставай!... Дівчина якось незграбно крутнулась і впала навколішки, скорчившись від болю... – А що? Знатимеш тепер?... Ну, от і поборолися, мовив він спокійніше. – Виходить, я дужчий» (Підмогильний, 2023, с. 127). Таким чином психіка намагається подолати емоційну Аніму, але за допомогою насилля, що містить у собі компонент Тіні.

Отже, розділене на всіх персонажів психічне важко сприймає своє єднання через страх втрати автономії. А раптом, якщо поєднати розум із чуттям, він перестане бути таким досконалим? Разом із цим, такі психоавтобіографічні моменти творчості, як зринання Аніми в творчому доробку митця можна вважати логічним етапом між двадцятьма й тридцятьма роками життя чоловіка – переходом від юності до зрілості. З опором, але досить делікатно і дбайливо, адже В. Підмогильний не вбиває дівчину, навіть висловлюється «трохи в оборону» в «Предмові до нездійсненого видання» цього роману. Осмислення художнього втілення однієї зі структурних субстанцій психіки дозволяє глибше досягнути психопортрет митця, а також пізнати через Інше себе.

ЛІТЕРАТУРА

Галета, О. (2003) *Досвід кохання і критика чистого розуму: Валер'ян Підмогильний: тексти та конфлікт інтерпретацій*. Факт.

Івашина, О. (2024) Національна модель індивідуалізації в романі Марії Матіос «Черевички Божої Матері». *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. Випуск 208. Кропивницький: Видавничий дім «Гельветика». С. 174–180.

Ковалів, Ю. (2010). Урбаністичні парадокси у романі “Невеличка драма” В. Підмогильного. *Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство.*

Михида, С. (2012). *Психопоетика українського модерну: Проблема реконструкції особистості письменника.* Поліграф–Терція.

Павличко, С. (1999) *Дискурс модернізму в українській літературі:* монографія. 2-ге вид., перероб. і доп. Либідь

Підмогильний, В. (2023) *Невеличка драма.* Віват.

Юнг, К. Г. (2018) *Архетипи і колективне несвідоме.* (Пер з нім Котюк К., наук редактор Фешовець О.) 2-ге опрац. вид. Астролябія.

Вечірко О. Л.

кандидат філологічних наук, доцент
доцент кафедри германських мов, зарубіжної літератури
та методик викладання
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка (Кропивницький, Україна)

КУРТУАЗНА ЛІРИКА ЯК ФЕНОМЕН СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Епоха Середньовіччя вирізняється складністю літературного процесу: на тлі державотворчих процесів та піднесення національної свідомості зберігає значення народна творчість і водночас активно розвиваються клерикальна та феодално-лицарська література.

Важливим явищем середньовічної культури стала рицарська (куртуазна) література. Актуальність дослідження куртуазної лірики зумовлена необхідністю глибшого осмислення культурних і літературних процесів

Середньовіччя, адже саме ця поезія сформувала нову модель художнього відтворення кохання та стала важливим етапом у розвитку європейської ліричної традиції.

Слово "куртуазія" походить від французького "cour" – "двір" і буквально означає «вишукано люб'язний, ввічливий» (Бусел, 2005, с.599). Словник літературознавчих термінів за ред. Гром'як подає наступне тлумачення цього терміну: «куртуазна (франц. *courtois* – ввічливий, чемний) література – світська, лицарська література європейського середньовіччя з мотивами культу дами (в ліриці) або пригод лицарів (епічні твори), почасти з елементами фантастичності» (Гром'як, Ковалів, 1997, с.384). Історично куртуазна культура має два основні варіанти – південнофранцузький і північнофранцузький. Більш ранній – південнофранцузький, виник у Провансі на рубежі XI-XII ст., північнофранцузький – у XII столітті. Категорія, що поєднує ці два варіанти, їх єдина основа – куртуазна етика. Куртуазна етика передбачає специфічну модель стосунків, у центрі якої перебувають Лицар і Прекрасна Дама. Зміст цих стосунків – куртуазна любов або любов-служіння. Це словосполучення означає, що жінка стає об'єктом лицарського служіння разом з сюзереном, т.б. феодалом і Богом, і це – справжня етична революція. Суть її – у поклонінні сильного перед слабким – воїна перед жінкою. До цього ні в одній культурі – ні в класичній античній, ні в традиційній християнській – жінка не удостоювалася такого звеличення. На думку І.Цебрій, «куртуазність (франц. *Amour courtois*) – середньовічна концепція кохання, відповідно до якої стосунки закоханого чоловіка та його панни серця уподібнювалися до стосунків між васалом і його сеньйором. Куртуазність як суспільно-культурне явище класичного Середньовіччя мала великий вплив на формування свідомості європейської свідомості аж до початку XX століття» (Цебрій, Опенько, 2016, с.90).

Куртуазна любов – не почуття, а соціальний ритуал, в якому у обох учасників є визначені ролі: активна – у Лицаря, пасивна – у Дами. Лицар аби заслужити прихильність своєї обраниці, повинен пройти чотири стадії любові-служіння (що "зітхає", "помічений", "визнаний" і "закоханий". Дама, щоб стати об'єктом такої кохання, має бути втіленням куртуазного канону краси – душевної і фізичної. Куртуазна поезія була пов'язана із новою трактовкою кохання, яка суттєво відрізнялась від античної і виникла у феодалну епоху.

Поділяючи ці уявлення про роль лицаря і дами, провансальці і мешканці півночі (трубадури і трувери) по-різному розуміли сенс любові-служіння. Перші вважали, що досконала Дама має бути недоступною, а служіння їй, подібно до доброчесності, і є нагорода. Такі стосунки вони називали "fin amors" – "істинним" або "досконалим" кохання. Якщо ж ці стосунки мали фізичний контакт, тоді вони називали це «вульгарним, низьким коханням», але трувери саме ці стосунки ототожнювали з власне куртуазною любов'ю. У науці для позначення двох цих моделей поведінки затвердилися терміни «висока» і «низька куртуазія».

Отже, у середньовічному суспільстві формується особливий рицарський кодекс, у відповідності з яким поряд з відвагою і доблестю рицар повинен володіти вишуканими манерами, бути освіченим й великодушним. Він повинен воювати з невірними, віддано служити своєму сюзерну і прекрасній Дамі. У зв'язку з цим рицарство набуває двох значень – соціального і морального. І ця подвійність весь час присутня у свідомості поетів. Тому куртуазній ліриці не можна дати якесь одне визначення. Це не була поезія лише на любовні теми, спостерігаються тут сатиричні, дидактичні та політичні мотиви.

Після розпаду імперії Карла Великий південь Франції, названий Провансом, став політично незалежним від північної Франції – домену

французького короля. Тут із самого початку розвивалася самостійна провансальська мова. В XI ст. Прованс був в економічному контексті більш розвиненою частиною Франції. Швидкий ріст продуктивних сил й інтенсивна морська торгівля із сусідніми романськими й східними країнами обумовили ранній розквіт самоврядних міст, що мали більшу незалежністю, ніж міста північної Франції.

Куртуазна лірика народилася у Провансі, на території, яка покладена між Іспанією та Італією на березі Середземного моря. Сприятливі умови для розвитку культури виникли тут з декількох причин:

1. Міста Провансу, які відігравали велику роль під час Римської імперії, менше постраждали під час кризи рабовласницького світу.

2. У Провансі слабкість королівської влади забезпечувала місцевим феодалам значну самостійність, яка позначалася не лише на їхньому політичному статусі, а й на формуванні власної самосвідомості.

3. Високому рівню цивілізації у Провансі сприяли тісні стосунки із мусульманськими країнами, адже Прованс мав зручне географічне розташування /перехрестя морських шляхів між романською Європою та Сходом/ Значення Арабського Халіфату за часів Середньовіччя було занадто великим.

4. Феодална знать охоче сприймала нові культурні тенденції, виявляючи інтерес до освіти й мистецтва. У цей період поширюється практика меценатства: представники аристократії замовляли придворним поетам твори, що оспівували жіночу красу, кохання та лицарські розваги.

Отже, куртуазна лірика стала унікальним явищем європейської культури Середньовіччя. Вона поєднала в собі естетичні ідеали, соціальні норми та філософію кохання, створивши новий тип поетичного мислення. Образ Прекрасної Дами та мотив служіння їй символізують духовне піднесення особистості й водночас відображають соціокультурні реалії

феодалного суспільства. Завдяки музичності, витонченій символіці та ритуалізованій поетиці куртуазна традиція вплинула на подальший розвиток європейської літератури, зокрема на поезію Ренесансу. Сьогодні вона зберігає свою цінність як джерело уявлень про середньовічну культуру та як витончена модель художнього осмислення любові.

ЛІТЕРАТУРА

Гром'як, Р. Т., & Ковалів, Ю. І. (Уклад.). (1997). Літературознавчий словник-довідник. *Академія*.

Цебрій, І., & Опенько, В. (2016). Концепція куртуазності як суспільно-культурного явища класичного середньовіччя. *Філософські обрії*, (35), 89-95.

Бусел, В. Т. (Уклад.). (2005). *Великий тлумачний словник сучасної української мови*. Перун.

Буряк О. Ф.

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української філології та журналістики
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка (Кропивницький, Україна)

ХУДОЖНЯ РЕЦЕПЦІЯ ПСИХОЛОГІЇ ЕМІГРАНТА ПОЕТАМИ НЬЮ-ЙОРКСЬКОЇ ГРУПИ

Творчий доробок представників Нью-Йоркської групи – багатий матеріал для дослідження художньої рецепції психології емігранта передусім тому, що має психоавтобіографічне підґрунтя. Діаспорне мистецьке об'єднання, що виникло в Нью-Йорку в 50-х роках ХХ століття, було представлене переважно українцями, які опинилися на чужині під час третьої хвилі еміграції.

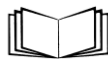

Склад Нью-Йоркської групи строкатий у географічному плані за місцем народження і проживання митців. Сюди входили не лише українці, що емігрували до США, зазвичай, перебуваючи перед тим кілька років у Німеччині в таборах ДіПі (Богдан Бойчук Юрій Тарнавський, Богдан Рубчак Юрій Коломиєць, Олег Коверко), чи в Австрії, як Женья Васильківська, а й вихідці з України, котрі оселилися в інших країнах світу: Віра Вовк (Віра Селянська) виїхала до Бразилії, Емма Андієвська мешкала «на два доми» – в США і в Німеччині. Окремий сегмент Нью-Йоркської групи представляють письменники народжені за межами України: Роман Бабовал (Бельгія), Марія Ревакович (Польща), Марко Царинник (Німеччина).

Зміна звичного суспільно-культурного середовища, соціального статусу, розрив родинних зв'язків призводять до розмивання ідентичності й провокують, зазвичай, виникнення руйнівних психологічних процесів і станів: самотність, тривога, страх, розгубленість, відчай і т. д., що й знайшли своє оригінальне художнє відображення в літературному доробку нью-йоркців.

Богдан Бойчук у вірші «Україна» відтворює драматичне світовідчуття українця, вимушеного жити в розлуці з Батьківщиною й водночас бути ментально себе її частиною, гостро відчуючи свою маргінальність:

*Вона осіла в моїй підсвідомості,
і як лише закриваю
темрявою очі,
її болі
вщеплюються в мої нерви
і лускають парості.
Її сльози
виїдають мої зіниці
її рани
дірвлять моє тіло,*

її радощі

виповнюють мої бажання [Астаф'єв, О. &

Дністровий, А., 2003, с. 87–88].

Почуття ностальгії за рідною землею актуалізується у творах багатьох письменників у різний спосіб: від прямої трансляції до втілення на імпліцитному рівні [Див: Буряк, 2024, с. 112–115].

Корабель у відкритому морі – метафора неприкаяного мандрівника, який загубився в пошуках себе, свого місця у світі, – один із улюблених образів нью-йоркців.

Пафосом безнадії й туги за рідним домом насажений вірш «Призначення» Богдана Рубчака:

Не буде обіймів дому,

Не буде куди прийти.

Смертельну відчуєш втому,

*та не причалиш ти [Астаф'єв, О. & Дністровий, А.,
2003, с. 178].*

Ностальгія, яка тримає людину на емоційно-почуттєвому рівні в іншому соціокультурному вимірі, в минулому, спричиняє виникнення болісного маргінального стану, метафорично вираженого в поезії Марії Ревакович:

корабель змінив курс

а ти стоїш

безлистим деревом

самотність вітру

*заплелася в твоє волосся [Астаф'єв, О. & Дністровий, А.,
2003, с. 269–270].*

За влучним забарвленням гіркою іронією висловом польського філософа Тадеуша Котарбинського, «еміграція – це похорон, після якого життя продовжується далі». І справді, еміграція – переломний життєвий етап, коли

відбуваються різючі психологічні метаморфози особистості спричинені втратою багатьох «якорів», що визначали її ментально обумовлену органічність, світоглядні орієнтири, душевний комфорт, натомість відбувається «народження» нового індивіда, визначеного новими соціокультурними координатами.

Розрив зв'язку з Батьківщиною як екзистенційну драму сирітства осягає Богдан Бойчук у вірші «Десь суть була, осталися одгадки...». Втрата мети, сенсу існування перетворює ліричного героя на безцільного блукальця у вселенській пустелі, що викликає страх і відчай:

*десь дім стояв,
та як його знайти?
Мій шлях
неждано виховзнув
з-під ніг
піском розлився
в безконечність.
Я йшов
і по коліна груз
в темноті* [Астаф'єв, О. & Дністровий, А., 2003, с. 67].

Болісний процес самоусвідомлення емігранта відображено в поетичній саморефлексії «Автопортрет» Юрія Тарнавського [Див: Буряк, 2017, с. 189–192]. Ліричний герой переживає самовідчуження, тому споглядає себе відсторонено: «*Твоє* лице заболочене ніччю...» [Тарнавський, 1970, с. 298]. Увиразнюється внутрішній конфлікт: Я-колишнє зникло, Я-нове ще не сформувалося:

*У кольорі очей
простяглася віддаль,*

в шуканні якої

загубилося твоє серце [Тарнавський, 1970, с. 298].

Розгубленість викликана розчахнутістю маргінального ліричного героя, який опинившись на чужині, тримається за минуле через духовний зв'язок із покинутою рідною землею

Серед художніх рецепцій осягнення стану емігранта вирізняється поезія Віри Вовк «Я». Жіноча адаптивність, пластичність забезпечує конструктивне засвоєння нового досвіду, що сприяє збагаченню, відкриттю нових граней, вимірів особистості:

Я в себе дома в княжій палаті

та в хаті рибалки.

Я їм золотою виделкою

і дерев'яною ложкою.

Мені любі гранатові вина

як і кринична вода.

Я ношу щире намисто

на конопляній сорочці» [Вовк, 1980, с. 125].

Таким чином поезія нью-йоркців багатовимірно відображає складну психологічну трансформацію емігранта через змалювання різних психологічних феноменів на емоційно-почуттєвому, світовідчуттєвому, світоглядному рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

Астаф'єв, О. & Дністровий, А. (Упор.) (2003). *Поети "Нью-Йоркської групи"*. Ранок.

Буряк, О. Ф. (2017). Жанрово-стильові особливості поезії «Автопортрет» Юрія Тарнавського. *Young Scientist*, № 11 (51) November, 189–192. <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/11/46.pdf>

Буряк, О. (2024). Мотив України в поезіях представників Нью-Йоркської групи. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія, № 69, Том 1, 112–115.

Вовк, В. (1980). *Мандала: тексти й витинанки*. Companhia Brasileira de Artes Graficas.

Тарнавський, Ю. (1970). *Поезії про ніщо і інші поезії на цю саму тему. Поезії 1955–1970*. Видавництво Нью-Йоркської групи.

Демешко І. М.

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української філології та журналістики
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка (Кропивницький, Україна)

ІННОВАЦІЙНІ СЛОВОТВІРНІ ПРОЦЕСИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Демократизація суспільства, деідеологізація, соціальні зрушення, стрімкий розвиток інформаційних технологій, повномасштабне воєнне вторгнення російської федерації в Україну зумовили істотні зміни в лексикологічній системі українській мові. Прагнення вербалізувати емоційно-психологічний стан в екстремальній ситуації та протистояти інформаційній війні сприяє активному творенню неологізмів. На сучасному етапі помітна тенденція до активного використання контамінації – виникнення нового слова внаслідок зближення, поєднання частин двох подібних слів.

Актуальні проблеми функціонування нових слів, процеси неологізації, словотвірні новотвори активно репрезентують у своїх працях Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк, Ж. В. Колоїз, А. М. Нелюба, О. А. Стишов,

С. П. Гриценко, Є. О. Редько, С. С. Лук'яненко, Ю. В. Теглівець, Д. В. Задорожня, С. А. Бузько, С. М. Чернявська, Л. В. Шевчук та інші. Автори визначають динамічні процеси в словотвірній номінації, способи творення новотворів, аналізують структурно-семантичні особливості лексем. Телескопічні новотвори досліджували Т. Р. Тимошенко, Ю. А. Зацний, С. М. Єнікєєва, Л. Ф. Омельченко, І. І. Гамерська, О. І. Дзюбіна ін.

Сучасні тексти будь-якого стилю потребують не тільки стилістичного, а й графостилістичного опису. Розглядаючи сучасні тексти, за смисловим принципом української орфографії змінено деякі правила щодо вживання великої літери, тобто помітна тенденція до розширення вияву вживання великої літери: «...*Захисників і Захисниць України*» (Україна-Центр, 16.09.2025). *Герой, Герої, Світла Пам'ять ГЕРОЮ*, коли пишуть повідомлення про загибель на війні. Коли йдеться про полеглих: *Тато, Син-Герой, Брат, Рідний, Коханий*, у коментарях-співчуття: *Батьки, Мамо, Донечка, Дружина, Рідні*.

Також уживання великої літери замінено написанням малої щодо країни-агресора: *рф, державна мова рф, москва, мовковія, російська імперія, кремль*. Національна комісія зі стандартів державної мови ухвалила не вважати за помилку цей факт у текстах неофіційного характеру (Нац. комісія зі стард. УМ).

Виникнення українських неолексем спричинене демократизацією та лібералізацією в соціумі. О. А. Стишов зауважує, що тенденція автохтонізації (націоналізації, етнізації) протистоїть глобалізаційним інтенціям і сприяє активізації творення і вживання нових розмовних слів у сучасній українській мові (Стишов, 2024, с. 27). Саме це і сприяє відродженню питомих мовних явищ, самобутніх рис і продукування неолексем, ураховуючи структурно-семантичну і стилістичну специфіку української мови.

Для захисників України утворено неолексеми з позитивною семантикою: *кіборг, кіберкозаки, кіберпартизани; краЗСУнчик – краЗСУня* – графічно-семантичний неологізм, утворений деформацією твірної основи (*красунчики ЗСУ*). Такі новотвори (колоквіалізми) стилістично марковані, надають мові виразності, емоційності. Крім позитивної семантики, це можуть бути й негативно оцінні новотвори: *витрачальник, неначасник, вибирант, кацапидли*: «Серед вибирантів 73 відсотки – жінки. Емоції для них головне (Fb: Меркулова О. 12.07.2023)». «А *кацапидли* ніяк не могли вгамуватися» (Шкляр В.); *московит, ватник, кацап, козломорді, руззкий, зомбі, асвабадітель, рашан, тіток-воїн, чмобік* ('частково мобілізований'), *завиванці*. За допомогою форманта *-от(а)*: *москолота* (від *москаль*), на морфемному шві чергування (л'–л). Досить продуктивні десубстантиви, деад'єктиви з префіксом *недо-*: *недобунтівник, недодепутатка, недоканал, недопарад, недопресконференція, недорейх, недошеф; непоінформований*; префіксоїдом *напів-*: *напівпартизанський*. Лексико-семантична система сучасної української мови поповнюється неолексемами на позначення різних ознак і якостей, утворені за допомогою формантів *-ен-*: *відбутусений, загібридений, москоротський, нагулений*; аббревіація: *росфашист* (Нелюба, 2025).

Помітна тенденція до утворення абстрактних іменників та похідних від синтетичної форми найвищого ступеня порівняння прикметників за допомогою форманта *-ість; -ств- (-івств-), -ї-, -ович*: *незламність; москворотість* (на морфемному шві чергування (т–т')), *найсильнішість, моржівство; -ик*: *незламник; -ат-*: *навальнята* ('послідовники О. Навального'); *недодержав'я; нетряпкович*. Менш продуктивний продуктивні похідні, утворені префіксально-суфіксальним способом: *неначасник*; способом основоскладання із суфіксацією: *непрямодотаційний*.

Продуктивне вживання фемінітивів: *депутатка, мсечка, нардепня,*

служка, посадовиця, меркиня, фемінітикиня: «Для прикладу, меркиня Будапешта не така: в Будапешті росіянам заборонено купувати квартири» (М. Давидяк). «Виявляється *мсечка* (від МСЕК) Крупа, у якої знайшли купу грошей, під час війни отримала грамоту від Стефанчука, подяку від Шмигалья за «високий професіоналізм» (Гб, Н. Шнайдер, 11.12.2024). Є. О. Редько зазначає, що «для розрізнення контамінаційних типів визначальними стають семантика твірних основ та особливості смислової взаємодії під час номінативного акту, що уможливорює виділення ...трьох груп – *відапелятивних, відонімих і змішаних контамінатів*» (Редько, 2016, с. 218). Л. В. Шевчук зауважує, що словотвірна контамінація – результат лінгвокреативної діяльності. Накладання твірних основ «зумовлюється асоціативними зв'язками, структурною подібністю твірних» (Шевчук, 2022, с. 176).

Структурна класифікація контамінатів:

1. Накладання однієї твірної основи на іншу: 1.1. **Накладання цілої першої основи на початок другої:** [мокш(i) + л[андія] → мокшандія, [могил-а + мобил]ізація → могилізація, [раб + Рос]ія → Рабсія. 1.2. **Накладання усіченої (утнутої) першої основи на початок другої:** Арестов[ич + повідом]лення → арестовлення, Змії[ний + Чорно]баївка → Змієбаївка, мельдон[ій + олімпіада] → Мельдоніада, Змії[ний + Чорно]баївка → Змієбаївка, Мос[патріархат + паханат] → Моспаханат, Пут[ин + Тит]аник → Пута-ник, Пут[ин + пат]ріот → пупріот, Пут[ін + Гім]лер → Путлер.

1.3. Накладання ініціалі другої основи на фіналь першої:

імporto[замещення + викрадення] → імпортвикрадення, моск[овський + скотський] → москотський. Ускладнений варіант – пету[шар-а + Шарий] → петуШарий. Це пояснюється мовленнєвою компетентністю називачів, що, враховують семантику твірних основ, намагаються дотримуватися законів

евфонії, передати конотативне значення похідного.

2. Уставлення однієї основи в іншу: *де[мілітари]зація + [Путін] → депутатізація*. Зауважимо, що домінують іронічно-ігрові номени, ґрунтовані на римувальному словотворенні. Вони репрезентовані в усіх підгрупах: *арестовлення* – ‘повідомлення’, *могілізація* – ‘мобілізація’ та інші.

3. Вичленування з початку твірної основи: *[z + з]ападня → Западня, [Z + з]нищені → Знищені*. Вичленування із середини твірної основи: *Москва + [z] → Мозква*. **3.1. Вичленування з кінця твірної основи:** *[капец + z] → капец*. Знижувальну соціальну оцінку набуває контамінат *фу-рашка*, утворений за допомогою нетипового способу вичленування дефісом із початку твірної основи та одночасного накладання цілої другої основи на кінець першої (*фу[ражка + рашка]*): «Знаєте, як це у них називається? Фу-рашка».

Суто умовно можна вважати контамінатами інновації з формантом-афіксоїдом **-стан**: *лаптестан, скотостан, швабростан; -мобіль* (*зомбімобіль*). Окрему групу зафіксованих інновацій становлять номени, що виникли в результаті мовної гри із прецедентними фразами медіатекстів періоду російсько-української війни. Інновати, утворені лексико-синтаксичним способом, набули статусу хештегів: *ихтамнет, затридні, потерьнет, всёнетакоднозначно, этонемыэтопутин, мыневсетакие*. Значна кількість новотворів періоду війни використовується на позначення ворога з пейоративним значенням: *рашисти, рашистський* (склад), *русня, рузки, козломорді, мобіки, чмоні, орки, орчихи* та ін.; *мордор, рашка, ерефія*.

Отже, найпродуктивніші способи творення неолексем сучасного періоду – морфологічні. Для десубстантивів – це суфіксальний, префіксально-суфіксальний, основоскладання із суфіксацією та словоскладання. Похідні, утворені способом контамінації мають іронічно-саркастичний відтінок, надають мовленню емоційності та експресивності. Процес метафоризації демонструє розширення семантичної структури інновацій. Основу

семантичних переосмислень метафор становлять домінуювальні мотиваційні ознаки переносного значення – асоціативність, образність, емотивність. Деяким неолексемам властива емоційно-експресивна конотація.

Таким чином, у сучасній українській мові новотвори виникають під впливом екстра- та інтралінгвальних чинників і творяться за допомогою морфологічних і неморфологічних способів словотворення, переосмислення існуючих номінацій або запозичень з інших мов. Новотвори, крім номінативної, словотвірної, емотивно-оцінної функцій, виконують компресивно-інформативну, діагностичну (розкривають менталітет народу, характерологічну, інтегративну, соціально-комунікативну).

ЛІТЕРАТУРА

Нацкомісія: написання «Росія» з малої літери в неофіційних текстах не порушує норм мови. URL : <https://imi.org.ua/news/natskomisiya-zi-standartiv-movy-dozvolyla-pysaty-slovo-rosiya-z-maloyi-bukvy-i55584>

Нелюба А. М. (2025). Лексико-словотвірні інновації 2022–2024. Словник / Укладач А. Нелюба. Харків : Харківське історико-філологічне товариство.

Редько Є. (2016). Словотвірна контамінація в сучасних інноваційних процесах // *XX–XXI століття: жанрово-стильові й лінгвістичні метаморфози в українській мові і літературі*: колективна монографія / Гол. ред. А. Архангельська. Olomouc : VUP. 205–229. URL : <https://www.academia.edu>.

СТИШОВ О. (2024). Розмовні неологізми в сучасній українській мові. *Українське мовознавство*. №1 (54). 23–41.

Шевчук Л. В. (2022). Словотвірна контамінація як вияв лінгвокреативності на феномен війни (на матеріалі медіатекстів). *Записки з українського мовознавства. Словотвір. Граматика*. 29. 172–185.

Долгушева О. В.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри германських мов, зарубіжної
літератури та методик викладання
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка (Кропивницький, Україна)*

«ЗЕЛЕНИЙ ЯНГОЛ» ЕЛІС ГОФФМАН: ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОГО ПОРТРЕТУВАННЯ ПІДЛІТКА

Персонажами дитячої й підліткової літератури зазвичай є герої відповідного віку. Традиційно їхній художній світ презентований амбівалентно: підлітки змальовуються як особистості із неупередженим й подитячому незіпсованим, «чистим» світобаченням, проте вони водночас є носіями тих ціннісних орієнтирів, які превалюють у суспільстві, членами якого вони є. Часто ці два світи контрастують, чим дають можливість митцям слова увиразнити самотність своїх героїв.

Метою цієї статті є визначення шляхів художнього портретування підлітка у повісті Еліс Гоффман «Зелений Янгол» (Hoffman, 2010).

Твір американської письменниці «Зелений Янгол» розрахована на емоційно-інтелектуальний діалог з читачем, в ході якого перед останнім відкриваються нові ракурси гуманістичних цінностей, поваги до особистості, прагнення до вдосконалення себе та оточення. Відтак окреслимо наступні параметри художньої портретизації головної героїні твору на ім'я Грін, або Зелений Янгол: інтерпретація імені, самосприйняття дівчинки-підлітка, взаємодія із суспільством, гендерні прояви, та світський/релігійний первні у свідомості підлітка.

Інтерпретація імені персонажу. Попри те, що літературна оноματοлогія не представлена певною науковою школою, аналіз літературного твору під кутом зору власних імен його героїв спирається, за О.Горенко на філософські та критичні міркування О. Потебні, Р. Барта, П. Рікера та інших теоретиків літератури, які вважали, що в літературному творі багатофункціональність імені реалізується через різні типи зв'язків між іменем та персонажем (Горенко, 2006). Еліс Гоффман обирає ім'я головній героїні повісті просте, із прозорою етимологією та конотацією, символічне значення якого лежить на поверхні. Грін/Green (з англійської – *зелена*), за етимологічним словником, має значення «колір живої рослини»; питома германська морфема *gr-* міститься у слові, що позначає власне саму рослину, траву (*grass*) (Online Etymological Dictionary, n.d.). Водночас переносним значенням слова є «молода», «юна», «недосвідчена», що актуалізується в ході розвитку сюжетної лінії твору. Із контексту повісті, читач може вивести й інші конотативні значення Зеленого Янгола, а саме здатність до фізичного й духовного відновлення, жага до життя й прагнення запалити вогник життя в інших істотах.

Друге ім'я дівчинки – Зелений Янгол. Янгол – безтілесна істота, божественний посланець (Online Etymological Dictionary, n.d.). Саме таку роль виконує Грін у творі: вона годує зголоднілих, дає притулок тим, хто цього потребує, піклується про беззахисних і знедолених. У такий спосіб дівчина самовдосконалюється, зворотній зв'язок із об'єктами своєї опіки надає їй сил і надихає на подальші вчинки. Авторка проводить асоціацію між іменем дівчини та світом рослин, презентованого через образ садка. Світ природи, яким би зруйнованим він не був, як і внутрішній світ людини, із часом оживає, набуває нових форм і обрисів, наповнюється іншим змістом.

Самосприйняття підлітка. Одним із засадничих принципів презентації головної героїні Еліс Гоффман є окреслення самосприйняття п'ятнадцятирічної дівчинки, що актуалізується, передовсім, шляхом

першоособової нарації. Саме така суб'єктивна перспектива оповіді дає можливість читачеві скласти враження про те, ким Грін бачить себе, якими є її переживання й занепокоєння, життєві пріоритети тощо.

«Зелений Янгол» Е. Гоффман розпочинається доволі щасливо. Грін розповідає читачеві про життя своєї сім'ї, повсякдення, сімейні звичаї, традиції, піклування один про одного. Але раптом трапляється щось незворотнє: гинуть найдорожчі для неї люди. Грін переслідують жах і біль втрати, спогади про минуле, що змушують героїню стати свого роду «рослиною» – вона шукає усамітнення та душевного і фізичного притулку в садку, намагається оговтатись від втрати. Чи не єдиною втіхою стали для підлітка птахи. Тривалий час вона не сприймає людей навкруги, тужить і відмовляється від їжі.

Та зміни відбулися, коли одного вечора завітав до неї загадковий незнайомець, з яким Грін згодом заприятелювала. Цей візит, за задумом авторки, не був випадковим, про що дізнається читач із розповіді всезнаючого наратора. Вона не зачинила перед ним двері, бо у глибині душі спрацював той дар, що завжди допомагає дівчині бачити що є справжнім, а що несправжнім, що є чеснотою, а що ні: «<...> *I wasn't just any girl. I was the one with talent for gauging truth from dishonesty, copper from gold, green tea from black, a friend from an enemy*». Попри скруту, дівчинка поставилася до незнайомця з розумінням, і ладна була віддати йому останнє. Вона назвала незнайомця Діамантом, тому що побачила у ньому щось таке, чого не було в інших – внутрішнє сяння, що вириналило з невиразної тілесної оболонки.

Дуже швидко дівчинка звикла до нього і усвідомила, що багато в чому вони схожі, побачила в ньому споріднену душу, таку ж травмовану і самотню. І раптом сталося непередбачене – дівчинка закохалася в юнака. Грін відчула, що відтепер вона і її життя змінюється: «*I felt as though I were a leaf that was greening, a vine that was growing toward the sun*». Та доля знов змусила її

сумувати через розлуку з Діамантом, про якого нагадують молоді саджанці, життя яким дав хлопець.

Свого роду осяяння приходить до Грін, коли вона усвідомлює, що життя продовжується, і потрібно звикнути до думки, що вона залишилась сама. Читач відстежує зміни у зовнішності Грін та їхню роль у тому, як дівчинка поборює страх і поступово пристосовується до життя. І, зрештою, їй це вдається.

Еліс Гоффман наділила свою героїню низкою позитивних рис. Зелений Янгол постає перед читачам як чутлива натура, чия стихія – світ природи («*I was Green, who never smiled at anyone, who preferred roses and asparagus to people*») та як сором'язлива дівчина («*I was shy and ill at ease, uncomfortable with girls of my own age, unwilling to talk to the boys at school <...> I wasn't good company, that was true, and people avoided me, but that was all right*»). Але це той підліток, який за доволі короткий час набув життєвого досвіду, і тепер уже здатний вислухати і навіть дати поради дорослому («*But I knew how to listen. I was the one who paid attention to the lessons my mother taught us. In time, I knew more than my mother. Soon, she began to turn to me for advice*»).

Окрім цього, Грін – мрійлива; часом дівчинці здається, що вона має магичні властивості, які вона описує як здатність інтуїтивно відрізнати чесноти від вад і недоліків. Така персонажна характеристика додає оповіді Гоффман певної містичності й сюрреалістичності.

Підліток і суспільство. Іншим аспектом презентації героїні, який, утім тісно переплітається із Янголовим баченням себе, є окреслення її зв'язку із суспільством, які даються знаки у взаєминах у сім'ї та ставленні до інших людей спільноти.

З-поміж суспільно-ціннісних орієнтирів Грін сім'я постає ключовою цінністю, що визначає коло тих чеснот, яких прагне героїня. Для неї сім'я – дар Божий, кожний із членів родини – уособлення людських ідеалів: любові й

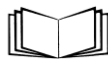

підкування одне про одного, працьовитості, згуртованості, доброти тощо. І навіть коли рідні загинули, вона уявляє, як би вони поводитися у певних ситуаціях, адже для юної дівчини родина – це водночас її мікро- і макросвіт.

Героїня Е. Гоффман і сама є майже ідеальним утіленням цих чеснот; у неї гарні відносини із родичами, близькими, однолітками і, взагалі, з будь ким. Попри те, що Грін перебуває в символічно-архетипному процесі дорослішання й становлення, вона вже усвідомлює свою місію допомагати тим, хто цього потребує. Взаємини з іншими людьми дівчинка намагається побудувати на довірі й людяності. Зокрема, її стосунки з однокласницею позначені розумінням і співчуттям, із сусідами – доброзичливістю, із тваринами – турботливістю.

Світський та релігійний первні у свідомості підлітка. Не позбавлена героїня «Зеленого Янгола» і свого бачення релігійних настанов. Грін висловлюється про гріховність світу як одну з причин виникнення жахливих катастроф. Для неї матеріальний добробут не є цінністю, натомість саме життя, дане богом, є найбільшим даром. У «Зеленому Янголі» роздуми Грін з цього приводу представлені доволі розлого у формі внутрішнього монологу: *«Live a gift alongside. Not money – we don't use that anymore. Something useful – a set of measuring spoons or a can of soup, a hammer or an apple pie»*. У кінці повісті, згадуючи пожежу та смерть рідних, дівчинка піддає сумніву думку, що нещасні випадки, які забирають життя багатьох людей, то – кара за їхні гріхи. Такі роздуми дівчинки схиляють читача до думки, що у духовному світі підлітка превалює світське гуманістичне начало, а віра й релігійні переконання увесь час піддаються скептичній оцінці, що властиво саме дитячому неупередженому світогляду.

Гендерні прояви. Еліс Гоффман портретизує героїню своєї повісті як утілення рис, що асоціюються із жіночністю. Грін уособлює чистоту, порядок, тепло, красу, молодість і ніжність. Зеленому Янголові не властиві типові

підліткові забавки; вона занепокоєна своїм подальшим життям без рідних, і окрім роздумів про це, намагається відволікатися від негативних думок і занурюватися у щоденну роботу. Дівчинка поводить як справжня жінка, встаючи вранці, щоб прибрати будинок й сад, приготувати сніданок не тільки для себе, а й для тварин та сусідів тощо. Такий спосіб життя попри біль, за задумом автора, є ключем для душевного одужання дівчини-підлітка після трагедії, адже втративши рідних, вона зберегла головне – прагнення до життя.

Отже, п'ятнадцятирічна героїня повісті Е.Гоффман Грін – оповідач твору, зі слів і вчинків якої читач вимальовує для себе портрет дівчини-підлітка через її світобачення, стосунки, фізичні й душевні переживання та сприймає цілісний образ як носія авторського задуму й центральної ідеї «Зеленого Янгола».

ЛІТЕРАТУРА

Горенко, О.П. (2006). *Ономатологія*. В Пригодій С.М., Горенко О.П. *Американський романтизм: Полікритика*. К.: Либідь, 87-106.

Hoffman, A. (2010). *Green Angel*. N.Y.: Scholastic Press.

Online Etymological Dictionary (n.d.). Angel. Green. In *etymonline.com*. Retrieved November 20, 2025, from <https://www.etymonline.com/word/angel>; <https://www.etymonline.com/word/green>

Дюкар К. В.

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української мови

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

(Харків, Україна)

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СУЧАСНОМУ НЕОФІЦІЙНОМУ НАЗОВНИЦТВІ: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ

Дослідження різних аспектів українського назовництва має глибоку та послідовну наукову традицію. На сучасному етапі у сфері вивчення специфіки національного антропонімікону накопичено значний теоретичний і практичний досвід, представлений працями М. Дуйчака, В. Охримовича, І. Муромцева та інших учених. Проблематика інноваційних процесів у межах ономастикону, зокрема неофіційного антропонімікону, знаходила відображення у розвідках Ю. Блажчук, О. Ковальчук, Л. Кравченко та ін. Водночас аналіз джерельної бази засвідчує відсутність ґрунтовних досліджень, присвячених інноваціям у сфері неофіційного антропонімікону, що зумовлює актуальність обраної теми.

Метою роботи є виявлення та аналіз структурно-семантичної специфіки інноваційних процесів у неофіційному назовництві. **Об'єктом** дослідження виступають okazіональні прізвиська представників українського політичного дискурсу, передусім державних діячів вищого рівня, зафіксовані у віртуальному комунікативному просторі протягом останніх п'ятнадцяти років. Предметом розгляду стали структурно-семантичні характеристики зазначених антропонімів. Джерельну базу становлять нові номінативні одиниці — okazіональні прізвиська українських політиків, дібрані з матеріалів українських та зарубіжних періодичних видань і електронних інформаційних

ресурсів, зокрема *Главком, Детектор медіа, Українська правда, Forbes, The New York Times* та інші.

Найпоказовіше динаміку в тенденціях неофіційного назовництва, на наш погляд, маємо змогу простежувати на прикладі прізвищ представників вітчизняного політикуму. Так, прізвисько другого президента Л. Д. Кучми (1994–2004 рр.) *Данілич* є відпатронімним похідним, що відповідає поширеним сьогодні в уснорозмовному спілкуванні мовленнєвим практикам номінування особи за допомогою самого лише патроніма. До речі, ця традиція назовництва є не менш давньою в культурі східних слов'ян, ніж згадана вище антропонімна формула, наприклад: «Въ то же лѣто . бѣжа **Володимиричь** . сѣвєць ИзАславль из Березаго во Вицижъ <...> и æсѧ по Ростислава по Смоленьскаго кнѣзѧ а ѿтъ строæ ѿступивъ . и приде к нему **Мьстиславичь** и Стародуба . в засаду» (Кієвскій лѣтописный сводъ, въ лѣто 6664 [1156] – въ лѣто 6669 [1161]). Прізвисько другого президента до сьогодні активно функціонує в текстах різних дискурсів: «А його наступники показали себе настільки не з найкращого боку, що навіть **Данилич** на їхньому фоні декому видається не найбільшим злом, а майже “політ нормальним”» (Українська правда, 23.09.2008); «**Данілич** не виявляв особливого пієтету до судової гілки влади» (Радіо Свобода, 13.10.2010); «Ну, а премудрий Медведчук встиг перед тим “накрутити” **Даниловича**...» (Антикор, 15.05.2014); «**Данилич**, вернися. Перезапуск переговорів в Мінську» (Кореспондент.net, 4.06.2019); «Перші написи на парканах “**Данілич**, прості” з’явилися ще років 20 тому» (Главком, 14.07.2024) тощо. Звертаємо увагу на те, що це прізвисько виявилось найбільш «життєздатним», хоч другу каденцію Л. Д. Кучми вже супроводила набагато ширша палітра утворень на зразок *Гітарист, Дядя Льоня, Ракетчик, Рудий Тарган, Чучма* та ін. У наведених зразках можемо спостерігати розширення модельного ряду для творення елементів неофіційного назовництва через залучення як узуальних (аббревіація – *LD*), так і okazіональних

(графодеривація – *КуЧМО*) словотвірних механізмів. Таке розширення неофіційного назовництва пов'язуємо передусім із початком увіходження українців у глобальну інтернет-мережу.

Поява віртуальних соціальних платформ *Facebook* (2004), *VK* (2006), *OK* (2006), *Twitter* (2006), *Instagram* (2010), *Viber* (2010), *WhatsApp* (2012), *Telegram* (2013) та ін. і їхнє поступове поширення серед українських користувачів, поступовий перехід до електронних джерел інформації (інтернет-версії друкованих видань, офіційні сайти тощо) спричинилися до того, що третій і четвертий президенти України за своїх каденцій одного загальноживаного в українському суспільстві прізвиська не отримали. В. А. Ющенко протягом 2004–2010 рр. називали *Бухгалтер*, *Буценко*, *Вітя Голодомор*, *Гниющенко*, *Говерлохід*, *Йхущенко*, *Миздобул*, *Шрек*, *Ю-щенок*, *Ющур*, *US'ченко* та багато інших: «**Пасічник**. Це найбільш толерантне прізвисько Президента, яке він отримав за любов до бджіл. Ющенко ще називають *Ющ і Месія*» (УНІАН, 15.05.2007). Подальша активна цифровізація українського суспільства в 2010–2014 рр. залишила «електронні сліди» надзвичайно великої кількості неофіційних номінацій четвертого президента України: «Прізвище Януковича як лишень не спотворювали: **Януковоч**, **Янушеску**, **Яйцепаденко**, **Ядиний**, **Янучара**, **П'янукович**, **Йолкович**, **Вітянчук**, **Бандюкович**, **Ялинкович**, **Хамукович**. Його також називали **ПроФФесором** (через його неграмотність), **Пінгвіном** (через сміхотворну поважність), **Парусом** (так його називав Андрій Ключев в аудіозаписах), **Лжевіктором** (за аналогію до Лжедмитрія – політичного авантюриста, що видав себе за сина Івана IV Грозного Дмитрія), **Шапкокрадом** (Вітя Шапкокрад). А ще – великим доном; неграмотним донецьким бандитом; “фенязычным” індивідом; кандидатом від зони; слугою Москви; єнакїївським Хамом; донбаським самодержцем; маріонеткою Путіна; гідрантом Конституції; межигірським насельником тощо»

(УКРІНФОРМ, 21.11.2021). Цікаво, що апробацію часом із-поміж усього багатоманіття прізвиськ президента-втікача витримав синтаксично вербалізований ад'єктив *легітимний* – автономінація, зафіксована під час його пресконференції 11.03.2014: *«За три роки з моменту втечі він з'явився на публіці лише кілька разів. Два з них – на прес-конференції для російських ЗМІ в Ростові-на-Дону навесні 2014 року, де доводив свої права на найвищу посаду в Україні, за що отримав прізвисько “Легітимний”»* (Факти, 21.07.2016); *«6 грудня касаційні скарги адвокатів “легітимного” залишили без задоволення, а також відмовили у відводі одного з суддів»* (ЗАБОРОНА, 6.12.2021); *«Сам “легітимний” теж не сидів, склавши руки. Він перервав тривалу мовчанку ще перед повномасштабним вторгненням, оприлюднивши... план капітуляції України»* (Главком, 25.08.2022) тощо. Підмічаємо, що від початку ХХІ століття встановити, які з номенів неофіційного антропонімікону українського політикуму, зокрема й наведені вище, постали природним шляхом лінгвокреативності мовців, а які – унаслідок залучення політтехнологій, не видається можливим.

Підсумовуючи, зауважимо, що okazіональні утворення, що активно функціонують у цифрову добу як засоби творення апелятивних та онімних інновацій, демонструють тенденцію до ускладнення своєї структури й формування гібридних характеристик. Сучасний антропонімікон дедалі більше відображає взаємодію традиційних і новітніх мовотворчих механізмів, унаслідок чого процеси номінації зазнають суттєвих трансформацій. Вектор номінування поступово зміщується від об'єкта номінації до суб'єкта – мовної особистості, яка прагне реалізувати свій лінгвокреативний потенціал, виявити індивідуальне бачення соціальної реальності та емоційно-оцінне ставлення до неї. Монополярність номінацій, характерна для консервативних систем, зокрема антропонімічної, поступово втрачає домінантні позиції, поступаючись місцем полівекторності, що виявляється у співіснуванні

офіційних, неофіційних та okazіональних найменувань. Така тенденція свідчить про динамізацію сучасного мовного простору, його відкритість до експерименту, і водночас про посилення антропоцентричних засад у мовній картині світу. Відтак інновації в неофіційному назовництві виступають не лише проявом творчого потенціалу мовця, а й показником глибших соціокультурних змін, притаманних українському комунікативному середовищу початку ХХІ століття.

ЛІТЕРАТУРА

Дюкар К. В. Відонімні неосубстантиви в українському медійному онлайн-просторі воєнного періоду: структурно-семантичний аспект. *Науковий вісник МГУ*. Вип. 59. Т. 1, 2023. С. 105–109.

Колоїз Ж. В. До питання про диференціацію основних понять неології. *Вісник Запорізького державного університету: Філологічні науки*. № 3. 2002. С. 78–83.

Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П. Динамічні процеси в лексиконі сучасної української мови: монографія. Київ: Видавничий дім С. Бураго, 2008. 335 с.

Пахомова С. М. Еволюція антропонімних формул у слов'янських мовах: монографія. Вид. 2-ге, доповн. і переробл. Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. 344 с.

Styshov O. *Neologisms of the Military Sphere in the Modern Ukrainian Language*. *LOGOS*, 113. (2022). P. 116–128.

Кочубей В. Ю.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри германських мов, зарубіжної літератури
та методик викладання*

*Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка (Кропивницький, Україна)*

Бабічева Є. В.

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка (Кропивницький, Україна)*

СЕМАНТИКА МУЗИЧНОЇ ЛЕКСИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Музична лексика посідає важливе місце в англійській мові, оскільки поєднує фахову термінологічну точність і широке культурне функціонування. Вона охоплює мовні одиниці, що позначають музичні явища, інструменти, жанри, технічні процеси та емоційно-оцінні характеристики, пов'язані з музичним сприйняттям. Зважаючи на зростання ролі музики в сучасному культурному просторі та активне проникнення музичних термінів в загальноповсякденну лексику, актуальним є дослідження семантичних особливостей англійської музичної лексики.

Поняття «музична лексика» охоплює мовні одиниці, пов'язані з музикою як видом мистецтва, культурним явищем і сферою діяльності ([Muradhanian, Hladkoskok, Semen, 2020, c.33](#)). До неї належать слова, що позначають музичні явища, інструменти, жанри, технічні прийоми, властивості звуку, процеси виконання та елементи музичного сприйняття й оцінки. Музична лексика передає як об'єктивні поняття (*note, rhythm, tempo, symphony*), так і суб'єктивні, емоційні враження (*melodious voice, harmonious*

mood). Вона відображає музичну реальність і культурні асоціації мовців (Білецька, Ставчук, 2018, с.135). Хоча музична лексика є частиною термінології мистецтва, вона активно функціонує і в загальнонавчальній, художній та публіцистичній мові.

Семантичній структурі музичних термінів присвячене дослідження J.Lyons, в ході якого доведено, що музична термінологія поєднує наукову точність, історичну спадковість та контекстуальну гнучкість. Терміни формуються на перетині технічних, виконавських і жанрових характеристик, відображаючи еволюцію музичної теорії та практики (Lyons, 1995). Об'єктом нашого дослідження була не тільки музична термінологія, а й всі лексичні одиниці, які пов'язані тематикою «Музика», включаючи емоційно-оцінну лексику.

Для вивчення семантичних характеристик англійської музичної лексики було обрано авторитетний словник англійської мови Oxford English Learner's Dictionaries. Окрім традиційного представлення лексичних одиниць, цей словник також об'єднує лексику за темами, що відкриває більші можливості для навчання і розширення словникового запасу учнів.

В центрі нашої уваги було понад 700 представлених у словнику лексичних одиниць, що охоплюють широкий спектр музичної термінології та загальнонавчальних слів, пов'язаних із прослуховуванням і сприйняттям музики. Кожна лексема у словнику супроводжується позначкою частини мови – іменник (noun), дієслово (verb), прикметник (adjective), прислівник (adverb) або ідіома (idiom), що дозволяє визначити граматичну категорію та функціональні особливості слова у мовленні. Крім того, для кожної одиниці наведено рівень володіння англійською мовою за шкалою CEFR (A1–C2), що дає змогу оцінити ступінь складності термінів та їх доступність для різних категорій користувачів мови.

Аналізу підлягали такі семантичні групи музичної лексики, як: терміни, що позначають музичні інструменти (Musical instruments), жанри та стилі музики (Styles of music), явища музичної теорії (Pieces of music), процеси виконання (Producing music), професійні ролі (People in the music world), музичні технології (Live music), нотаційні системи (Reading music) та лексику, пов'язану з прослуховуванням та емоційним сприйняттям музики (Listening to music, Describing music).

В ході дослідження встановлено, що найбільшою групою є Musical instruments (30%), де домінують назви струнних (32,2%), духових (21,4%), клавішних (18,1%) та ударних (17,7%) інструментів.

Другою за кількістю виступає категорія People in the music world (9,3%), до якої належать номінації професійних та аматорських ролей у музичній сфері: *musician, singer, composer, performer, conductor, songwriter*. Лексеми цієї групи характеризуються високою частотністю в сучасному медійному та культурному дискурсі, що зумовлено активним розвитком музичної індустрії.

Категорії Live music (9%) та Styles of music (8,1%) охоплюють лексику, пов'язану з концертною діяльністю, музичними подіями, фестивалями та жанровими класифікаціями. Вони мають виражене культурне забарвлення, відображаючи динаміку сучасного музичного життя. Особливої уваги заслуговує група *Styles of music*, в якій переважають запозичення з інших мов, зокрема афроамериканської, іспанської та португальської (*jazz, samba, reggae, flamenco, hip-hop*). Частка таких іншомовних елементів становить понад 70%, що засвідчує інтернаціональний характер музичної термінології.

Категорії Describing music (6,8%), Producing music (6,4%) та Listening to music (7,4%) відображають сучасні тенденції в описі музичних процесів і технологій. Лексеми на позначення процесу створення й прослуховування музики (*track, stream, playlist, recording studio, sample, amplifier*) демонструють вплив цифрової культури, зокрема сфер онлайн-платформ і звукозапису.

Pieces of music (5,8%) та Reading music (5,5%) становлять менші за обсягом, проте змістовно важливі групи, що охоплюють лексеми для позначення музичних форм, композицій, а також терміни нотаційної системи (*score, clef, chord, key signature*). Їх використання свідчить про зв'язок сучасної англійської музичної лексики з класичною європейською традицією та терміносистемою музичної освіти.

Семантичний аналіз підтвердив, що музична лексика характеризується полісемією (*tone, key, harmony*), що дозволяє термінам переходити з професійного шару до загальноновживаної лексики. Це сприяє активній метафоризації (*rhythm of life, tone of conversation, symphony of colors*), де музичні поняття набувають символічних та емоційних відтінків у немусичному контексті.

Підсумовуючи, семантичні особливості музичної лексики англійської мови свідчать про її гнучкість, універсальність та здатність до міждисциплінарної інтеграції. Вона одночасно зберігає наукову точність і виконує важливу роль у культурній комунікації, формуючи складну систему понять, образів і значень, що поєднують музику, мову та культуру.

ЛІТЕРАТУРА

Білецька, І. О., & Ставчук, Н. В. (2018). *Лексикологія англійської мови: навчально-методичний посібник*. Умань: Візаві. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/9581/1/Leksykologiya_angliiskoi_movy.pdf

Lyons, J. (1995). *Linguistic Semantics: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.

[Muradhanian I.S., Hladkoskok L.H, Semen H.Ya \(2020\). Modern Music professional limited vocabulary in the system of the English language. Науковий](#)

вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 46 (2). 33-37.

Oxford

Learner's

Dictionaries.

URL:

<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/topic/music>

Лаврінець О. Я.

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української мови

Національний університет

«Києво-Могилянська академія» (Київ, Україна)

РЕЧЕННЯ З ДІЄСЛОВАМИ НА -СЯ ПАСИВНОГО СТАНУ В НОВИННИХ ТЕЛЕГРАМ-КАНАЛАХ

У традиційній граматиці парадигму пасивних конструкцій, названих трансформами відповідних активних конструкцій, репрезентують речення з дієсловами на *-ся* пасивного стану, предикативними пасивними дієприкметниками на *-ний, -тий* та формами на *-но, -то* (Русанівський, 1971, с. 286). Центральне місце в парадигмі пасиву східнослов'янських мов, зокрема й української мови, відведено реченням із дієсловами на *-ся* (Русанівський, 1968, с. 17), що потрапили до книжних стилів української літературної мови під впливом російської книжної (канцелярської) мови, яка успадкувала їх від церковнослов'янської мови. Залучення пасивних конструкцій із дієсловами на *-ся* до синтаксичних засобів насамперед офіційно-ділового та наукового стилів спричинило віддалення синтаксичної норми цих стилів від норм розмовного й художнього стилів, текстам яких притаманне переважання активних дієслівних конструкцій.

У функційно-категорійній граматиці скориговано парадигму пасивних конструкцій: вона охоплює речення з предикативними пасивними дієприкметниками та формами на *-но*, *-то*, що спеціалізовані в українській мові на вираженні значення результативного стану як наслідку раніше виконаної дії та співвідносні з вихідними перехідними дієсловами зі значенням дії як лексичні деривати (Городенська, 2017, с. 446). Речення з дієсловами на *-ся* пасивного стану опинилися на крайній периферії синтаксичної системи української мови, їх визнано не характерними для неї. В українській мові постфікс *-ся* нейтралізує зв'язок перехідних дієслів з об'єктною синтаксею та є виразником різних словотвірних значень неперехідних зворотних дієслів (рефлексивів) на зразок *дитина мисться*, *друзі зустрічаються*, *будинок руйнується*, *одяг мнеться* та ін., уживання яких нормативне лише в активних дієслівних конструкціях.

Попри обґрунтування двокомпонентної парадигми пасивних конструкцій та слушні рекомендації лінгвістів щодо наближення синтаксису української мови до норм живої народної мови, на жаль, в останні троє десятиріч і далі спостерігаємо активне використання речень із дієсловами на *-ся* пасивного стану в текстах офіційно-ділового (адміністративно-канцелярський і законодавчий підстили) та наукового (переважно тексти негуманітарного і частково гуманітарного напрямів) стилів. Це спричинено тривалим впливом синтаксичних норм російської літературної мови на синтаксис цих стилів української літературної мови, унаслідок чого більшість мовців не розмежовує синтаксичних особливостей української та російської літературних мов.

Актуальність дослідження новинних телеграм-каналів, які через зручність і швидкість доступу інформації мають попит здебільшого в молоді, зумовлена насамперед тим, що медіа формують мовний смак мовців і їхнє уявлення про мовний стандарт, а для лінгвістів, за визначенням С. Єрмоленко,

є «надійним джерелом для вивчення динаміки мовних змін» (Єрмоленко, 2013, с. 123).

Аналіз матеріалу, зібраного методом суцільної вибірки з новинних текстів, оприлюднених протягом січня–жовтня 2025 року, засвідчує обмежене функціонування речень із дієсловами на -ся пасивного стану в новинних телеграм-каналах¹. Домінують двокомпонентні речення, вибір яких авторами новин зумовлений, переконані, штучно створеною традицією переважання цих конструкцій через їхній узагальнений зміст: нульова позиція діяча спричинена акцентуванням уваги лише на дії. Напр.: *Роботи виконуються поетапно із частковим обмеженням руху* (Київ, 26.06.2025); *Уражено аеродром російських окупантів, який використовується для запуску шахедів* (UN, 06.02.2025); *Пораненим оперативно надається вся необхідна медична допомога* (РВ, 24.09.2025); *Аж до 50 тис грн планується підвищення з/п військовим у тилу...* (ТУ, 29.07.2025); *Вступ України до НАТО в обмін на угоду щодо надр не обговорювався, – Трамп* (УТ, 01.04.2025); *Таке рішення розглядається нібито як основа для майбутньої угоди з Україною* (ТЧУ, 17.08.2025) та ін. Найуживаніші такі дієслова: *вважатися, ви(до/на)даватися, виконуватися, використовуватися, вирішуватися, вироблятися, впроваджуватися, встановлюватися, готуватися, обговорюватися, перевірятися, плануватися, проводитися, розглядатися, скасовуватися, уточнюватися, фіксуватися* та ін.

У трикомпонентних реченнях із дієсловами на -ся пасивного стану, які істотно поступаються двокомпонентним реченням, суб'єкт дії репрезентують іменники, що є назвами істот (людина / люди) і неістот (країна, місто, установа, організація), переважно у формі орудного відмінка. Напр.: *...траса Добропілля-Краматорськ перерізана і контролюється росіянами в районі Нововодяного* (УТ, 11.08.2025); *Зеленський схвалюється народом лише на*

¹ Назви й умовні скорочення досліджуваних телеграм-каналів див. наприкінці.

4%, – *Трамп* (УТ, 18.02.2025; ТУ, 18.02.2025); *Протези, реабілітація та лікування військових, ветеранів та звільнених з полону буде 100 % оплачуватися державою...* (РВ, 29.08.2025) та ін. Прийменниково-іменна сполука – непродуктивний засіб вираження суб'єкта дії в пасивних конструкціях сучасної української літературної мови загалом і новинних телеграм-каналах зокрема, напр.: *У Раді готується відставка Шмигала через його тісну співпрацю з екстеріоналом Шкілем* (УТ, 30.06.2025); *Більшість техніки, наданої Україні, виготовляється в США...* (UN, 30.05.2025); *В Україні впроваджується цікава програма «ЄЯсла»* (ТУ, 14.07.2025); *Сьогодні в Україні вперше відзначається День скорботи...* (UN, 28.07.2025).

За нашими спостереженнями, двокомпонентні речення з дієсловами на -ся пасивного стану вживано як синтаксичні синоніми активних конструкцій (неозначено-особових речень), проте вибір тієї чи тієї конструкції непослідовний і залежить від уподобань авторів новинних текстів. Напр.: *Деталі атаки наразі уточнюють* (UN, 17.07.2025) – *Результати ураження наразі уточнюються* (UN, 22.10.2025); *Поліцейським планують підвищити зарплату...* (РВ, 17.01.2025) – *Планується підвищити зарплату військовим...* (РВ, 29.07.2025); *В Україні фіксують спалах небезпечної хвороби – лептоспіроз* (УТ, 08.04.2025) – *В Україні фіксуються масштабні затримки руху потягів через черговий удар рф по залізницям...* (УТ, 17.09.2025); *Скасовують усі масові заходи на Франківщині на Великдень, – ОВА* (ТЧУ, 16.04.2025) – *З 1 квітня в Україні скасовується «старе» бронювання...* (ТЧУ, 28.03.2025); *Вражено 41+ літак: операцію «Павутина» готували понад півтора року* (ТЧУ, 01.06.2026) – *Операція «Павутина» готувалася понад півтора року...* (UN, 02.06.2025); *В Україні почнуть зараховувати до страхового стажу час роботи в іншій державі...* (ТЧУ, 19.05.2025) – *Періоди роботи за кордоном зараховуватимуться до страхового стажу в Україні...* (УТ, 19.05.2025) та ін. Примітно, що перевагу

надано трикомпонентним активним конструкціям, якщо діяч відомий, пор.: ***ВР планує розглянути його*** (законопроект – О.Л.) *якнайшвидше*, – Железняк (ТЧУ, 22.07.2025) – ***Контракти для осіб віком 60+ планують запровадити в Україні***, – нардеп Костенко (ТЧУ, 30.04.2025) і ***Підвищення мінімальної зарплати у цьому році не планується***, – прем'єр Шмигаль (ТЧУ, 28.03.2025); ***Досудове розслідування проводять ювенальні слідчі Дніпровського управління поліції м. Києва*** (Київ, 21.04.2025) – ***Очищення проводять за екологічними нормами в межах програми догляду за пляжами*** (Київ, 25.07.2025) і ***У столиці проводяться безоплатні вакцинації для тварин*** (Київ, 27.01.2025); ***Розвідка Норвегії вважає росію найбільшою загрозою для країни*** (UN, 13.08.2025) – ***Його*** (Роберта Превоста – О.Л.) ***вважають прихильником реформ Папи Франциска...*** (UN, 08.05.2025) і ***Ці компанії вважаються причетними до постачання рф компонентів для виробництва зброї...*** (UN, 08.07.2025) та ін.

Уживання активної дієслівної та трикомпонентної пасивної конструкцій в тому самому медіатексті, впевнені, відбувається тому, що автори не розмежовують семантичної відмінності активної та пасивної конструкцій, використовуючи їх для врізноманітнення синтаксичної організації тексту. Напр.: ***Завтра США та Україна на зустрічі у Саудівській Аравії обговорюватимуть «територіальні питання», – спецпосланець Трампа. Також буде обговорюватись «протоколи безпеки», передача американських розвідданих і угода щодо корисних копалин*** (ТЧУ, 10.03.2025); ***Воєнний стан і мобілізацію в Україні продовжили ще на 90 днів***, – Зеленський підписав закони. ***З 5 листопада воєнний стан і загальна мобілізація продовжується до 3 лютого 2026-го*** (ТЧУ, 30.10.2025) та ін.

Отже, у новинних текстах телеграм-каналів речення з дієсловами на -ся пасивного стану становлять периферію стосовно речень із предикативними пасивними дієприкметниками і формами на -но, -то, що репрезентують двокомпонентну новітню парадигму пасивних конструкцій. Обмежене

вживання речень із дієсловами на *-ся* пасивного стану засвідчує зорієнтування авторів новинних медіатекстів на відновлення самотутніх синтаксичних норм української літературної мови. Водночас вибір неозначено-особового речення чи двокомпонентної пасивної конструкції залежить здебільшого від уподобань авторів, які використовують ці конструкції як синтаксичні синоніми і як засоби уникнення структурної одноманітності новинного медіатексту. Перспективу виконаного дослідження вбачаємо в подальшому вивченні статусу й особливостей функціонування речень із дієсловами на *-ся* пасивного стану в інших жанрах медійного дискурсу.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

Київ – Київ 24/7. <https://t.me/+fdlLlschJ2pkYWMY>

РВ – Реальна війна | Україна | Новини. <https://t.me/voynareal>

ТЧУ – Тим часом Україна. <https://t.me/+e-HNWml9FNYyOGIy>

УТ – Український телеграм. <https://t.me/+V8VPwRkVmO9mODBi>

TU – Times of Ukraine: Новини | Україна. https://t.me/times_ukraina

UN – Ukraine NOW. <https://t.me/UkraineNow>

ЛІТЕРАТУРА

Городенська К.Г. (2017). Дієслово. У *Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія* (с. 364–414; 442–492). ВД Дмитра Бураго.

Єрмоленко С. (2013). Засоби масової комунікації і мовна свідомість сучасного українця. *Культура слова*, 2(79), 123–125.

Русанівський В.М. (1968). *Порівняльно-типологічна характеристика дієслівного стану в сучасних слов'янських літературних мовах*. Наукова думка.

Русанівський В.М. (1971). *Структура українського дієслова*. Наукова думка.

Чорноус О. В.

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри мовної підготовки

Донецький державний університет внутрішніх справ

(Кропивницький, Україна)

ПУБЛІЧНА КОМУНІКАЦІЯ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ПРАВА ТА ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

Упродовж останніх років публічне мовлення фахівців різних сфер зазнає помітних трансформацій. З одного боку, це зумовлено інтенсивним розвитком цифрових технологій, що мотивує спікерів удосконалювати вміння використовувати різні цифрові платформи та ресурси для покращення якості публічних виступів. З іншого боку, у суспільстві продовжує зростати рівень недовіри, критичності та інформаційної втоми внаслідок інформаційного перевантаження: за результатами дослідження Digital News Report від Інституту вивчення журналістики Reuters 54,0 % респондентів відчувають, що отримують більше новин, ніж можуть опрацювати (Інформаційна втома). Це змушує українську аудиторію змінювати свої інформаційні звички, свідомо селективно уникаючи тієї чи тієї інформації. За таких умов ефективна комунікація представників органів влади потребує не лише дотримання класичних вимог до публічного виступу (як-от, правильність, логічність, змістовність, послідовність тощо), а й передбачає розвиток навичок долати нові комунікативні виклики. У зв'язку з цим, вважаємо за необхідне розглянути основні труднощі публічної комунікації фахівців галузей юридичного спрямування, які впливають на сприйняття публічних виступів та ускладнюють взаємодію з аудиторією.

На особливу увагу заслуговують фахівці, робота яких безпосередньо передбачає взаємодію з громадськістю. До таких належать правоохоронці, професійна діяльність яких відповідно до чинного законодавства ґрунтується на тісній співпраці з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства й спрямована на задоволення їхніх потреб (Про Національну поліцію, 2015). Оскільки рівень довіри громадян до поліції вважається основним критерієм ефективності її роботи, то комунікативні помилки або їхня відсутність мають особливо вагомі наслідки. На цьому тлі актуалізується вміння критично добирати та перевіряти інформацію для своєї аудиторії, адже фейкові новини здатні суттєво знизити довіру й часто становлять загрозу психологічній безпеці населення, негативно впливаючи як на соціально-економічну та політичну стабільність держав загалом, так і на життя окремих громадян (Доскіч, 2022, с. 75). Ускладнює ефективну публічну комунікацію й те, що співпраця правоохоронних органів з громадськістю тривалий час розвивалася без чіткої системи, часто активізуючись лише після резонансних подій з негативними наслідками для суспільства (Кісіль, 2017, с. 43). Це посилює скептичне ставлення аудиторії та вимагає від спікерів максимальної прозорості, аргументованості дій і ухвалених рішень, доступності комунікації, а також зміщує акцент на практичну значущість повідомлень для громади.

Аналогічні виклики спостерігаються й у професійній діяльності юристів, які здебільшого працюють з різними аудиторіями, з-поміж яких як професійні правники (судді, прокурори, адвокати тощо), так і представники громадськості без спеціальної юридичної освіти. Вони виступають у судових засіданнях, надають публічні консультації, зокрема й в онлайн-формі, проводять просвітницькі лекції. В усіх названих ситуаціях юристам слід враховувати ризики інформаційного перевантаження в результаті поступового зростання обсягів інформації, кількості даних, якими оперують слухачі. Це негативно

впливає на концентрацію аудиторії, знижує здатність сприймати інформацію, ефективно її обробляти й запам'ятовувати. В означеному контексті доречно зауважити відмінність між знаннями та інформацією: знання є результатом пізнання, капіталом та ресурсом особистості, мають особистісний сенс, а інформація – це зовнішні дані, «чужі знання», які особа може прийняти або відкинути (Грабовська, Мусаковська, 2020, с. 21). Саме інформаційне перевантаження заважає перетворювати інформацію на знання, що своєю чергою, має спонукати юристів обирати більш лаконічні формати подання матеріалу, ретельно структурувати виступи, а також застосовувати візуалізацію. Принагідно нагадаємо, що сучасному оратору доступний доволі широкий арсенал засобів для візуалізації, з-поміж яких презентації, відеоролики, фото, плакати, роздаткові матеріали, дошка чи фліпчарт для запису тез, зображення схеми тощо, які допомагають перетворити виступ на той, який «можна слухати, дивитися, відчувати й аналізувати» (Красницька, 2020, с. 195). Симетрично зростає значущість активного слухання та вміння реагувати на інформаційні потреби співрозмовника. Особливим видом промов у сфері юридичної діяльності є судова, яка, за визначенням науковців, є монологом і діалогом одночасно, адже юрист, виголошуючи її, повинен постійно відчувати зв'язок з адресатом, управляти його увагою (Швецова, 2017, с. 99). При цьому фахівці доволі часто припускаються помилки, вважаючи, що така промова має бути суто аналізом діяння, його кваліфікації, дослідження доказів, цілковито ігноруючи творчий аспект. Майстерне володіння словом допомагає увиразнити текст, віднайти найбільш переконливі образи, доречні порівняння та метафори, риторичні питання для обґрунтування позиції та створення певного психологічного впливу на аудиторію. Вдало дібрані мовні засоби сприяють формуванню довіри до оратора, підкреслюють логіку та послідовність його думок, спрямовують увагу слухачів на ключові аспекти справи.

Підсумовуючи означене вище, зауважимо, що сьогодні постійна робота з удосконалення комунікативної компетентності фахівців різних сфер є необхідною умовою налагодження ефективної взаємодії з громадськістю, підвищення рівня довіри з її боку до органів влади, які вони представляють. Збагачуючи знання та розвиваючи навички виступати публічно, юристи та правоохоронці здобувають можливість подолати основні труднощі, які виникають в інформаційному середовищі та впливають на результативність комунікацій органів влади.

ЛІТЕРАТУРА

Грабовська, С. Л., Мусаковська, О. М. (2020). Інформаційне перевантаження: психологічний ракурс. *Психологічний часопис*, 6(7), 18–29. <https://doi.org/31108/1.2020.6.7>

Доскіч, Л. С. (2022). Фейкові новини як новітній засіб маніпуляції та дезінформації. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 4, 72–77.

Інформаційна втома як вікно можливостей: шанс для регіональних медіа в умовах війни та після неї. (б.р.). URL: <https://news-fatigue-research.mediadevelopmentfoundation.org/>

Кісіль, З. Р. (2017). *Теоретико-прикладні засади конструктивної взаємодії поліції і населення в соціумі*. Львівський державний університет внутрішніх справ.

Красницька, О. (2020). Методика підготовки публічного виступу. *Військова освіта*, 1(41), 191–202.

Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

Швецова, В. Є. (2017). Види судових промов та їх особливості. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки*, 24, 95–100.

Козарь Д. В.

аспірант кафедри української філології та журналістики

Науковий керівник: д. філол. наук, проф. Фока М. В.

*Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка (Кропивницький, Україна)*

МИКОЛА ХВИЛЬОВИЙ В ОБСЕРВАЦІЇ Є. МАЛАНЮКА КРІЗЬ ПРИЗМУ ВЗАЄМОДІЇ БІОГРАФІЇ ТА СТИЛЮ

Літературознавча методологія Є. Маланюка прикметна тим, що її націоцентричний дискурс базувався на синтезі біографічного і стильового компонентів. У підході автора «Книги спостережень» до осмислення творчості певного митця поєднувалося тонке «прочитання» особистості, тобто створення психологічного портрету, і динаміка стильових змін, яка пов'язувалася і впливала з динаміки внутрішнього життя, а точніше — самосвідомості, об'єкта вивчення.

Будь-які коливання в духовному бутті митця дають про себе знати насамперед у його стилі. «Стиль, — зазначає Є. Маланюк у «Нотатнику», — печать Бога на речі (Маланюк, 2008, с. 51). Для літературознавця стиль був сутністю митця, бо таким чином у слові той матеріалізує темперамент. Стиль виказує справжнє єство митця. Стиль — є одухотворенням матеріалу, зауважує Є. Маланюк (Маланюк, 1962, с. 166). Зрештою свої роздуми про сутність національного «Я» українства, національного інстинкту есеїст зводить до проблеми стилю — «проблеми духа форми, формотворчого духа, що змушує матерію прийняти певну, адекватну для неї форму» (Маланюк, 1962, с. 166).

У контексті цих розмислів автор стверджує, що для нашої культури та історії проблема стилю — це проблема біографії. Головним критерієм оцінки цілісності особистості та якості художніх пошуків у Є. Маланюка був

національний інстинкт, національне самовираження й самоідентифікація, цілісність і міцність національного єства митця. Аналіз літературних портретів, які створив есеїст, дозволяє зауважити, що своє пильне око він зупиняв на тих митцях, котрі демонстрували потужну динаміку духовного життя. Вона могла бути спрямована як «д'горі», так і заземлення.

Г. Ключек, оглядаючи методологічні засади Маланюкового літературознавчого доробку в праці «Феноменальність есеїстики Євгена Маланюка: сім ознак» (Ключек, 2010) зауважив, що автор добирав для обсервації постаті тих митців, хто бачив сутність речей. У галереї описаних Є. Маланюком постатей особливу увагу привертає Микола Хвильовий.

Одним із стилеутворюючих чинників літературознавець вважав конфлікт митця з собою, конфлікт з добою, оточенням і системою. У контексті розвитку цієї тези цікавими видаються розмисли критика про Миколу Хвильового. Його творча особистість проходила кілька горнил: він боровся з системою, з оточенням, з самим собою. Особливістю цих конфліктів була їх продуктивність: вони призводили до еволюції стилю ваплітянина. Зіткнення з викликами часу дозволили М. Хвильовому виявити «суверенність», за визначенням Є. Маланюка, своєї особистості. Це зумовило диктат націокультурної домінанти у його стилі, у його творчості.

Критик присвятив постаті М. Хвильового низку студій. Дві з них були позначені трагічною датою 13 травня 1933 року. У «Нотатниках» він неодноразово пише про М. Хвильового, підкреслюючи його чутливість до малоросійського убожества в українській культурі і літературі пореволюційної доби.

Є. Маланюк відмовляється від запропонованої Д. Донцовим формули визрівання особистості М. Хвильового, у якій був перехід від романтики комунізму до романтики націоналізму. Критик пропонує інше бачення психологічного й духовного єства митця, стверджуючи, що «внутрішнє ядро

істоти Хвильового є синтетичним до монолітності» (Маланюк, 1997, с. 307). На його думку, час і обставини спровокували розкриття цієї монолітності.

Є. Маланюк назвав кілька визначальних рис особистості ваплітянина: Це – героїзм, пасіонарність (хвилювався сам і хвилював інших) і романтичність світогляду, яка підкріплювалася дієвістю – чином. Критик пише: «Політичний нерв Хвильового, треба думати, і потягнув його в революцію, яка для майже-юнака була поняттям і явищем універсальним, всеохоплюючим, єдиною панацеєю на всі біди. <...> Легенді Революції він віддав і свою гарячу юнацьку віру, і свій поривчий молодечий романтизм, і свій яскравий талант уродженого письменника. А вони були такі сильні і стихійні, що затьмарили Хвильовому його невироблений тоді політичний світогляд» (Маланюк, 1997, с. 308).

Революція задовольняла ці властивості мислення і духу Миколи Хвильового, але пореволюційна дійсність із культом обивателя-малороса, бездіяльністю і входженням у «мирне» життя без будь-якого потенціалу до духовного зростання спровокувала у письменника бажання протистояти цій тенденції. «Хвильовий <...> побачив наочно, що революція «прошуміла» вуличками його «Голубої Савої» безнаслідно, що хижацький інстинкт Москви зробився ще одвертішим і брутальнішим <...>, тоді у Хвильового наступило не традиційне «розчарування» <...>, лише – вибух. І тоді, власне, майже блискавично скристалізувався в нім справжній політик. І далі вже йде чинність Хвильового – людини політичного чину на тій арені, яка була для нього найприроднішою й формально найприступнішою: на арені літератури», – зауважує Є. Маланюк (Маланюк, 1962, с. 241).

У певний момент національний інтелект Миколи Хвильового (розуміння чинників деформації тоталітарною владою початків українського національного відродження) сполучився із національним чуттям (інстинктом свободи, високої культури, вільного розвитку), зреалізувавши свій

«синтетичний вислід» (Маланюк, 1966, с. 242) у «національній волі» (у памфлетній творчості ваплітянина). Прояв суверенної духовної особистості письменника Є. Маланюк простежує у змінах, які відбуваються у його стилі:

- Ліричність М. Хвильового тяжіє до епічності, що проявляється у створенні «музичної» новели.
- Проза митця ретранслює пафос героїзму на противагу рабському духу і міщанському світогляду.
- Микола Хвильовий для викоріння «енківщини» обирає сатиру гоголівського штибу.
- Музичність його письма стає епічно-героїчною, а не ліричною, як це було на початку 1920-х років. Є. Маланюк пише: «Здається, що навіть у самому музично-скомпількованому, новаторсько-виключному, якомусь аж скрипково-віртуозному стилі новель Хвильового звучить жагучий протест суверенно-державної психіки Нового Українця проти колоніально-провінційальної всеукраїнської Енківщини, політично тупої, вайлуватого-самозакоханої, графомансько-етнографічної і – безнадійної. <...> А, головне, ненависницької до всього, що могло би вирости, до всього, що носить в собі зерно величчя...» (Маланюк, 1962, с. 267-268). Серед прийомів музичності М. Хвильового Є. Маланюк називає алітерованість, «розхитаний кістяк, брак композиційної потужності), імпресіоністичний телеграфізм речень (вони не мазки, а ноти), незвичайна, нетрадиційна, як на прозаїка, чисто лірична сміливість епітету <...> й метафора» (Маланюк, 1962, с. 263).

Отож, рушійним чинником енергійної і вольової індивідуальності Миколи Хвильового, на думку Є. Маланюка, було національне єство – комплекс психічних і психологічних якостей, які складають сутність національної ментальності. Тимчасове захоплення комунізмом було лише сплеском пасіонарності М. Хвильового, детермінованим його прагненням вдосконалення світу. Обскурація революційної ідеї здетонувала становлення

національної свідомості і волі М. Хвильового, зреалізованої переважно в памфлетах та сатирі. Виявом диктату національного єства письменника, за спостереженнями Є. Маланюка, була така риса його стилю, як музичність (ліризм) оповідної форми. Емоційність і пристрасність його пасіонарної натури обумовила й відповідну імпресіоністичну інструментовку його новелістики.

ЛІТЕРАТУРА

Клочек Г. (2010) Феноменальність есеїстики Євгена Маланюка: сім ознак/ Г. Клочек. Євген Маланюк: «проза поета». С. 32–69.

Маланюк Є. (1962) Книга спостережень. Проза. У 2-х т. Т.1. 527 с.

Маланюк Є. (1966) Книга спостережень. Проза. У 2-х т. Т.2. 480 с.

Маланюк Є. (2008) Нотатники (1936-1968). 335 с.

Маланюк Є. (1997) Книга спостережень. Статті про літературу. 430 с.

Краснікова Ю. І.

аспірантка кафедри української мови

Київського столичного університету

імені Бориса Грінченка (Київ, Україна)

ВСТАВНІ ТА ВСТАВЛЕНІ КОМПОНЕНТИ В РЕПОРТАЖАХ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ

Синтаксичний простір українськомовної преси та публіцистичного дискурсу загалом перебував у полі зору таких українських вчених, як В. Чабаненко, І. Завальнюк, І. Холод, Н. Івкова, Р. Назар, Ю. Зоріна та ін. Дослідники звертають увагу на те, що аналіз різноманітних синтаксичних одиниць варто здійснювати не лише за структурою та синтаксичними

зв'язками, а і в контексті експресивного синтаксису. Експресивність в публіцистиці – це результат поєднання двох функцій: надання нової інформації та вплив на читача. Такі засоби посідають чільне місце в мові репортажного тексту.

До компонентів синтаксичного розбору будь-якого публіцистичного твору належать одиниці, які перебувають поза граматичними зв'язками в реченні. Це вставні і вставлені слова, словосполучення та речення, «які, хоч і належать до речення за своїм змістом, синтаксично не пов'язуються з жодним членом даного речення і, таким чином, залишаються поза синтаксичними зв'язками між членами речення» (Караман, 2011, с. 430), однак відзначаються продуктивністю в репортажі.

Речення зі вставними і вставленими компонентами вже довгий час досліджуються у працях українських мовознавців. Синтаксичні розвідки таких дослідників, як І. Вихованець, П. Дудик, А. Загнітко, М. Вінтонів, Б. Кулик, О. Мельничук, Н. Плющ, І. Слинько, К. Шульжук, С. Бевзенко та ін., вказують на те, що вставні елементи виражають ставлення мовця до повідомлення, а вставлені – доповнення, уточнення, роз'яснення до основного повідомлення або введення додаткового змісту.

На думку А. Загнітка, вставні одиниці виражають суб'єктивну модальність у реченні, а вставлені конструкції здебільшого постають внаслідок необхідності внесення додаткової інформації, таким чином репрезентуючи об'єктивну модальність (Загнітко, 2013, с. 89-90). Розрізняючи вставні і вставлені елементи, варто пам'ятати, що останні не можуть стояти на початку речення та для них притаманні власні розділові знаки (дужки, тире). Як стверджує С. Бевзенко, «речення, ускладнені вставними словами і вставленими конструкціями, за своєю структурою і семантикою досить різноманітні. Вони можуть містити компоненти, пов'язані як з усім реченням, так і з його окремою частиною» (Бевзенко, 2005, с.141). Тому, окрім

структурності, семантика та функції вставних і вставлених компонентів відіграють головну роль в опрацюванні репортажних текстів.

Проаналізувавши репортажі української діаспори США та Канади останнього десятиріччя («Українське слово», «Сурма», «Громада», «Свобода», «Гомін України», «Новий шлях», «Час і події», «Ukrainian People»), виділяємо низку вставних та вставлених одиниць, їхню семантичну приналежність та функції модальності. У результаті дослідження з'ясовано, що суб'єктивна модальність через вставні конструкції в репортажних текстах може передавати особисту оцінку, емоцію, позицію репортера, створювати емпатійність. На противагу цьому, об'єктивна модальність за допомогою вставлених елементів передає фактичну достовірність, документальність опису події, конкретизує, поширює, уточнює чи пояснює інформацію.

Вставні компоненти в репортажах вищезазначених видань проаналізовано відповідно до семантичного значення, бо, як зазначає М. Вінтонів, «всі наявні нині класифікації вставних слів, словосполук і речень ґрунтуються на їх семантиці та вміщеній у них оцінці повідомлюваного мовцем» (Вінтонів, 2024, с. 109). Прикладами слугують такі вставні одиниці: *мабуть, можливо* (зі значенням вірогідності повідомлюваного), *на жаль, на щастя* (висловлюючи почуття автора, його емоційний стан), *певна річ, звичайно* (зі значення достовірності), *наприклад, скажімо, таким чином* (що свідчить про порядок висловлень, їхній зв'язок, підкреслення певних частин, висновків). Ці вставні слова та словосполучення показують суб'єктно-модальне ставлення репортера до висловленого, не можуть існувати самотійно, займають будь-яку позицію в реченні, виділяються комами.

Щодо вставлених компонентів в репортажних текстах діаспори аналіз побудовано з урахуванням таких функцій:

1) пояснювально-уточнювальної: *Щире захоплення викликали у глядачів яскраві хореографічні композиції «Відродження» (повернення до нашого*

коріння, велика повага до нашої карпатської спадщини, данина гуцульським традиціям), «Початки» (складний й революційний танець, натхненний гуцульським духом), «Майбутнє» та «Відновлення» (традиційні українські танці у сучасному стилі). Цей приклад підтверджує, що вставлені словосполучення уточнюють, що саме транслює той чи інший танець.

2) причиново-мотиваційної: *У радості чи біді, у здоров'ї чи зраненням духовно і фізично — **де б ми не були** — в Україні чи у будь-якому куточку світу, Шевченко дає нам відчуття дому, затишку, родини, підтримує, вселяє віру і впевненість.* Через вставлене речення автор дає уявлення про те, що відчуття національної приналежності не зникає попри різні причини та обставини.

3) довідково-відправної: *Програму концерту розпочав хор «Крецендо» улюбленою піснею українців «Рече та стогне Дніпр широкий» на слова Т. Шевченка, муз. Д. Крижанівського, обр. А. Авдієвського (**солісти — Артем Чагайна та Еміліан Алоян, муз. керівник та диригент — Павло Фондера, музичний супровід — Оксана Скіра**). У цьому реченні вставлені імена та прізвища доповнюють інформацію про учасників концерту.*

4) модально-оцінної: *Не повинні зупинятися у своїх пожертвах для України і її перемоги над залятим ворогом, який калічить наших (**вони ж бо не чийсь, вони всі – наші!**) дітей, наших захисників, який калічить нашу українську долю.* Оцінне значення, підкріплене окличним реченням, може функціонувати як самостійне та показувати позицію автора.

Такі вставлені одиниці виражають додаткові повідомлення, документують події, поєднують факти з емоційним контекстом. Ці компоненти можуть існувати самостійно, виділятися дужками або тире, але не можуть стояти на початку речення.

Отже, синтаксична організація репортажів української діаспорної преси засвідчує важливу роль вставних і вставлених компонентів у модальній

структурі тексту. Суб'єктивна модальність реалізується переважно через вставні елементи, які передають особисту оцінку, емоційний стан і комунікативну настанову репортера, формуючи емпатійний зв'язок із читачем. Натомість вставлені конструкції спрямовані на увиразнення об'єктивної модальності, які уточнюють, документують, пояснюють або розширюють зміст повідомлення, іноді з елементами оцінки. Така взаємодія забезпечує не лише інформативність, а й експресивність репортажу з функцією збереження національної ідентичності та пам'яті.

ЛІТЕРАТУРА

Бевзенко, С.П., Литвин, Л.П., Семеренко, Г.В. (2005). *Сучасна українська мова. Синтаксис: навчальний посібник*. Київ : Вища школа.

Вінтонів, М.О., Вінтонів, Т.М., Бойко, М.І. (2023). *Синтаксис сучасної української мови: навчальний посібник*. Київ : Київський столичний університет імені Бориса Грінченка.

Загнітко, А.П., Миронова, Г.М. (2013). *Синтаксис української мови. Теоретико-прикладний аспект*. Брно.

Караман, С.О. (Ред.), Караман О.С., Плющ М.Я. (2011). *Сучасна українська літературна мова: навчальний посібник*. Київ : Літера ЛТД.

Михида І. С.

аспірант кафедри української філології та журналістики

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка (Кропивницький, Україна)

АНТИІМПЕРСЬКА СПРЯМОВАНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ: ПСИХОЛОГОСПРЯМОВАНА ТИПОЛОГІЯ

Перебування української літератури у двох локаціях: всередині совєцького союзу і за його межами, у двох мистецьких вимірах: соціалістичного реалізму й розвинутого модернізму зумовлює необхідність дослідження спрямованості особистості письменника, котрий працює в тих чи інших умовах. Це дослідження визначає основи теоретичних засад розуміння антиімперської спрямованості особистості на рівні психопоетики текстів І. Багряного.

Літературний вимір антиімперського/антитоталітарного дискурсу, на відміну від фольклорного, завжди пов'язаний із особистістю митця як джерела, носія та ретранслятора відповідного наративу. Попри зовнішню історичну зумовленість спротиву, в його основі завжди перебуває індивідуальна внутрішня позиція, сформована внаслідок глибокого переживання несправедливості як системного феномену. Необхідною передумовою цього є підвищена чутливість до деформацій гуманістичного порядку речей, яка за наявності достатнього рівня обдарованості, творчої спрямованості, активності та продуктивності (Михида, 2013, с. 57) набуває публіцистичних або художніх форм і, відповідно, породжує енергію художнього слова (Клочек, 2007).

Це має пояснення в різних психологічних концепціях, які прагнемо синтезувати для визначення певного типу особистості, здатного до превалювання суспільного (національного?) над особистим у творчості. Що

саме дозволило І. Багрянному збалансувати ідейність та художність у переважній більшості доробку?

Одним із ключів до цієї проблеми є визначення спрямованості особистості. Це дозволяє дослідити, за яким вектором рухається творча енергія митця, зокрема на особисте чи суспільне, внутрішнє чи зовнішнє.

У сучасній когнітивній психології спрямованість особистості трактується як фокус свідомої й несвідомої активності, що зумовлює усталені тенденції вибору, поведінки, інтерпретації реальності. Джон Генрі Голланд, зокрема, говорив про спрямованість як про систему внутрішніх орієнтирів, яка формує не тільки професійні переваги, а й світоглядні позиції. (Holland, 1998, с. 67) Це цілком релевантно до аналізу особистості митця, чия провідна діяльність пов'язана з формуванням смислів. У цьому сенсі вагомими є міркування Еріха Фромма про спрямованість як типологію характеру, що визначає систему взаємин людини зі світом: наприклад, етичної, продуктивної чи авторитарної (Фромм, 2019, с. 87). З огляду на це, спрямованість антиімперського митця можна розглядати як продуктивну етичну орієнтацію, що трансформує особистий досвід у культурно значущий дискурс.

З погляду аналітичної психології, спрямованість особистості визначає специфіку зв'язку між свідомим «Я» та архетипними структурами колективного несвідомого. Вона визначає, які саме архетипи будуть активізовані у творчості, які символи стануть домінантними, а які залишаться витісненими. Як зауважує Дж. Холліс, юнгіанський аналітик і дослідник культури, спрямованість митця – це його здатність транслювати великі архетипні істини в особистій формі, не розчиняючи себе в міфі, але і не протиставляючи себе йому цілком (Холліс, 2024, с. 45). І. Багрянний, у цьому сенсі, демонструє поміркованість. Його художній світ сповнений архетипного вмісту; письменник свідомо інтегрує власну міфологічну систему (поєднання християнської релігії з античною міфологією та світовими культурними

надбаннями), але залишає стійку волю та індивідуальність, не зливаючись із несвідомими компонентами. Власне, це і може слугувати однією з причин домінування публіцистичності навіть у деяких художніх творах.

Таким чином, спрямованість особистості письменника ґрунтується на опрацьованому життєвому досвіді під впливом несвідомого та вроджених рис.

Формування психотипу антиімперського/антитоталітарного письменника зумовлюється низкою взаємопов'язаних факторів, які охоплюють як індивідуальну, так і колективну психологію. Передусім, йдеться про взаємодію з масовими соціальними процесами, які детермінують і трансформують свідомість митця в умовах кризи. Гюстав Лебон у праці «Психологія натовпу» визначив, що в масовій свідомості домінують емоційні й імпульсивні ідеї, які нівелюють раціональну індивідуальність. Більше того, вони є тяжко викорінюваними, адже «людство завжди відчайдушно чіплялося за мертві ідеї і мертвих богів» (Лебон, 2024, с. 4), якими протягом століть були імперська вищість і малоросійство.

У контексті тоталітаризму ця психологія набуває загрозливих форм: маса підпорядковується авторитетові, вимагає спрощених істин і виявляє нетерпимість до відмінного. З одного боку, це неорганічне утворення, тож воно обійшло природні психічні захисти й подіяло швидше, ніж здорові ідеї розвитку суспільства, для яких потрібен дуже тривалий час (Лебон, 2024, с. 20). З іншого, російська імперія якраз таки століттями створювала плідний ґрунт для свого нащадка – срср. Письменник, що прагне зберегти індивідуальну автономію в таких умовах, опиняється в екзистенційній опозиції до домінантного афективного режиму, що сприяє вращенню спротиву до його самоідентифікації. Це все ще окрема особистість, яку рухають власні стимули, але елемент загального протистояння (частка «анти-») стає її невід'ємною частиною.

Фройдівська психоаналітична традиція також дає низку ключових інструментів для розуміння внутрішньої природи такого письменника. Передусім – це концепція витіснених травм дитинства, які можуть знаходити сублімоване вираження в мистецтві. Багато письменників, чия творчість носить ознаки антисистемності, мають за собою досвід екзистенційної втрати, насильства, вигнання або розчарування в образі батька як уособлення влади. Це відповідає психоаналітичній схемі конфлікту між Ід, Его і Супер-Его, де Супер-Его – інтерналізована фігура авторитету – в умовах тоталітаризму є гіпертрофованою, репресивною, гнітючою. Митець у цьому випадку – це суб'єкт, що змушений або узгодитися з цим внутрішнім диктатором, або вступити в боротьбу за право говорити від власного імені.

Однак продуктивною така боротьба є лише за умови уникнення глибинного ототожнення з образом жертви. Комплекс жертви в українській культурі – глибокий, історично обґрунтований, але небезпечний у своїй пасивотворчій дії. Як зазначають дослідники травматичних наративів, постійне повернення до теми жертвовності без етапу сублімації й реконструкції ідентичності призводить до «застиглого болю» та перманентного стану фрустрації.

Саме тому постать антиімперського митця цікава не як втілення пасивного страждання, а як зображення трансформації травми: символічного «переплавлення» травматичного досвіду в життєствердну позицію. У цьому сенсі важливим є контекст постколоніальної критики. Залучення постколоніального дискурсу до осмислення української літератури обґрунтовується тим, що історичний досвід імперської залежності спричинив глибокі деформації у сфері культури, мови, колективної психіки. Проте, на відміну від класичних моделей постколоніалізму, де комплекс жертви часто перетворюється на наративну основу, українська традиція репрезентує низку прикладів виходу з цього комплексу завдяки таким психологічним чинникам:

переважання трансформаційного шляху над сублімаційним; залучення архетипів Культурного героя й Трикстера; тяжіння до волонтаризму як наслідок внутрішнього прагнення в поєднанні з ідеями Ніцше та Шопенгауера; подолання комплексу жертви й активна переробка травматичного досвіду, які є вагомими чинниками розуміння антитотолітарної спрямованості І. Багряного, однією з моделей осмислення його творчого доробку.

ЛІТЕРАТУРА

Клочек, Г. (2007). *Енергія художнього слова. Збірник статей*. Кіровоград.

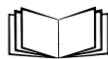
Лебон, Г. (2024). *Психологія натовпу*. Арій.

Михида, С. П. (2012). *Психопоетика українського модерну: Проблема реконструкції особистості письменника*. Кіровоград. Поліграф–Терція.

Фромм, Е. (2019). *Втеча від свободи* / Пер. з англ. М. Яковлєв. Харків. «КСД».

Холліс, Дж. (2024). *Міфологеми. Втілення невидимого світу*. Видавництво Ростислава Бурлаки.

Holland, John Henry (1998). *Emergence: From Chaos to Order*.

Дойніков К. В.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: канд. філ. наук, доцент Давидова Т. В.

Сумський державний педагогічний університет імені

А. С. Макаренка (м. Суми, Україна)

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ВІДТВОРЕННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ПРОСТОРУ РОМАНУ ГЕРБЕРТА ВЕЛЛСА «МАШИНА ЧАСУ» В ФОРМУВАННІ АНГЛОМОВНОЇ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ

В умовах сучасної освіти формування лінгвосоціокультурної компетентності є одним із пріоритетних завдань навчання іноземних мов. Особливе місце у цьому процесі посідає робота з автентичними художніми творами, які дозволяють глибше пізнати мову, культуру, світогляд і систему цінностей носіїв мови. Роман Герберта Веллса «Машина часу» є унікальним прикладом тексту, в якому поєднано наукову фантастику, соціальну філософію та лінгвокультурну символіку.

Роман Г. Веллса «Машина часу» займає важливе місце в англійській культурі. Використання автентичних матеріалів у творі сприяє підвищенню мотивації до вивчення мови, адже залучає учнів до різних аспектів навчальної діяльності. Формування правильної мотивації та цілеспрямованості під час роботи з текстом твору позитивно впливає на емоційне ставлення школярів до англійської мови та літератури [1].

Робота з текстом роману «Машина часу» для формування англомовної лінгвосоціокультурної компетентності старшокласників проводилася через ряд підходів до навчальної діяльності:

1) мовний підхід, при якому навчання англійської мови застосовуються через переказ змісту твору своїми словами, вставлення пропущених слів або фраз у текст, дискусія щодо прочитаного матеріалу, прогнозування можливого завершення історії, створення альтернативного закінчення твору, імітаційні вправи, засновані на сюжеті, перевірка розуміння тексту [2, с. 61].

2) культурний підхід, де учні отримують інформацію про: історичні та соціально-політичні умови написання тексту роману, вивчають особливі культури роману, дізнаються подробиці про життя Г. Веллса.

3) особистісний підхід до вивчення англомовного твору будується на тому, щоб стимулювати учнів до залучення їх власного особистого та культурного досвіду у тлумаченні та осмисленні тексту. Учні можуть обговорювати стилістику твору, граматиге, лексику або інтерпретувати його зміст.

4) читацький підхід стимулює учнів до того, щоб формувати власну незалежну думку щодо прочитаного.

При використанні роману Г. Веллса «Машина часу» враховуються відповідність наявному рівню знання англійської мови в учнів, соціально-культурний контекст тексту, цікавість сюжету тексту для учнів, жанр твору, граматична складність тексту, лексичний склад, відповідність змісту віку учнів, обсяг роману. Водночас робота з текстом мовою оригіналу сприяє володінню операційною основою розвитку умінь спілкування – тобто оволодіння мовними та мовленнєвими засобами англійської мови: звуковим складом, граматичним устроєм, лексичною базою.

Використання роману Г. Веллса «Машина часу» під час навчання англійської мови, позитивно впливає на учнів, оскільки твір підвищує їх мотивацію; знайомить учнів із культурою та звичаями країни мови, яка вивчається; знайомить із стилем письменника; знайомить з новою лексикою та граматичними структурами; тренує вимовну сторону мови у вправах на

мовлення. Роль же вчителя полягає в тому, щоб направляти учнів, допомагати їм при роботі з текстом роману, давати необхідну інформацію або пояснення.

Для формування англomовної лінгвосоціокультурної компетентності старшокласників на основі роботи з текстом роману Г. Веллса «Машина часу», можна визначити комплекс вправ і завдань (аудіювання, читання, говоріння, письмо), які передбачають розвиток всіх видів мовленнєвої діяльності учнів [1].

Зокрема аудіювання допоможе розвинути навички сприйняття автентичного мовлення, розуміння змісту та інтонації. На практиці учні можуть прослухати уривок діалогу з роману та давати відповіді на запитання про персонажів, що допоможе формувати у них здатність до слухового розуміння контексту та лексики твору.

Читання допоможе сформувати вміння аналізу тексту. Прикладом завдань для дітей може бути: читання уривку тексту, після чого вони мають пояснити виділені слова та знайти українські відповідники. Або можна дати завдання на визначення послідовності абзаців у фрагменті, щоб відновити логіку подій, що сприятиме розвитку критичного мислення, навичок текстового аналізу, формування розуміння епохи того часу.

Вправи з говоріння мають на меті розвинути комунікативні навички, вміння висловлювати власні думки. Для цього ефективними будуть різноманітні вправи на закріплення лексики з роману, під час яких учні зможуть висловити думку щодо уривку, або пояснити, як змінився б сенс оповіді, якби події відбувалися в наш час. Такі завдання допомагають інтегрувати мовну та культурну складові, підвищують мотивацію учнів до читання англійських творів.

Вправи з акцентом на письмо допоможуть розвинути навички письмового мовлення, перекладу, творчого мислення. Прикладом таких вправ можуть бути завдання на переклад речення з української на англійську мову, зберігаючи стиль твору. Крім того, зазначені вправи передбачають лексичну

гру, відповіді на запитання, спираючись на текст роману, виділення географічних назв із роману, складання словника основних слів, які характеризують роман або часто зустрічаються в ньому, за епілогом твору можна придумати подальшу долю головного героя та записати її тощо.

Отже, використання роману Г. Веллса «Машина часу» у процесі навчання англійської мови є ефективним засобом формування англомовної лінгвосоціокультурної компетентності старшокласників, адже робота з цим текстом не лише сприяє розвитку читання, аудіювання, говоріння та письма, але й поглиблює знання про культуру, історію та цінності англомовного світу.

ЛІТЕРАТУРА

Wells H. G. The Time Machine.

URL: <https://www.fourmilab.ch/etexts/www/wells/timemach/timemach.pdf>.

Гром О. М. Семантичні особливості концепту в англійській мові. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. №2. С. 60-64.

Севастьянов В. Р.

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: доктор філософії, ст. викл. Івашина О. О.

*Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка (Кропивницький, Україна)*

ЕПАТАЖ У ЖИТТІ ТА ТВОРЧОСТІ МИХАЙЛЯ СЕМЕНКА: ФУТУРИСТИЧНИЙ БУНТ ДОБИ МОДЕРНІЗМУ

Сучасний світ із його буденністю дуже рідко знаходить місце для футуризму, який здається людям складним, незрозумілим і, особливо, епатажним. Однак постать Михайля Семенка – рупора українського футуризму – стає тим містком, що здатний зацікавити сучасну молодь цією контраверсійною течією модернізму. Читаючи його твори, ми маємо відійти від класичних форм поезії і сприймати вірші не лише раціональним мисленням, а й іншими категоріями: відчуття ритму, музика слів (звукопис), графічна форма.

Саме Семенко – один із небагатьох поетів, здатних зацікавити школярів на уроці літератури і водночас викликати в них питання. Посеред віршів, які мають чітку структуру, риму, зрозумілі нам форми, дитина несподівано зустрічає:

«Осте сте
бі бо
бу»

(Семенко, 2023, с. 31)

Одразу виникають питання: Який сенс у цих словах? Чи мають вони прихований переклад або значення? Навіщо поет писав таким дивним чином? Він що, жартував? Можливо, після цього школяр сам почне дізнаватися більше

про автора, намагатиметься його зрозуміти й, у кращому випадку, купуватиме його книги, яких останнім часом стає все більше на полицях книгарень.

Народився Михайло (справжнє ім'я при народженні) у 1892 в родині волосного писаря, його мати була письменницею – Марія Проскурівна. Але краще за своє народження, як сам Семенко, не скаже вже ніхто. На ювілейному засіданні з приводу 10-річчя літературної діяльності письменника прозвучали такі його слова:

«Коли Уот Уітмен вмер
(1892)
народивсь
я.
Дев'ять років плутався
харькався
плювавсь в канатах віків минулих
але вже з першого року
повітря майбутнього ковтнув»
(Семенко, 1930, с. 231).

Вже навіть у процитованих словах простежуємо епатаж, із яким жив Михайль Семенко, що знаходило відображення в його творчості. Розгляньмо спершу лексичне значення цього слова: згідно зі словником «епатаж» – це «скандальна витівка; поведінка, що порушує загальноприйняті норми і правила» (Великий тлумачний словник сучасної української мови, 2005, с. 352). Утім, у психопоетичному дискурсі оптимальніше ставитися до епатажу, як до прояву внутрішнього світу людини, яка вільно висловлює свої думки й прагне продемонструвати незалежність від натовпу, який її засуджує умовною більшістю.

Епатаж у творчості Михайля Семенка проявлявся різними шляхами: відмова від розділових знаків і великих літер, що було звичним ділом для

тогочасних футуристів; переважання дієслів, що символізувало рух та динаміку; утворення неологізмів та ділення слів на частини, наприклад: «Хайль семе нкоми Ихайль кохайль альсе комих Ихай месен михсе охай» (Семенко, 2023, с. 40). М. Семенко в 1921 р. відродив цей друкарський винахід кінця XVI–XVII ст., назвавши свої творіння «поезوماлярством» (Сулима, 2017, с. 24).

Михайль Семенко писав із використанням інформації усіх органів чуття. Це можна побачити на прикладі його поезії «Місто», де автор передає жвавий урбаністичний рух, який ніколи не зупиняється. Семенко відтворив його виразні звуки («бі бо бу», «пах пахка»), візуальні образи («автомобілібілі», «візники – люди трамваї – люди», «дим синій чорний ди м»), запахи («БЕНЗІН», «Чаду жить чаду благать»), а також передав стани людей («кохать кахикать життєдать»). Попри всю динаміку міста, де заводи постійно вкривають небо густим димом, де гримотять автомобілі, тролейбуси, візники, у цьому просторі знаходиться місце і для людини: хтось хворіє, хтось закохується одне в одного, а хтось радіє життю.

У контексті епатажу неможливо не згадати маніфест «Сам», що вийшов впритул до святкування 100-річчя від дня народження Тараса Шевченка. Його зміст спричинив фурор у тогочасному літературному просторі, зокрема: «А ти вхопивсь за свого 'Кобзаря', від якого тхне дьогтем і салом, і думаєш його захистить твоя пошана. Пошана твоя його вбила. Й немає йому воскресіння. Хто ним захоплюється тепер? Чоловік примітивний./.../ Якби я отєє тобі не сказав, що думаю, то я б задушився в атмосфері вашого 'щирого' українського мистецтва. Я бажаю йому смерті.» Михайль Семенко закінчив усе словами, що пролунали, як кредо «Я палю свій «Кобзар» (Ільницький, 2003, с. 28). Це викликало дисонанс письменницькій спільноті, «газети не брались його друкувати, книгарні оголосили бойкот і відмовлялися зберігати його книги, один з критиків заявляв, що Семенка слід лікувати, він «став

прокаженим» (Ільницький, 2003, с. 29). А дехто погрожував «побити Семенкові морду». Але Михайль мав на увазі, що пошана українців якраз таки погубила поета. Із Шевченка люди зробили ідола, якому й поклонялись. «...Багато хто думає, що це було насправду, а, втім, це лише жест, яким поет показував, що він пориває з дотеперішнім мистецтвом (національним зокрема) і злітає на ширші, світові обрії.» (Цупко, 2017). Утім, навіть така слава не завадила йому написати один із найкращих сценаріїв про Тараса Шевченка (коли працював на Одеській кіностудії).

Таким чином ми поступово підходимо до епатажу, що наповнював життя Михайля Семенка. Він жив на очах у всіх. Як говорив його сучасник Олексій Полторацький: «Семенко, перебуваючи у повсякчасному рухові, дуже швидко крутиться, а через це саме котиться – то на Марс, то в Одесу, то на Місяць, то у Львів і т. д. і часто немов змінює свої позиції відповідно часові» (Петрицький, 1929, с. 32). Але все ж навколо нього було багато міфів і пліток. Якщо вірити словам Оксани Буревій, дочці письменника Костя Буревія, то, живучи в центрі Києва, Семенко міг помочитися вниз із балкона. Або ж дочка Семенка розповідала, що батько, виходячи з будинку, міг голосно крикнути дітям: «Хочете, підемо кокаїну понюхаємо?» (Коломієць, 2019, с. 9).

Проте й сам поет підливав масла у вогонь, наприклад у ревшутпоемі «тов. Сонце» звучать такі слова: «Роздягнусь біля Хмельницького, покажу всім що в мене красиве тіло» (Семенко, 1931). Звичайно ж, він не говорив це в значенні безпосереднього заклик до дій, але простежуємо прагнення шокувати, вчинити всупереч суспільним настановам. І не лише супроти моралі, а ще й стосовно ставлення до себе. Де ж бачено, щоб радянська людина писала сама про своє «красиве тіло»?

Михайль Семенко такими витівками створював собі певний імідж, хоча спогади про нього відображають різнопланову й не лише епатажну особистість, що свідчить про схильність до певного маскуванню. Як згадує про

нього Юрій Яновський у романі «Майстер корабля»: «Михайль – мій колишній метр. Футурист, що йому завше не хватало якоїсь дрібниці, щоб бути велетнем. Я його любив, коли когось цікавить моє ставлення до нього. Він приходив щодня на (Одеську) фабрику, викурював незмінну люльку, ішов подивитись на море і зникав...» (Яновський, 1954, с. 22). А от Ірина Семенко, донька поета, зазначала, що: «...Він був байдужий до побуту, до «комфарту», до страв, але дуже любив свої письменницькі «знаряддя./.../Зі мною розмовляв завжди українською вибагливою мовою, навіть тоді, коли в багатьох сім'ях моїх шкільних товаришів почали говорити більш по-російськи.» (Ірина Семенко)

Отже, Михайль Семенко дійсно був контрoверсійною постаттю на плацдармі української літератури. Неможливо заперечити його внесок в розбудову модернізму та визначальне місце в підвалинах українського футуризму. Епатаж був значною частиною життя Семенка, що й створило такий яскравий образ поета, чиї художні й публіцистичні маніфести продовжують жити й досі, викликаючи то обурення, то натхнення. Це мало прояв і в ставленні автора до змісту та форми своїх творів, фокусуванні на унікальних урбаністичних образах, які могла естетизувати лише непересічна особистість. Із зазначених коротких спогадів та первинного наближення до поезії бачимо, що творчий доробок і життя цього митця нерозривно пов'язані, отже варті детального психопоетичного осмислення в подальших літературознавчих розвідках.

ЛІТЕРАТУРА

Будинок Слово. Ірина Семенко. <https://proslovo.com/person/39-061-semenko-mihayl>

Ільницький, О. (2003). *Український футуризм (1914-1930)*. Львів. Літопис.

- Коломієць, Р. (2019). *Михайль Семенко*. Фоліо.
- Семенко, М. (2023). *Арії трьох П'єро*. Фоліо .
- Семенко, М. (1930). *В садах безрозних*. Література і мистецтво.
- Семенко, М. (1931). *Тов. Сонце*. Література і мистецтво.
- Петрицький, А. (1929, вересень). Справа про труп. *Нова генерація: Журнал лівої формації мистецтв*. №9. 27–33.
- Сулима, М. (2017, квітень). “Понеділок Вівторок...” – “Чорний квадрат” Михайля Семенка. *Слово і Час: Науково теоретичний журнал*, 4 (676), 24–28
- Цупко, А. (2017). *Михайль Семенко. Назад у майбутнє*. <https://zbruc.eu/node/66215>
- Яновський, Ю. (1954). *Майстер корабля*. Нью-Йорк. Наукове Товариство ім. Шевченка.

РЕЦЕНЗІЯ

У поданих тезах порушено проблему епатажу як художньої та світоглядної стратегії Михайля Семенка, що формує концептуальний каркас його футуристичного жесту в контексті модернізму. Основну увагу зосереджено на з'ясуванні сутності епатажу як естетичного інструмента й водночас як життєвої позиції митця, котра визначає його самопрезентацію, публічну поведінку та поетичну манеру. В. Севаст'янов простежує, яким чином провокація, заперечення традиційних норм і мистецький радикалізм стають в Семенка механізмами оновлення поезики та моделювання нового типу творчої свідомості доби модернізму.

Для цього в тезах залучено фактичний матеріал, що висвітлює ексцентричні виступи поета, його маніфестаційну діяльність та художні експерименти, які окреслюють Семенка як постать, що свідомо обирає скандальність та порушення канонів як спосіб комунікації з публікою. Такий

підхід дозволяє показати епатаж не лише як засіб самореклами, а як естетичну категорію, що структурує футуристичний дискурс і виявляє внутрішню логіку руху до «нового мистецтва».

Це робить дослідження органічною частиною широкого дискурсу про модерністський експеримент та розкриває важливий аспект осмислення українського футуризму.

Доктор філософії з філології, старший викладач

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка (Кропивницький, Україна)

Івашина О. О.

Сиволап А. Ю.

здобувачка фахової передвищої освіти

Науковий керівник: PhD, доцент кафедри

соціально-гуманітарних дисциплін Семенишин О.І.

Київський кооперативний інститут бізнесу і права (Київ, Україна)

СЛЕНГ ЯК МАРКЕР КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПРИНАЛЕЖНОСТІ

Комунікація є одним із ключових процесів у суспільному та професійному житті людини. В умовах сучасної цифровізації та глобалізації мова не лише відображає специфіку культурних процесів, а й слугує індикатором соціальних змін. І. Заремська наголошує, що мову можна розглядати як особливе дзеркало між людиною та світом: воно відображає не тільки реальність, а й суспільну свідомість народу (Заремська, 2011, с. 396). Завдяки цьому мова формує мовну картину світу, що поєднує загальнолюдське світобачення з унікальними рисами кожної нації. Сленг, як динамічний шар лексики, реагує на ці трансформації, відтворює нові культурні реалії та сприяє формуванню нових соціальних ідентичностей. У сучасній англійській мові

сленг посідає важливе місце як засіб неформального спілкування, що відображає динаміку культури, гумор і соціальні зміни. Сленгові одиниці, або сленгізми, відзначаються емоційністю, образністю та іронічністю, вони широко використовуються в розмовному та медійному просторі, особливо серед молоді, тому вивчення сленгу є важливим для розуміння сучасної комунікації у соціальних мережах.

Мета дослідження – проаналізувати, як сучасний англійський сленг відображає та реагує на соціокультурні зміни, що виникають під впливом цифровізації та глобалізації.

Сленг, за визначенням С. Мірошник, є неофіційним лексиконом, що формується з новотворених або свідомо модифікованих лексем і супроводжується використанням дотепних мовних фігур, що надає йому специфічної експресивності та комунікативної гнучкості (Мірошник, 2020, с. 125). У науково-лексикографічному аспекті Cambridge Dictionary трактує сленг як мовну форму, функціонально орієнтовану на неформальні стилі спілкування. При цьому підкреслюється, що сленгові одиниці зазвичай розповсюджені серед певних соціальних, вікових або професійних груп, що визначає їхню групову та контекстуальну специфіку. Функціонально сленг забезпечує виразність, невимушеність та індивідуалізацію комунікативного процесу, виступаючи маркером соціокультурної ідентичності та відображаючи мовні практики конкретної спільноти.

Проаналізовані сленгові одиниці та словосполучення поступово інтегруються в загальну лексику, відображаючи процеси мовної адаптації до сучасних соціальних змін. Вони демонструють, що сучасне мовлення потребує не лише прийняття різноманітності, а й формування відповідної термінології, яка дозволяє суспільству ефективно обговорювати питання ідентичності та соціальної саморефлексії. Вивчення конкретних сленгових виразів дає змогу простежити механізми їх утворення, поширення та функціональне

навантаження у сучасному комунікативному просторі, зокрема у цифровому середовищі.

Так, сленговий вираз «*Spill the tea*» є популярним на платформі «TikTok» і репрезентує емоційний та живий спосіб обміну сенсаційними або цікавими новинами в дружньому й невимушеному тоні. Він використовується, коли мовці хочуть поділитися інформацією про когось або дізнатися щось цікаве: *When you are **spilling the tea** and the ingredients walk in*. Фраза жартівливо описує ситуацію, коли розповідаються плітки, а об'єкт обговорення раптово з'являється в присутності мовця, створюючи ефект іронії та соціальної інтеракції. З прагматичної точки зору, вираз дозволяє підтримувати невимушений стиль спілкування та демонструє спільні культурні коди цифрових спільнот.

Інший приклад, сленговий вираз «*Throw shade*», означає непряму критику або підколювання когось за допомогою сарказму чи натяків: *They spread rumors, create stories, and **throw shade** instead of building something of their own*. Функціонально цей вираз виконує соціально-критичну роль, дозволяючи мовцям висловлювати оцінку поведінки інших, підтримуючи водночас соціальні норми та відтінки гумору у взаємодії. У прагматичному плані «*Throw shade*» ілюструє використання іронії як стратегії ненав'язливої соціальної регуляції в онлайн-контексті.

Сленговий вираз «*Main character energy*» описує поведінку особи, яка поводить, ніби є головним героєм власного життя, надаючи навіть повсякденним діям драматичного або стилізованого значення: *Me since I realized that I am the **main character of my life** and that every choice is mine*. З когнітивної та соціолінгвістичної точки зору, цей вираз репрезентує прагнення індивіда підкреслити власну унікальність та автономність у цифровому середовищі, демонструючи, як мовні одиниці слугують інструментом саморефлексії та формування соціальної ідентичності.

Ще один приклад — сленговий вираз «*Beige flag*», який у соцмережах використовується для позначення нейтральних або дивних рис особистості, що не є ані позитивними, ані негативними. На відміну від *red flag* (серйозна проблема) або *green flag* (позитивна ознака), *beige flag* передає легкий подив або гумористичну реакцію на особливості поведінки: *My beige flag is I can never just sit like a normal civilized person. My beige flag is I literally cannot eat a meal without staining my clothes. Like I don't need a bib, I need a morph suit.* Ці приклади демонструють, як сленговий вираз виконує функції гумору, саморефлексії та соціальної взаємодії, створюючи спільні культурні коди серед користувачів цифрового середовища (рис.1).

Рис.1. Приклад сленгового виразу «*beige flag*»

Сленг займає ключову роль у формуванні мовної картини світу, виступаючи своєрідним зберігачем цифрової лінгвокультури та відображаючи сучасне сприйняття дійсності носіями мови. Він функціонує не лише як мовний феномен, а й як культурний механізм, через який передаються традиції, цінності та ментальність англomовної спільноти, формуючи сучасний культурний код.

З соціолінгвістичної точки зору, сленгові вирази виконують ряд функцій, що відображають структуру соціальних відносин та ієрархій у

цифрових спільнотах. Вони сприяють ідентифікації мовної групи, створюють спільний культурний контекст та посилюють відчуття належності до певної субкультури. Прагматично, сленг дозволяє мовцям виражати емоції, сарказм, іронію, оцінювати поведінку інших та регулювати соціальні взаємодії в неформальному середовищі.

Проведене дослідження показало, що сучасні сленгові вирази відіграють важливу роль у формуванні мовної культури молоді та репрезентують соціальні й культурні реалії цифрової епохи. Їх аналіз дозволяє глибше зрозуміти культуру англomовного світу, соціальні стратегії спілкування та механізми створення спільних культурних кодів.

ЛІТЕРАТУРА

Заремська, І. М. (2011). Мовна картина світу як об'єкт лінгвістичних досліджень. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови*, 7, 396–402.

Мірошник, С. О. (2022). Поняття «сленг» та його сутнісні характеристики. *Закарпатські філологічні студії*, 27(3), 124–128. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.27.3.23>

Cambridge Dictionary. (n.d.). In *Cambridge Dictionary*. Retrieved from <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/>

РЕЦЕНЗІЯ

*на тези здобувачки фахової передвищої освіти
Київського кооперативного інституту бізнесу і права
Сиволап Анастасії
на тему:*

СЛЕНГ ЯК МАРКЕР КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПРИНАЛЕЖНОСТІ

Тези Сиволап Анастасії присвячені комплексному аналізу явища сленгу як соціокультурного феномену. Авторка досліджує його роль у формуванні культурних цінностей, ідентичності та соціальної приналежності різних груп. В роботі системно розглядаються основні типи сленгової лексики, особливості її використання у різних соціальних середовищах, а також соціолінгвістичні аспекти, що визначають функції сленгу у сучасному мовленні.

Зміст тез свідчить про високий рівень підготовки авторки, оскільки Сиволап Анастасія демонструє здатність до самостійного аналізу наукових джерел, формулює власні висновки та пропозиції, які мають як теоретичне, так і прикладне значення. Матеріал викладено у науковому стилі з дотриманням норм граматики, пунктуації та академічної доброчесності.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що тези Сиволап Анастасії на тему «Сленг як маркер культурних цінностей та соціальної приналежності» відповідають вимогам до цього виду наукових робіт та можуть бути рекомендовані для опублікування у збірнику матеріалів міжнародної науково-практичної конференції «Слово в сучасній науковій парадигмі: євроінтеграційний контекст».

*Доцентка кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
Київського кооперативного інституту бізнесу і права*

Олена Семенишин

Частина 2

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ. СУЧАСНІ ЗАСОБИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ І ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Бондарчук Ю. А.

кандидат філологічних наук, доцент,

доцентка кафедри іноземних мов

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин

Київський національний університет

імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В МОДЕРНІЗАЦІЇ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Стрімкий розвиток цифрових технологій, поява інтелектуальних освітніх платформ та глобальна цифрова трансформація суттєво змінюють характер організації іншомовної підготовки у закладах вищої освіти. Одним із ключових чинників таких змін є активне впровадження технологій штучного інтелекту (ШІ), здатних забезпечити новий рівень індивідуалізації, адаптивності, мультимодальності та інноваційності навчального процесу. У сучасних дослідженнях підкреслюється, що ШІ стає не лише технологічним інструментом, а й повноцінною педагогічною технологією, яка трансформує цілі, зміст, методи та результати іншомовної підготовки (UNESCO, 2018).

У контексті іншомовної освіти ШІ відіграє особливу роль, оскільки здатний забезпечити постійний, миттєвий та аналітично обґрунтований зворотний зв'язок, автоматизоване оцінювання, адаптивний добір навчального матеріалу та індивідуальне налаштування складності завдань відповідно до потреб і можливостей здобувача. Адаптивні тренажери, інтелектуальні мовні асистенти, автоматичні системи аналізу мовлення та генеративні моделі сприяють розширенню можливостей для формування іншомовної компетентності у всіх видах мовленнєвої діяльності – аудіюванні, говорінні, читанні та письмі. Алгоритми машинного навчання дозволяють прогнозувати

труднощі, виявляти індивідуальні прогалини у знаннях та формувати персоналізовані рекомендації щодо їх подолання, що істотно підвищує ефективність навчання.

Важливим є те, що використання ІІІ сприяє створенню якісно нового типу навчального середовища – динамічного, інтерактивного, відкритого та глобального. Доступ до автентичних ресурсів, міжнародних комунікативних платформ, симуляцій професійних ситуацій, а також можливість імітувати реальні міжкультурні контексти дозволяють здобувачам опановувати іноземну мову у максимально наближених до реального професійного середовища умовах. Це особливо актуально у світлі рекомендацій Ради Європи та положень CEFR щодо необхідності інтегрованого, комунікативно орієнтованого та професійно спрямованого навчання іноземних мов (Council of Europe, 2020).

ІІІ забезпечує також істотне підсилення автономності здобувачів, що стає одним із провідних напрямів модернізації сучасної іншомовної освіти. Здобувач отримує можливість самостійно визначати темп, формат і глибину навчання, обирати ресурси й технології, планувати власну траєкторію розвитку. Інтелектуальні системи забезпечують здобувача інструментами самооцінювання, аналітичним супроводом і персоналізованими рекомендаціями, що сприяє формуванню відповідальності, мотивації, стратегічного мислення та здатності до рефлексії. За таких умов здобувач поступово трансформується з пасивного виконавця навчальних завдань на активного суб'єкта власного освітнього розвитку.

Особливого значення набуває цифрова аналітика, яка є невід'ємною складовою систем ІІІ. Завдяки автоматичному аналізу мовної діяльності здобувач має змогу відстежувати власний прогрес, бачити типові помилки, розуміти характер труднощів та планувати подальші кроки. Формування рефлексійної позиції за допомогою інтелектуальних інструментів сприяє

усвідомленню здобувачем процесу й результатів навчання, що є фундаментом формувального оцінювання та ключовим чинником підвищення якості іншомовної підготовки. Таким чином, ШІ виступає потужним засобом розвитку рефлексійної компетентності, яка визнана однією з обов'язкових складових професійної підготовки майбутніх фахівців.

Штучний інтелект також змінює роль викладача у сучасному освітньому процесі. Завдяки ШІ викладач отримує можливість зосередитися на стратегічній, методологічній та аналітичній складових своєї діяльності, виконуючи функції модератора, фасилітатора, аналітика та консультанта. Викладач не просто використовує ШІ як інструмент, а інтегрує його у власну педагогічну стратегію, забезпечуючи збалансоване поєднання людського й технологічного компонентів навчання. При цьому важливими є питання цифрової грамотності, академічної доброчесності, етики використання ШІ та формування відповідального ставлення до цифрових ресурсів, що підкреслюється у міжнародних документах і дослідженнях (European Commission, 2022).

Не менш важливою є здатність ШІ забезпечувати моделювання професійно орієнтованих іншомовних ситуацій. Інтелектуальні симулятори дозволяють відтворювати реальні умови професійної комунікації – переговори, презентації, консультації, роботу з документацією тощо. Це сприяє формуванню галузевої термінології, професійних мовленнєвих стратегій, стилістичної компетентності та готовності до застосування іноземної мови у контексті майбутньої професійної діяльності.

Проведений теоретико-методологічний аналіз дозволяє стверджувати, що штучний інтелект виступає одним із ключових чинників трансформації іншомовної підготовки здобувачів вищої освіти, визначаючи нові підходи до організації освітнього процесу, його структуру, цілі та результати. Використання ШІ забезпечує якісно інший рівень взаємодії між учасниками

освітнього процесу, створює умови для формування персоналізованих та адаптивних траєкторій навчання, сприяє розвитку стратегічних, когнітивних і рефлексивних вмінь здобувачів. Адаптивність, багатоаспектність та інтелектуальна інтерактивність сучасних цифрових інструментів дозволяють значною мірою індивідуалізувати іншомовну підготовку, зробивши її більш гнучкою, професійно орієнтованою та релевантною.

Штучний інтелект посилює можливості здобувачів щодо самостійного планування навчального процесу, розвитку автономності, відповідальності та здатності до саморегуляції. Інтелектуальні аналітичні системи забезпечують здобувачу доступ до об'єктивної інформації про власні досягнення, типові помилки та динаміку прогресу, що сприяє формуванню рефлексійної позиції та підвищенню ефективності самонавчання. Таке поєднання автоматизованої аналітики з рефлексією створює важливі передумови для розвитку стратегічної іншомовної компетентності, що відповідає сучасним вимогам професійної діяльності та глобального ринку праці.

Водночас інтеграція ШІ змінює педагогічну роль викладача, що переходить від контролюючої до модераторської, консультативної та фасилітуючої функції, спрямованої на підтримку індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів. Штучний інтелект не замінює викладача, а доповнює його діяльність, розширюючи можливості для створення інтегрованих, діяльнісних, міжкультурно та професійно спрямованих практик іншомовного навчання. Це сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу та формує підґрунтя для появи нової цифрово орієнтованої моделі мовної освіти.

Отже, використання технологій штучного інтелекту є вагомим потенціалом для модернізації іншомовної підготовки здобувачів, формування інноваційних освітніх моделей, підсилення професійної спрямованості, забезпечення безперервності навчання та підвищення якості освітніх результатів. ШІ відкриває перспективи для розроблення сучасних стратегій

іншомовної освіти, що поєднують технологічні можливості з психолого-педагогічними засадами розвитку особистості, сприяючи формуванню конкурентоспроможних фахівців, готових до ефективної комунікації та професійної діяльності в умовах глобалізованого цифрового суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

Council of Europe. (2020). Common European Framework of Reference for Languages: Companion Volume. Council of Europe Publishing. <https://book.coe.int/en/education-and-modern-languages/8152-common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching-assessment-companion-volume.html>

European Commission. (2022). DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens. Joint Research Centre. https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC128415/JRC128415_01.pdf

Honghuan Li. (2025). Teaching academic English in higher education: strategies and challenges. Frontiers in Education. <https://www.frontiersin.org/journals/education/articles/10.3389/feduc.2025.1559307/full>

Pavlenko Olha. (2024). Teaching English for Specific Purposes (ESP): Emerging trends. <https://desymp.promonograph.org/index.php/sge/article/view/sge28-00-031>

Qamariah H & Hercz M. (2025). The Impact of Professional Development Programs on English as a Foreign Language Instructors in Higher Education Institutions. Education Sciences, 15(8), 1071. <https://doi.org/10.3390/educsci15081071>

UNESCO. (2018). ICT Competency Framework for Teachers (Version 3). UNESCO Publishing. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000265721>

Бондарчук Ю.А. (2025) Умови ефективного впровадження інноваційних стратегій іншомовної підготовки. Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи. № 7. С. 44-51 <https://doi.org/10.32782/ped-uzhnu/2024-7-8>

Павелків К. М. (2020) Теоретичні і методичні засади іншомовної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери в умовах освітнього середовища університету (докторантура). Житомир: Житомирський державний університет імені Івана Франка. https://eprints.zu.edu.ua/31439/1/avt_Pavelkiv.pdf

Дацька Т. О.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри германських мов, зарубіжної літератури
та методик викладання*

*Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка (Кропивницький, Україна)*

Голинська О. В.

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка (Кропивницький, Україна)*

СЛОВА КАТЕГОРІЇ DETERMINERS НА СТАРШОМУ ЕТАПІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ШКОЛІ: ТИПОВІ ПОМИЛКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ УСУНЕННЯ

Практика викладання англійської мови в середній школі свідчить, що тема *determiners* не є простою для засвоєння учнями 10 – 11 класів. Труднощі полягають як у правильному виборі артикля, так і в коректному вживанні

кількісних, вказівних та присвійних займенників та слів, що вказують на кількість (кванторів). При цьому помилки мають системний характер, що дозволяє виділити кілька основних груп типових помилок при використанні слів категорії *determiners*:

1. Опущення артикля. Найпоширеніша помилка – вживання іменника без артикля у тих випадках, коли він є обов’язковим. Причина криється у відсутності в українській мові аналогічної граматичної категорії.

2. Надлишкове вживання артиклів у тих випадках, коли вони не потрібні.

Учні, які опановують англійську як іноземну, часто вживають артикль із абстрактними іменниками, де його бути не повинно.

3. Помилки у виборі артикля залежно від злічуваності. Учні часто не розрізняють злічувані та незлічувані іменники, що призводить до помилок у виборі артикля.

4. Труднощі у вживанні кванторів (*some, any, much, many, few, little*). Проблемним є розрізнення позитивних та негативних контекстів при використанні кванторів. Учні нерідко змішують *some* та *any*, або ж неправильно співвідносять квантор із типом іменника.

5. Труднощі з вказівними та присвійними займенниками, їхнє використання разом з артиклями.

Загальною причиною більшості помилок є мовна інтерференція – тобто перенесення норм рідної мови на іноземну. В українській мові іменники не потребують спеціальних маркерів визначеності, тоді як в англійській це обов’язково. Відповідно, учні або пропускають визначники, або додають їх у невмотивованих випадках.

Вивчення іноземної мови в старшій школі неминуче пов’язане з роботою механізмів рідної мови, які, з одного боку, допомагають формувати нові мовні навички, а з іншого – створюють численні перешкоди. Саме у випадку з категорією *determiners* інтерференція виявляється найсильніше. Розглянемо

нижче деякі лінгвістичні й психологічні чинники, що ускладнюють засвоєння цієї граматичної категорії.

Відсутність прямого відповідника в українській мові. В українській мові немає артиклів, а значення визначеності/невизначеності виражається іншими засобами – порядком слів, контекстом, інтонацією або ж використанням вказівних займенників.

Перевантаження пам'яті та уваги. У старших класах вивчення англійської відбувається вже на тлі розширеної програми (проекти, підготовка до іспитів тощо). Категорія *determiners* здається учням «дрібницею», яка відволікає від основного змісту речення.

Подібність і взаємозамінність деяких форм. Часто складність полягає в тому, що різні *determiners* виконують схожі функції, але мають відмінності у вживанні. Наприклад: *some/any*, *few/a few*, *little/a little*, *this/that*. Для учня ці пари здаються взаємозамінними, оскільки в українській мові значення виражається менш деталізовано. Через це школярі схильні вживати одну форму для всіх контекстів, що знижує точність мовлення.

Складність у функціональній багатозначності. Деякі визначники можуть виконувати не одну, а кілька функцій. Наприклад, *all* може означати як «весь» (*all the time*), так і «усі» (*all students*). Подібні розбіжності змушують учнів механічно запам'ятовувати окремі приклади, замість того щоб досягнути правила системно.

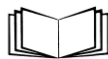
Вплив навчальних матеріалів. Не менш важливою причиною труднощів є те, як подається матеріал у підручниках. Дослідження показують, що вправи часто зводяться до механічного вставлення артиклів або інтегровані, без пояснення функціонально-прагматичних відмінностей. У результаті учні «натреновуються» на тести, але не формують навичку використання *determiners* у реальному мовленні.

Не менш важливим чинником є відсутність системного підходу у повторенні матеріалу. У шкільних програмах визначники, як правило, розподілені між різними класами та темами: артиклі вивчаються у 5-6 класах, кількісні слова – у 7-8, а узагальнені підсумки робляться лише в 10-11. Через такий розрив учні часто забувають раніше вивчений матеріал і не здатні співвіднести окремі групи визначників в єдину систему. Методично обґрунтоване повторення, з опорою на спіралеподібний принцип навчання, могло б значно полегшити процес засвоєння. Зокрема, повторне звернення до тих самих слів у нових комунікативних ситуаціях дозволяє учням не лише відновити знання, але й розширити їх функціональні можливості (Scrivener, 2011, p. 152).

Суттєві труднощі виникають також через недостатню кількість пояснень щодо відмінностей у значенні та вживанні близьких форм. Наприклад, у більшості підручників пари *some/any*, *few/a few*, *little/a little* подаються у вигляді коротких правил, які зводяться до простих схем. Проте у реальному мовленні така схема не завжди працює, оскільки вибір між цими формами залежить також від прагматичного контексту, інтенції мовця та комунікативної ситуації. Учні, які не отримують достатнього пояснення цих нюансів, починають плутати значення та переносити одну форму на всі можливі випадки (Stern, 1983, p.91). Вирішити проблему можна шляхом використання автентичних прикладів, порівняння ситуацій і залучення учнів до аналізу контексту, в якому вибір визначника змінює смисл висловлювання.

Варто також зазначити, що у шкільній практиці надто мало уваги приділяється контрастивному аналізу англійської та української мов. Як уже зазначалося, відсутність артиклів в українській призводить до того, що учні не усвідомлюють їх функціональної значущості в англійській. Методично виправданим було б звертатися до порівняльного аналізу, показуючи, як одна й та сама ситуація виражається у двох мовах.

Таким чином, вивчення слів категорії *determiners* у старшій школі потребує чіткого методичного супроводу, що спиратиметься на поєднання граматичного, семантичного та прагматичного підходів. Лише у такому разі учні зможуть подолати типові труднощі і сформувати стійкі навички правильного використання цієї важливої граматичної категорії.

ЛІТЕРАТУРА

Stern, H.H. (1983). *Fundamental Concepts of Language Teaching*. Oxford University Press.

Scrivener, J. (2011). *Learning Teaching*. Macmillan.

Оцабрик О. Ю.

аспірант кафедри української філології та журналістики

Центральноукраїнського державного університету

імені Володимира Винниченка

м. Кропивницький, Україна

НОВЕЛА ГРИГОРА ТЮТЮННИКА «ТРИ ЗОЗУЛІ З ПОКЛОНОМ»: ПРОБЛЕМА РЕІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Новела Григора Тютюнника «Три зозулі з поклоном» – це неординарний твір української літератури, який ілюструє досконалий баланс змісту й форми, адже невеликий обсяг тексту ввібрав у себе цілі десятиліття людських доль. Насамперед читач сприймає епіграф «Любові всевишній присвячується» (Тютюнник, 2018, с. 200), що вказує на основну ідею новели – звеличення кохання, як сили вселенського масштабу, що має в собі щось невимовне й божественне. Однак прозу Григора Тютюнника саме тому визнано «діамантовою» (Клочек, 2020, с. 187), що одним сенсом автор не обмежується.

Із залученням рецептивної поетики до уважного прочитання людської душі в тексті, яку забезпечує психологізм митця (Івашина, 2023), маємо нагоду розкрити значно більше як для себе, так і для здобувачів середньої чи вищої освіти.

Потреба в сучасній реінтерпретації твору полягає в тому, що в межах літературної освіти важливо налагодити діалог між нинішнім читачем та епохою модернізму, від якого ми хронологічно віддалені вже майже на сто років (дуже узагальнено). З належністю сучасного школяра/студента до умовної доби метамодернізму, який поєднує «щирість і критичність, романтику і науковий практицизм» і «намагається не доводити відмінності до екстрем, а синтезувати з них нові єдності» (Пахаренко, 2021, с. 5), важливо з тим же гуманізмом підходити й до осмислення художніх творів. З цією думкою й прагнемо висвітлити один із варіантів рецепції новели «Три зозулі з поклоном», який доречно було б застосовувати в шкільних та університетських курсах української літератури.

Одним із важливих підходів до опрацювання прози Григора Тютюнник є досконале суголосся «що написано» і «як написано». Більше того, відсутність великого обсягу тексту є так само важливим елементом твору, який посилює аспект невимовності, або певною мірою недосказаності, що є своєрідним смисловим ядром. Зокрема, центральний предмет зображення – любов Марфи залишається тихою, непоказною, але при цьому міцною й тривалою, пронесеною через усе життя. Фабула твору почалася, коли хлопець, який на початку виходить із клуба «в новенькому дешевому костюмі (три вагони цегли розвантажив з хлопцями-однокурсниками)» – значить, студент – був ще немовлям у колисці, але Марфа «веде його очима», бо й досі пам'ятає батька, в якого була закохана (Тютюнник, 2018, с. 200). Григій Тютюнник не розказує, яка це була велика історія кохання, він показує. Більше того, історії

кохання й не було, що і є наступною важливою для тлумачення особливості твору.

Ця особливість полягає в майже повній відсутності зовнішнього сюжету. Міжособистісний конфлікт практично не розгортається, адже зради так і не відбулося, а Софія приязно ставиться до Марфи. У ретроспекції їхньої молодості бачимо, як дружина навіть трохи «підначує» чоловіка: «Ти, Михайле, хоч би разочок на неї глянув» (Тютюнник, 2018, с. 203), у більш поважному віці – співчуває Марфі, ділить із нею горе від втрати коханого: «У горі, сину, ні на кого серця немає» (Тютюнник, 2018, с. 202). Тобто скандалу чи іншої драми не відбулося, подієвої кульмінації немає.

Натомість панує внутрішній рух – взаємодія почуттів, совісті, обов'язку та співчуття. Його відображено в поглядах, рухах міміки й тіла, а також художніх деталях, що набувають символічного значення: молоденька й «велика» сосна, волосся Марфи без хустки, лист від Михайла, галушки й, найголовніше, «три зозулі з поклоном» (Тютюнник, 2018, с. 204) – ключова деталь твору, що найміцніше пов'язує минуле з майбутнім.

Перший «кадр» новели кінематографічно демонструє напругу цілого життя. Марфа «веде очима» (Тютюнник, 2018, с. 200) сина Софії, і, вочевидь, зрозуміло, що він схожий на Михайла, чоловіка, якого вона кохала. Але це не її син. І самотність та душевний неспокій жінки відображено в тому, як мовчки вона це робить, не вітається вголос, лише споглядає: посивіла й простоволоса. Хлопець питає в матері, чому Марфа на нього так дивиться. Значить, це не був просто погляд цікавої сусідки. І саме тоді Григор Тютюнник відкриває завісу мовчазної драми трьох доль очима однієї з учасниць, знову ж таки з недомовками, що ніби як натякає на те, що ніхто не може цілковито знати, чим живе інший. Але читачеві це дає нагоду побачити все «згори» й поміркувати над власними висновками.

Через цей трикутник – Михайло, Софія, Марфа – розкривається своєрідна гармонія людської душі. У Софії – глибока свідомість і внутрішня сила, у Марфи – несвідомий імпульс і віддача кохання, у Михайла – точка рівноваги між ними. Драма в тому, що троє для гармонії – забагато, і певною мірою страждають усі. Навіть Михайло, який часто ховає очі, але в критичній ситуації таки визнає, що відчуває Марфу, пам'ятає про неї.

Сам чоловік за роки заслання проживає глибокі внутрішні та зовнішні трансформації. Він пише: «Учора дав мені товариш скалку від дзеркальця, і я вперше за два роки себе побачив. Побачив і не впізнав ... Більше не дивитимуся» (Тютюнник, 2018, с. 203). Це момент екзистенційного жаху від можливої втрати себе. Та він не на це нарікає, а на те, що не може робити такі ж гарні речі, що вказує на збереження внутрішнього: почуття краси, гумору, смутку за домом, зрештою, кохання. Його самоіронія («юшка така смачна, що навіть Карпо Ярковий п'ятнадцять мисок умолотив би» (Тютюнник, 2018, с. 204)) – це ще один спосіб залишитися людиною серед нелюдських обставин. Утім, є ще й дещо ірраціональне: «я чую щодня, що десь тут коло мене ходить Марфина душа нещасна» (Тютюнник, 2018, с. 204). Це триває постійно, адже чоловік мріє «хоч про хвилику забуття», тому він у своєму останньому листі просить Соню «сходи до неї і скажи, що я послав три зозулі з поклоном», про які співав «бандуристочка наш сліпенький» (Тютюнник, 2018, с. 204). Пісня взагалі є тим, що єднало всіх трьох, бо ж любили співати. Але саме ця, вочевидь, є чимось особливим для них. У цьому жесті – велична здатність прийняти іншу любов і не відкинути її, а зробити частиною власної духовної істини. Певною мірою, Григій Тютюнник у своїх творах робить так само – приймає найрізноманітніші людські почуття.

Візуальна поетика новели насичена змістовними психологічними «кадрами», у яких найбільшу роль відіграють крупні плани і передусім колір. Колірна гама твору – синьо-золота – передає поступовий рух від живого до

згаслого, від сонця до пам'яті, від тілесного до духовного. Колись у Марфи «волосся було жовтим і сяяло проти сонця золотим» (Тютюнник, 2018, с. 200), і це золото – колір життя, тепла, юності, щирості. Воно світилося, як саме сонце. Згодом те саме волосся «не сяє» – втрата кольору тут означає не лише старість, а й емоційне згасання, перехід любові в тишу, у внутрішнє світло, яке вже не палає зовні. Тютюнник пише «волосся умирає раніше, ніж людина» (Тютюнник, 2018, с. 200), але підтекстово зрозуміло, що йдеться про інше. Це підтверджує майстерність митця в психологічному портретуванні (Оцабрик, 2024).

Натомість синій колір – колір пам'яті, скорботи й душевного неспокою, але разом із тим надії. Він проступає скрізь: у «синіх губах матері», у «синіх очах Марфи» (Тютюнник, 2018, с. 200), які зі слізьми ставали ще синішими. Це прохолодний, але не мертвий тон, що поєднує в собі і скорботу, і святість. Образом надії є «дві свічечки голубі» (Тютюнник, 2018, с. 203) очей Марфи, коли вони ще співають молодими, і закохана дівчина дивиться на Михайла, відвертаючись від нелюба.

Отже, «Три зозулі з поклоном» – це сповідь про складність душі й химерність долі. Григій Тютюнник показує, що справжня людяність починається там, де немає егоїзму. А от справжня любов просто існує скрізь і завжди. Кожен для себе вирішує, що з цим робити. Підходити до реінтерпретації варто з тим, що ця новела – зразок психологічного реалізму української прози другої половини ХХ століття, у якій побутові деталі перетворюються на глибокі символи, а проста життєва історія – на морально-філософську притчу. Сучасний світ дещо відрізняється в поглядах на життя, але варто донести до здобувачів освіти цінність емпатії, повагу до людських почуттів, яку в усіх текстах пропагує Григій Тютюнник, і красу довершеного лаконічного художнього слова, у якому навіть майже стандартна трагедія (любовний трикутник)

оживає по-новому й висвітлює велич української душі – лагідної, вірної, здатної любити навіть у розлуці.

ЛІТЕРАТУРА

Івашина, О. О. (2023). Психологізм у творчості Марії Матіос: теоретичні та прикладні аспекти. *Закарпатські філологічні студії*. Т. 1, вип. 29, 269–274

Клочек, Г. Д. (2020). *Синергія літературного твору*. Дніпро. Середняк Т. К.

Михида, С. П. (2012). *Психопоетика українського модерну: Проблема реконструкції особистості письменника*. Поліграф–Терція.

Оцабрик, О. Ю. (2024) Маркери психологічного в портретах персонажів прози Григора Тютюнника (на матеріалі новели «Зав'язь»). *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*, 209, 264–269.

Пахаренко, В. І. (2021). Метамодернізм як мистецький напрям. *Українська мова та література*, 7, 56-68.

Тютюнник, Г. (2018) *Три зозулі з поклоном : вибр. твори*. Знання.

Хитра В. О.

здобувачка освіти II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: док. філол. наук, доц. Кирилюк О. Л.

*Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка (Кропивницький, Україна)*

ПОТЕНЦІАЛ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ДЛЯ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

У статті розглянуто можливості використання соціальних мереж як сучасного освітнього ресурсу для формування мовленнєвої компетентності учнів старших класів. Визначено головні способи впливу соцмереж на мовну поведінку молоді, створює умови для розвитку навичок усного і писемного мовлення.

Ключові слова: *соціальні мережі, українська мова, мовленнєва компетентність, старшокласники, цифрова освіта, комунікація.*

У сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства соціальні мережі посідають провідне місце в житті молоді, впливаючи на спосіб мислення, стиль спілкування та мовленнєву поведінку. Старшокласники, які належать до цифрового покоління, щодня перебувають у середовищі онлайн-комунікації, де соціальні мережі виступають не лише засобом спілкування, а й джерелом інформації, майданчиком для самопрезентації та творчості. У зв'язку з цим важливим педагогічним завданням стає інтеграція соцмереж у процес навчання української мови з метою формування мовленнєвої компетентності учнів.

Проблемі використання соціальних мереж в освітньому процесі присвятили свої праці такі українські науковці, як Д. Антонюк, А. Гуменюк,

В. Биков, О. Пінчук, М. Зацерківна, В. Халіманенко та інші, які акцентують на необхідності адаптації до цифрового способу мислення школярів і розвитку інформаційної та комунікативної компетентностей. У сучасних методичних дослідженнях також підкреслюється значення медіаграмотності, інтерактивності та проєктних форм діяльності для ефективного засвоєння навчального матеріалу. Проте питання системного використання соціальних мереж саме для розвитку мовленнєвих умінь та навичок учнів старших класів залишається недостатньо висвітленим, що зумовлює **актуальність нашого дослідження**.

Мета статті – визначити потенціал соціальних мереж як засобу формування й розвитку мовленнєвої компетентості учнів старшої школи, а також окреслити методичні можливості їх ефективного застосування у освітньому процесі.

Об’єкт нашого дослідження – процес навчання української мови в умовах цифровізації освіти.

Предмет розвідки – методи і форми використання соціальних мереж для розвитку мовленнєвої компетентності старшокласників.

Ще пів століття тому поняття «*соціальна мережа*» мало винятково комунікативний характер і передбачало лише налагодження контактів між групою людей. І вже сьогодні цей термін значно розширив своє значення.

Для старшокласників соціальні мережі є не лише інструментом комунікації, а й платформою для самовираження, навчання й взаємодії в реальному часі. Саме тому використання соціальних мереж у процесі навчання української мови набуває особливої актуальності й потребує науково обґрунтованого підходу до організації освітньої діяльності.

Варто згадати працю Наталії Юрійчук «*Використання інтернет-ресурсів на уроках української мови*», у якій підкреслюється значення онлайн-інструментів для підвищення ефективності уроків української мови, розвитку

інформаційної компетентності та формування активної взаємодії учнів. Дослідниця наголошує, що соціальні мережі здатні зробити уроки української мови більш інтерактивними та ефективними.

Соцмережі (Instagram, TikTok, Facebook, тощо) формують нову модель комунікації, у якій учень виступає не пасивним отримувачем інформації, а активним учасником. Їхні навчальні можливості проявляються у розвитку мовленнєвої компетентності.

Розвиток МК – це не лише про вміння висловлювати свою думку, а й робити це грамотно та доречно у всіх видах мовленнєвої діяльності – аудіюванні, говорінні, читанні та письмі. Формування цієї компетентності є одним із ключових завдань загальної середньої освіти, адже володіння мовою визначає рівень комунікативної культури, здатності до співпраці та самовираження. Проте нове покоління учнів формує власний досвід не лише в класі, а й у цифровому просторі. Саме тому інтеграція соціальних мереж у мовну освіту є закономірною реакцією на виклики часу.

Соціальні мережі, як феномен сучасної культури, створюють новий тип комунікативного простору та мають унікальний потенціал для розвитку компетентності, у якому учень не лише споживає інформацію, а й активно практикуються. Такі платформи, як *Instagram, TikTok, YouTube, Facebook чи Threads* стимулюють до створення власного контенту – текстового, аудіального та візуального. Учні, створюючи пости, коментуючи фото, блоги чи короткі відео, опановують сучасні жанри текстів, тренують уміння лаконічно висловлювати думку, аргументувати позицію, добирати мовні засоби залежно від мети спілкування.

Особливу роль соціальні мережі відіграють у мотивації до мовленнєвої діяльності. Якщо у традиційному навчанні учні нерідко сприймають завдання з розвитку мовлення як формальні (пишуть твір чи переказ лише тому, що так

треба), то у цифровому середовищі мовна практика набуває реального комунікативного змісту. Адже підлітки в цьому віці хочуть бути почутими.

Наприклад, створення шкільного блогу або сторінки в інстаграм, де учні публікують власні тексти, відгуки, короткі рецензії чи інформаційні дописи українською мовою, стимулює не лише писемну активність, а й прагнення до самовираження. Коментарі однолітків і викладачів виконують роль природного оцінювання, а можливість публікації результатів своєї праці підвищує рівень відповідальності за мовлення, адже публікуючи текст, всі слідкують за орфоепічними, орфографічними та пунктуаційними нормами сучасної української літературної мови.

Важливою перевагою використання соцмереж у мовній освіті є можливість формування навичок критичного сприймання інформації. Учні вчаться відрізняти достовірні джерела від маніпулятивних, перевіряти факти, дотримуватися мовних й етичних норм онлайн-спілкування. Це особливо актуально в умовах інформаційного перевантаження, коли цифрова грамотність стає невіддільною частиною мовленнєвої культури. Аналіз мови коментарів або новинних постів дає змогу обговорити питання мовної культури, етики спілкування, впливу слова на емоційний стан адресата. Такі завдання можна реалізовувати під керівництвом учителя у форматі дискусій.

Соціальні мережі відкривають широкі можливості й для розвитку мовлення. Сучасні формати – короткі відео, подкасти, інтерв'ю – дають змогу учням практикувати монологічне та діалогічне мовлення в реальних ситуаціях.

Наприклад, запис короткого відеовідгуку на щойно прочитану книгу або культурну подію є не лише креативним завданням, а й ефективним тренуванням вимови, інтонації, логічної послідовності висловлювання. При цьому здобувачі освіти можуть самостійно аналізувати власний мовний продукт, коригувати помилки, що підсилює рефлексію й самоконтроль.

Не менш значущим є виховний потенціал соціальних мереж. У процесі створення контенту українською мовою формується національна ідентичність, утверджується повага до рідного слова, відчуття приналежності до спільноти мовців. Активна присутність української мови в цифровому просторі сприяє її популяризації серед молоді та протидіє мовній асиміляції. Викладач, використовуючи соціальні мережі, може не лише навчати, а й виступати наставником у формуванні мовної свідомості та культури спілкування в інтернеті.

У процесі педагогічної взаємодії важливо, щоб учитель виконував роль фасилітатора – не контролював, а спрямовував здобувачів освіти, показував способи грамотного й етичного використання мови в цифровому середовищі. Важливо також використовувати принцип гейміфікації: мовні челенджі («Слово дня», «Скажи українською») підвищують інтерес до вивчення мови й роблять навчання емоційно привабливим.

Усе це сприяє підвищенню інтересу до української мови, активізує комунікативну діяльність, робить навчання більш життєвим і наближеним до реальних потреб молоді.

Варто зазначити, що соціальні мережі є також інструментом самоосвіти. Здобувачі освіти можуть спостерігати за блогерами, слухати мовні подкасти, брати участь у вебінарах і челенджах, переглядати відеоуроки.

Наприклад, популярність українських блогів, присвячених мовним питанням («Мова - ДНК нації», «Ідея Олександрівна», «Безумовно українською»), свідчить про те, що інтерес до мовної культури можна формувати засобами цифрового контенту.

Потенціал соцмереж у розвитку мовленнєвої компетентності учнів полягає не лише у формуванні практичних навичок спілкування, а й у розвитку особистісних якостей як: упевненості, творчості, критичного мислення, естетичного смаку.

Освітній процес, що ґрунтується на взаємодії в цифровому середовищі, допомагає подолати бар'єр між навчанням і реальним життям, робить мову живим інструментом самовираження. Тому завдання сучасного педагога полягає не лише у використанні соціальних мереж, як допоміжного засобу навчання, а в перетворенні їх на простір формування мовної особистості, здатної ефективно комунікувати в умовах інформаційного суспільства.

Отже, соціальні мережі є потужним ресурсом для розвитку мовленнєвої компетентності школярів, якщо їхнє використання має педагогічну мету, системність і творчий підхід. Вони стимулюють учнів до активного використання української мови, розширюють комунікативний досвід, сприяють усвідомленню мовної цінності та виховують відповідального користувача цифрового простору.

Майбутнє мовної освіти полягає у поєднанні традиційних форм навчання з цифровими практиками, де соцмережі стають не викликом, а ресурсом для становлення мовної особистості нового покоління.

ЛІТЕРАТУРА

Антонюк, Д. С. (2021). Теоретичні та практичні аспекти розроблення та використання цифрових освітніх ресурсів: Погляд вітчизняних учених. Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки, 1(3), 189–196. <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2020-3-1-29>

(б. д.). Безумовно, українською!
URL:<https://www.youtube.com/playlist?list=PLPrm1RWvT6M5OWFQr1RAfAkFCIATX0QvK>

Головне про соціальні мережі :: Socialnimeregi7. (б. д.). Socialnimeregi7. URL:<https://socialnimeregi7.webnode.com.ua/portfolio/>

Гуменюк, А. Ф., & Петрицька, О. С. (2025). Використання соціальних мереж в умовах цифровізації освіти. Журнал "Агросвіт", (3), 80–85. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.3.80>

Зацерківна, М., & Аліманенко, В. (2024). Соціальні мережі як ефективне середовище в освітньому процесі. Цифрова платформа: Інформаційні технології в соціокультурній сфері, 7(1), 46–57.

Зінченко, О., & Шевченко, С. (2023). Застосування інноваційних методів навчання на уроках української мови як засіб формування комунікативних навичок. Чорноморські наукові студії.

Ідея Олександрівна. (б. д.). Facebook. <https://www.facebook.com/IdeyaOlexandrivna/>

Лепетун допоможе вам вивчити українську мову швидко і весело. (б. д.). Мова – ДНК нації. <https://ukr-mova.in.ua>

Четаєва, Л. (2020). Використання соціальних мереж на заняттях української мови. У Телекомунікаційний простір XXI сторіччя: Ринок, держава, бізнес (с. 196–200).

Юрійчук, Н. (2021). Використання інтернет-ресурсів на уроках української мови. Актуальні проблеми дошкільної та загальної середньої освіти. Вісник, 151–154.

Вуков, V., Spirin, O., & Pinchuk, O. (2020). Сучасні завдання цифрової трансформації освіти. UNESCO Chair Journal "Lifelong Professional Education in the XXI Century", (1), 27–36. [https://doi.org/10.35387/ucj.1\(1\).2020.27-36](https://doi.org/10.35387/ucj.1(1).2020.27-36)

Грицак Н. Р.

*доктор педагогічних наук,
кандидат філологічних наук, професор,
завідувач кафедри української та зарубіжної літератур
і методик їх навчання
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка (Тернопіль, Україна)*

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ, ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА І ПРОФЕСІЙНИЙ ІМІДЖ УЧИТЕЛЯ: ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Емоційний інтелект дедалі частіше розглядається як ключовий компонент професійної готовності педагога, оскільки саме він забезпечує здатність до емпатійної комунікації, регуляції афектів, підтримання психологічно безпечного освітнього середовища та формування довіри. У підготовці майбутніх учителів зарубіжної літератури цей ресурс набуває особливої ваги: художній текст постає не лише об'єктом аналізу, а й простором емоційного досвіду, інтерпретації та морального вибору, що сприяє розвитку рефлексивності, толерантності до інакшості. Водночас сучасна педагогічна практика висуває нові вимоги до професійного іміджу вчителя зарубіжної літератури, а саме його розглядають як «складне професійне, інтелектуальне, особистісне утворення, яке виникає, розвивається й удосконалюється у процесі навчання у ЗВО, передбачає опанування комплексом літературознавчих, історико-літературних, культурологічних, етнокulturологічних, психолого-педагогічних компетентностей, що у

сукупності зі зовнішніми характеристиками і поведінковою моделлю сприяє успішній реалізації педагогічних цілей» (Грицак, 2021, с. 89).

Інтеграція літературної освіти та розвитку емоційного інтелекту дає змогу формувати професійний імідж вчителя зарубіжної літератури як інтелектуально та емоційно зрілого посередника між художнім твором, учнем і реальністю. Такий підхід актуалізує переосмислення змісту, методів та завдань фахової підготовки: від суто когнітивного засвоєння літературознавчих знань до культури емпатійної інтерпретації й етичної відповідальності. У цьому контексті художня література постає не додатковим, а структуроутворювальним інструментом професійного становлення майбутнього вчителя, здатного поєднувати емоційне розуміння з педагогічною компетентністю. Суголосною є думка С. Доброскок, зокрема, «інтеграція методів розвитку емоційного інтелекту в мовно-літературну освіту створює унікальний симбіоз емоційного та інтелектуального розвитку здобувачів освіти. Такий підхід не лише збагачує традиційні методи навчання мови та літератури, але й перетворює їх на потужний інструмент формування емоційної компетентності школярів» (Доброскок, 2025).

В умовах повномасштабного вторгнення ефективна реалізація такої інтегративної парадигми передбачає читання художніх творів, які репрезентують досвід війни, моральний вибір, пошук відповідей на морально-етичні питання. Яскравим прикладом може слугувати оповідання Г. Белля «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...», оскільки в ньому надзвичайно сконденсовано відображено психологічний шок, розгубленість і внутрішній біль людини, яка безпосередньо переживає наслідки війни. У сучасному українському контексті цей твір набуває додаткового значення. Студенти можуть провести паралелі між емоційним досвідом героя Г. Белля та творами сучасних українських письменників, які захищають Україну та фіксують у творах свої переживання. Аналізуючи поведінку пораненого солдата з

оповідання, його мовні паузи, реакції та непрямі ознаки внутрішніх страждань, майбутні вчителі не лише вдосконалюють уміння розпізнавати приховані емоційні стани, але й формують здатність до глибокої емпатії та моральної чутливості. Цікавим методичним прийомом під час читання оповідання буде емоційне картографування тексту, що передбачає фіксацію епізодів, де найсильніше проявляються емоції персонажів і зображення їх у вигляді «емоційної мапи» твору. Також можна запропонувати студентам написати короткі есе, наприклад, на таку тему: «Які емоції викликає у мене твір Г. Белля «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...» і як вони можуть допомогти у розумінні досвіду поранених воїнів України?». Написання подібних «особистих» есе сприятиме формуванню здатності усвідомлювати власні емоції, переживання, психологічний стан.

Розмірковуючи над питанням зв'язку між розвитком емоційним інтелектом і професійним іміджем майбутнього вчителя зарубіжної літератури, доцільно розглянути структурі емоційного інтелекту майбутніх учителів-словесників. Пропонуємо у ній виокремлювати такі компоненти: когнітивний, емоційно-перцептивний, рефлексивний, ціннісно-смисловий, практично-діяльнісний. Когнітивний компонент охоплює систему знань про природу емоцій, їх функцій та механізми прояву у поведінці людини. Для майбутніх учителів-словесників він передбачає розуміння власних психологічних станів та емоцій учнів, уміння інтерпретувати емоційні сигнали невербальної комунікації. Емоційно-перцептивний складник визначає здатність особистості сприймати, розпізнавати і адекватно інтерпретувати емоційні прояви інших людей. Рефлексивний компонент полягає в усвідомленні власних емоційних реакцій, їх аналізі та здатності до самокорекції. Читання художнього твору стимулює процес самопізнання, оскільки студенти вчать критично оцінювати власні емоційні стани та поведінкові реакції. Проте у контексті заявленої тематики, саме ціннісно-

смісловий складник відображає гуманістичні орієнтири майбутнього вчителя, його ставлення до емоційної сфери як до важливого компонента професійної діяльності. У процесі читання художнього твору студенти замислюються над універсальними категоріями добра, справедливості, співчуття, служіння суспільству тощо. Це формує усвідомлення значення емоційного комфорту як цінності педагогічного середовища. Вважаємо, що саме ціннісно-смісловий складник віддзеркалює зв'язок між емоційним інтелектом і професійним розвитком майбутнього вчителя зарубіжної літератури.

Отже, зв'язок між емоційним інтелектом і професійним розвитком майбутнього вчителя зарубіжної літератури виявляється насамперед у тому, що педагогічна діяльність є емоційно насиченою комунікативною взаємодією, де від здатності розуміти, інтерпретувати та регулювати власні й чужі переживання залежить якість освітнього процесу. Читання художніх творів створює унікальний простір для формування таких умінь, адже залучає студента до багатоаспектного емоційного досвіду персонажів, розкриває складність людських мотивів, провокує моральну-ціннісну рефлексію й формує емпатійну уважність. Під час роботи з художніми творами, що увиразнюють екзистенційну напругу, війну, травму чи соціальну несправедливість, наприклад, романи Е.-М. Ремарка, оповідання Г. Белля чи романи Маркуса Зузака, студенти не лише співпереживають персонажам, а й аналізують психологічні механізми подолання, підтримки та взаємодії. Таке усвідомлене читання поступово перетворюється на професійну компетентність: здатність розпізнавати емоційний стан учня, обрати відповідну комунікативну стратегію, запобігти конфлікту чи надати психологічно чутливий супровід. Відтак художня література виконує функцію медіатора між особистим досвідом і професійною ідентичністю, сприяючи формуванню педагогічного іміджу, у якому інтелектуальна культура поєднується з емоційною зрілістю, етичністю та відповідальністю.

ЛІТЕРАТУРА

Грицак, Н.Р. (2021). Професійний імідж майбутнього вчителя зарубіжної літератури: від навчання до практики. *Освітологічний дискурс*, 35 (4), 83–102.

DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2021.46>

Доброскок, С.О. (2025). Розвиток емоційного інтелекту здобувачів освіти засобами мовно-літературної освіти. *Педагогічна Академія: наукові записки*, 21.

URL:

<https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/1168/1050>

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.16785680>

Апалат Г П.

Кандидат філологічних наук, доцент

доцент кафедри германських мов, зарубіжної

літератури та методик викладання

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка (Кропивницький, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ СТУДЕНТІВ-ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Проблема розвитку навичок читання цікавить багатьох дослідників: Ю.Я. Деркач та О.С. Біб (2018). Ю. Єловська (2019), І.І. Гуменюк (2024), А. Орвік (Ohrvik, 2024), Й. Бакі (Y. Baki, 2024).

Попри значну кількість робіт, присвячених навчанню читання та вивченню мовленнєвої компетенції, її розвиток для студентів спеціальності А4.021 «Англійська мова та зарубіжна література» потребує практичних розробок.

Мета статті – окреслити особливості навчання читання студентів спеціальності А4.021 «Англійська мова та зарубіжна література». Зокрема, розкрити специфіку розвитку навичок вивчаючого читання англійською мовою. Поглиблене читання автентичних художніх текстів мотивує до вивчення англійської мови та сприяє розвитку усного мовлення студентів.

У залежності від комунікативної мети виділяють три види читання: вибіркове читання з вилученням необхідної інформації (scan reading), ознайомлювальне, наскрізне читання для розуміння основного тексту (skim reading), та вивчаюче або детальне читання для пошуку детальної інформації (close reading) (Єременко та ін., 2018, с. 16; Єловська, 2019, с. 175).

Вивчаюче читання (читання з повним розумінням тексту) передбачає максимально повне і точне розуміння інформації тексту і критичного осмислення цієї інформації. Мета вивчаючого читання – формувати уміння самостійно долати труднощі мовного та смислового характеру. Це вдумливе читання, яке здійснюється у повільному темпі – 50-60 слів/хв., а його об’єктом є «вивчення» не мовного матеріалу, а тієї інформації, що подається у тексті (Єременко та ін., 2018, с. 17).

Завдання для розвитку вивчаючого читання художніх текстів передбачає поетапну роботу з текстом. Виділяють три етапи в роботі з текстом: дотекстовий (pre-reading), текстовий (while reading), післятекстовий (post-reading) (Єловська, 2019, с. 176). Мета передтекстового завдання – створити мотивацію для студентів й заохотити їх до читання твору. З іншого боку, дотекстовий етап має частково зняти фонетичні, лексичні та граматичні труднощі (the text’s readability).

Текстовий етап має на меті опрацювання тексту, перевірку розуміння студентами його змісту та активне використання прочитаної інформації в мовленні. Читач досліджує текст, шукаючи будь-яку інформацію у взаємодії тексту і читача. В фокусі уваги читача може бути весь текст або його частини.

Читач може досліджувати різні аспекти тексту: лінгвістичні елементи (ключові слова, фразеологізми та ідіоми, тощо); стилістичні прийоми та виразні засоби (семантичні, синтаксичні, морфологічні та фонетичні); структурні, тематичні та жанрові особливості тексту (Ohrvik, 2024).

Післятекстовий етап має на меті контроль розуміння тексту з його подальшим обговоренням. Завдання цього етапу зазвичай передбачають відповідь на запитання до тексту, що не тільки покращує його розуміння, а й розвиває навички усного мовлення (Jia, 2023).

Стратегії вивчаючого читання включають багаторазове прочитання тексту, анотування та обговорення питань до тексту, що веде до екстенсивного аналізу тексту і дозволяють аналізувати значення тексту, спираючись на попередні знання та особистий досвід (Serafini, 2014). Застосування різноманітних стратегій при повторному прочитанні дозволяє видобути «когнітивний скелет» тексту (Beussink, 2020). Пошук зв'язків між ключовими словами, аналіз структурних елементів тексту, особливостей авторського стилю, стилістичних прийомів та виразних засобів дозволяє краще розуміти текст та розвивати навички критичного мислення (Baki, 2024).

Такі курси як: «Практичний курс англійської мови» та «Філологічне читання художнього тексту» передбачають читання та обговорення автентичних художніх текстів. Читання автентичних художніх текстів сприяє розвитку писемного мовлення, оскільки художній текст пропонує зразки побудови речень, абзаців. Аналіз автентичних художніх текстів слугує основою для усного або письмового повідомлення, стимулює обговорення та дискусії.

Поглиблене читання автентичних художніх текстів передбачає вивчення мови на широкому тлі соціального, культурного, політичного життя людей, які розмовляють цією мовою, тобто у тісному зв'язку зі світом і культурою мови, що вивчається. Аналіз художніх англomовних текстів

забезпечує студентів не тільки багатим мовним матеріалом, але слугують також джерелом соціокультурної інформації.

Отже, проблема змісту та методів навчання набуває актуальності. Найефективнішими є інтерактивні методи навчання: робота у групах, дискусії, мозкові штурми, рольові ігри, аналіз історій і ситуацій та комунікативний метод. Комунікативний метод спрямований на розвиток комунікативних навичок, тобто на вміння ефективно спілкуватися та використовувати мову в реальних ситуаціях.

Для розвитку фонетичної компетенції в межах курсу застосовується техніка Shadowing. Цей метод також сприяє розвитку навичок аудіювання та говоріння (Win, 2020).

Техніка Shadowing може існувати в кількох варіантах. В залежності від рівня володіння англійською мовою студентів (Hamada, 2014) застосовують: техніку для слухання (Shadowing for listening), техніку для розвитку мовлення (Shadowing for speaking), або вибіркове повторювання (Selective Shadowing). При вибіркковому повторенні студенти повторюють не весь текст, а певні елементи: сполучники, ключові слова, фрази, пов'язані з контекстом тощо (Murphey, 2001).

Студенти, з високим рівнем англійської мови використовують text-presented shadowing, тобто читають скрипт тексту разом із аудіозаписом, чого не передбачається за класичним підходом. Text-presented shadowing є технікою із більш складним когнітивним процесом, використовуючи цей метод студент концентрує увагу на фонемах, наголосі та інтонації що чує, і в той же час концентрується на тексті, що читає (Kuramoto et al., 2007).

Отже, вивчаюче читання відбувається в три етапи. Передтекстовий етап створює мотивацію, знімає мовні труднощі, зазвичай виконується як домашнє завдання. Текстовий етап передбачає детальне читання тексту. Післятекстовий етап містить умовно-комунікативні та комунікативні вправи,

спрямовані на контроль розуміння прочитаного та на розвиток усного мовлення.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі вбачаємо у дослідженні особливостей використання електронних ресурсів та онлайн-платформ для дистанційного та змішаного навчання.

ЛІТЕРАТУРА

Деркач, Ю.Я., Біб, О.С. (2018). Формування навичок читання англійською мовою з використанням наочності у початковій школі. *Молодий вчений*. № 9(61). 27-31. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/9/8.pdf>

Єловська, Ю. (2019). Методика навчання читання англійською мовою з використанням автентичних текстів для студентів спеціальних факультетів (на матеріалі роману К. Льюїса “Хроніки Нарнії: Лев, чаклунка і стара шафа”). *Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 20, 171-181. <https://doi.org/10.31812/filstd.v20i0.3702>

Гуменюк, І.І. (2024). Сучасні методи освоєння навичок читання. *Професійно-прикладні дидактики*. 2. 71-76. <https://doi.org/10.37406/2521-6449/2024-2-12>

Ohrvik, A. (2024). What is close reading? An exploration of a methodology. *Rethinking History*. 28(2). 238-260. <https://doi.org/10.1080/13642529.2024.2345001>

Baki, Y. (2024). The Impact of Close Reading Strategies on Individual Innovativeness and Life Skills: Preservice Teachers. *Behavioral Sciences*. 14(9): 816. <https://doi.org/10.3390/bs14090816>

Jia, Y. (2023). The Influence of Reading on English Speaking. *Proceedings of the 2023 7th International Seminar on Education, Management and Social Sciences*, 147-152. URL: https://doi.org/10.2991/978-2-38476-126-5_18

Єременко, Т.Є., Трубіщина, О.М., Лук'янченко, І.О., & Юмрукуз, А.А., (2018). Навчання читання англійською мовою студентів мовних факультетів.

Навчальний посібник з курсу методики викладання іноземних мов у закладах вищої освіти. *Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського*. Одеса, URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/2137/1/Learning%20reading.pdf>

Serafini, F. (2014). Close Readings and Children's Literature. *The Reading Teacher*. 67(4), 299-301. <https://doi.org/10.1002/trtr.1213>

Beussink, M.G. (2020). *Exploring Teacher Perceptions of the Notice and Note Signposts: A Qualitative Case Study*. American College of Education. Indianapolis, IN, USA,

Win, P.Y., (2020). *An investigation of the shadowing technique in teaching speaking to English as a Foreign Language students*. British Council. URL: https://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/Pwint%20Yee%20Win_DOI_v3.pdf

Murphey, T. (2001). Exploring conversational shadowing. *Language Teaching Research*. 5(2). 128-155. <https://doi.org/10.1177/136216880100500203>

Kuramoto, A., Shiki, O., Nishida, H., Ito H. (2007). Seeking for effective instructions for reading: the impact of shadowing, text-presented shadowing, and reading-aloud tasks. *LET Kansai Chapter Collected Papers*. 11. 13-28

Петрова М. С.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка (Кропивницький, Україна)

*Науковий керівник: канд. філолог. наук, доц. **Кочубей В. Ю.***

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка (Кропивницький, Україна)

ПРЕДСТАВЛЕННЯ ЗАВДАНЬ ЗА МЕТОДОМ TASK-BASED LEARNING (TBL) У СУЧАСНИХ ПІДРУЧНИКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ СТАРШИХ КЛАСІВ

Метод навчання на основі задач (Task-Based Learning, TBL) набуває все більшої популярності серед педагогів та науковців. Цей метод демонструє комплексний підхід до навчання, що поєднує практичне застосування мови, комунікацію та активну участь учнів (Nunan, 2004). Головна концепція методу Task-Based Learning полягає в тому, щоб занурити студента в комунікативну ситуацію та залучити його до виконання конкретного завдання. Комунікативні ситуації можуть охоплювати широкий спектр життєвих обставин, включаючи звичайні повсякденні розмови, що сприяють природному використанню мови.

Підручник як засіб навчання відіграє важливу роль у шкільній іншомовній освіті. Він вміщує методично організований мовний і мовленнєвий матеріал, вправи для оволодіння різними видами мовленнєвої діяльності, граматичний довідник, тощо. Підручник називають матеріалізованою моделлю методичної системи (Лінгводидактичні, 2013, с. 126).

Шкільний підручник побудований за тематичним принципом і має чітку поурочну структуру. Він повинен узгоджуватись з державними освітніми

стандартами та навчальними програмами. Тексти підручника мають відповідати вимогам до інформаційного тесту, а матеріал та вправи повинні бути спрямований на комплексний розвиток мовно-комунікативних вмінь учнів.

Сучасне навчання англійської у старшій школі базується на комунікативному підході, що розвиває вміння використовувати мову для реального спілкування. Тому актуальним видається з'ясування того, наскільки збалансовано представлені у підручнику вправи на розвиток рецептивних і продуктивних мовленнєвих вмінь, а також чи відображені в підручниках сучасні тенденції у викладанні іноземної мови, зокрема метод навчання на основі завдань (TBL).

Об'єктом нашого дослідження були вправи у трьох сучасних підручниках англійської мови для 10 класу: авторів О. Карпюк (Карпюк, 2018), М. Нерсисян та А. Піроженко (Нерсисян, Піроженко, 2019), а також М. Кучми й І. Задорожньої (Кучма, Задорожня, 2018).

В ході дослідження було визначено, на розвиток якого мовленнєвого вміння спрямовані вправи: завдання з розвитку читання, аудіювання, письма та говоріння. Окремо розглядалися вправи на засвоєння лексики, граматики та фонетики. Найбільш важливою частиною дослідження стало визначення тих комунікативних завдань, які мають на меті комплексний розвиток вмінь і реалізують метод на основі завдань – Task-Based Learning. За допомогою кількісного підрахунку ми визначили відсоток кожного типу вправ. Це дало змогу побачити, які види діяльності переважають у підручнику та наскільки збалансовано представлені мовленнєві компетенції. Дослідженню підлягали всі вправи вищевказаних підручників, що забезпечило об'єктивність висновків.

У підручнику О. Карпюк налічується 242 вправи. Найбільше завдань пов'язано з говорінням (55 вправ, 22,7%) та читанням (53 вправи, 21,9%).

Завдань на письмо тут 29 (12,0%), аудіювання – 17 (7,0%). Досить велику частку складають вправи на лексику й граматику – разом 52 (21,5%). В підручнику немає вправ на вдосконалення вимови, проте є 36 вправ (14,9%) у форматі Task-Based Learning. Наприклад, учні створюють факт-карти про художників і проводять роль-гру (*Make fact cards about painters; exchange ideas; role-play guide*). Таке завдання спрямоване на взаємодію та розвиток комунікації, що повністю відповідає підходу TBL. У цілому посібник виглядає досить збалансованим: усі види мовленнєвої діяльності представлені, але найбільший акцент зроблено на говорінні та читанні.

У підручнику М. Нерсисян та А. Піроженко кількість вправ більша – 277. Найбільше тут завдань із лексики та граматики – 77 вправ (27,2%). Також значну частку займають вправи з читання – 61 (21,6%), а от робота над розвитком усного мовлення представлена меншою мірою – 47 вправ (16,7%). Письма та аудіювання теж небагато – 25 (8,8%) і 28 (9,9%) відповідно.

У вищевказаному підручнику також виокремлено 39 завдань, що відповідають принципам Task-Based Learning, це 13,8%. Наприклад, учні описують історію створення певного гаджета як міні-проект (*Describe story of a gadget (mini-project)*), або ж беруть участь у класних дебатах, формулюючи аргументи «за» і «проти» винаходів (*Class debate (arguments for/against inventions)*). Такі завдання спонукають учнів до взаємодії та використання мови як інструменту досягнення мети.

Загалом цей підручник орієнтований насамперед на формування мовної бази – словникового запасу та граматики. Це добре для системного навчання, хоча вправ на практичне використання мови в комунікації менше, ніж у двох інших підручниках.

Найбільшу кількість вправ має підручник М. Кучми та І. Задорожньої – 290. Основна увага приділяється говорінню – аж 117 вправ (40,3%). Також багато завдань на письмо – 66 (22,7%) та читання – 51 (17,5%). Аудіювання

охоплює 19 вправ (6,5%), лексику та граматику – 67 (23,1%). Є також невеликий блок із фонетики – 5 вправ (1,7%), і чимало завдань у форматі TBL – 51 (17,6%). Наприклад, учні працюють у групах, обговорюють проблему наркотиків та готують усний звіт (*Group discussion, make report on drug problem*). Такі завдання вимагають від учнів співпраці, опрацювання інформації та створення завершеного продукту.

У підручнику багато реальних ситуацій, діалогів і завдань, де студенти говорять, слухають, ставлять питання та працюють у парах або групах. Матеріали легко пов'язані з життям, є різні теми для обговорення, рольові ігри та проєкти.

Ми порівняли, як розподілені типи вправ у трьох підручниках з англійської мови для 10 класу.

У підручнику Карпюк найбільше вправ з говоріння (22,7%) і читання (21,9%). Також багато завдань на лексику і граматику (21,5%), а найменше – з аудіювання (7%) і граматики окремо (8,3%). Підручник більше зосереджений на розвитку усного мовлення та практичних навичок, що відповідає принципам **Task-Based Learning**, де головний акцент робиться на виконанні завдань із використанням мови для реальної комунікації.

У підручнику англійської мови М. Нерсисян та А. Піроженко для 10 класу найбільше вправ з Vocabulary & Grammar (27,2%) та Reading (21,6%). Менше завдань з Speaking (16,7%), а найменше – з Writing (8,8%) і Listening (9,9%). Task-Based Learning займає всього (13,8%).

Найбільше вправ спрямовано на розвиток говоріння (40,3%), що показує орієнтацію на усну комунікацію. Також багато завдань із письма (22,7%) та лексико-граматичних навичок (23,1%). Менше уваги приділено читанню (17,5%), аудіюванню (6,5%) і зовсім небагато – фонетиці (1,7%). Є й завдання типу TBL (17,6%), які сприяють практичному використанню мови.

Усі три підручники загалом відповідають сучасним вимогам викладання англійської мови, однак мають різні акценти: М. Кучма та І. Задорожна роблять наголос на комунікативності, М. Нерсисян та А. Піроженко – на послідовному опрацюванні лексики й граматики, тоді як підручник Карпюк прагне зберегти баланс між основними видами мовленнєвої діяльності.

Проведений аналіз трьох сучасних підручників англійської мови для 10 класу дав змогу простежити не лише загальне методичне спрямування авторів, а й конкретні кількісні показники, які підтверджують їхні підходи. Ретельний підрахунок усіх вправ та інструкцій до них засвідчив, що автори по-різному розставляють акценти.

Отже, проведений аналіз довів, що метод навчання на основі задач ефективно реалізується в сучасних українських підручниках з англійської мови, хоча ступінь його впровадження різниться. Усі автори прагнуть поєднати вивчення мови з розвитком практичних умінь, що забезпечує формування ключових компетентностей старшокласників і робить навчання англійської мови більш практичним, цікавим і наближеним до реальних життєвих ситуацій.

ЛІТЕРАТУРА

Карпюк О.Д. (2018) Англійська мова (10-й рік навчання, рівень стандарту): підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. Тернопіль: Астон,

Кучма М.О., Задорожна І.П. (2018) Англійська мова. 6-й рік навчання (рівень стандарту): підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. Тернопіль: Навчальна книга: Богдан.

Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів: навчально-методичний посібник (2013). За наук. ред. Редька В. Г. К.: Педагогічна думка.

Нерсисян М.А., Піроженко А.О. (2019) Англійська мова. 10-й рік навчання (рівень стандарту): підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти Київ: ТОВ «Видавництво Перун»,.

Nunan, D. *Task-Based Language Teaching. A comprehensively revised edition of designing Tasks for the Communicative Classroom*. Cambridge: Cambridge University, 2004. URL: <https://assets.cambridge.org/052184/0171/sample/0521840171ws.pdf>

Частина 3

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ. ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ. ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА.

Moroz T.Yu.

*PhD in Philology, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Foreign Languages,
Yaroslav Mudryi National Law University (Kharkiv, Ukraine)*

ENHANCING INTERCULTURAL COMMUNICATIVE COMPETENCE IN LEGAL ENGLISH THROUGH INFOGRAPHICS

In today's globalized world, foreign language teaching and learning extend far beyond merely passing on language skills. Teachers now need to help students interpret, negotiate, and share cultural meanings. Intercultural communicative competence (ICC) is considered a crucial aspect of modern language education, enabling learners to communicate effectively across diverse cultures. However, traditional methods for teaching culture often rely on written descriptions, factual information, or fixed examples, which fail to capture the multimedia nature of today's communication.

Infographics, defined as visual compositions that combine text, images, icons, colour schemes, and spatial layout (Jones, 2015), have become a powerful teaching tool across various fields. The ability of these tools to help visualise cultural patterns, turn abstract concepts into concrete ideas, and encourage comparative thinking makes them effective for intercultural education. However, research on their specific use for teaching intercultural communication in foreign language settings is still limited. This paper examines the role of infographics as tools for developing ICC, with a focus on their capacity to represent and translate cultural meaning across languages and semiotic modes.

Multimodal discourse theory (Kress & van Leeuwen, 2006; Jewitt, 2013) posits that meaning is constructed through the interplay of verbal, visual, gestural, and spatial modes. In educational environments, multimodal materials have been shown to improve learners' understanding, memory, and involvement (Mayer, 2014). Pegrum (2019) emphasizes the importance of developing students' visual

literacy – the ability to interpret and produce meaning through visual modes – as a crucial 21st-century skill. Infographics, situated at the intersection of graphic design and information visualization, fall under what Tufte (1990) refers to as “visual explanations.” They offer concise yet detailed representations of complex concepts, making them especially effective for learning.

Studies show that infographics enhance comprehension of complex phenomena (Smiciklas, 2012), facilitate vocabulary learning (Dunlap & Lowenthal, 2016), support memory retention (Siricharoen, 2018), and promote meaningful summarization and multimodal reasoning (Kibar & Akkoyunlu, 2014). However, few studies investigate their potential as tools for representing cultural meaning, fostering cross-cultural thinking, or facilitating intercultural communication.

According to Byram (1997), Intercultural Communicative Competence (ICC) comprises five key components: attitudes of openness and curiosity, knowledge of social groups and cultural practices, skills of interpreting and relating, skills of discovery and interaction, and critical cultural awareness. Deardorff’s (2006) seminal study further conceptualizes ICC as an iterative process involving attitudes, knowledge, skills, and both internal and external outcomes. The core principle of the ICC is to facilitate meaningful intercultural dialogue, rather than merely reproducing cultural facts. Kramsch (2013) posits that the focus of cultural learning should be on dynamic, symbolic, and discursive representations of culture. This is consistent with the capacity of infographics to convey culture beyond mere facts, employing visual metaphors, normative patterns, communication styles, and behaviours that are culturally coded.

According to Bassnett (2013) and Katan (2014), the theoretical framework of cultural translation posits that translation should be regarded as a process of negotiation between culturally embedded meanings, rather than the conventional notion of transferring fixed equivalents. Within multimodal contexts, translation

must consider both linguistic and visual elements to ensure optimal communication and comprehension.

O'Halloran (2020) posits that intersemiotic translation entails the adaptation of meaning across modes, such as text to visuals, necessitating a discerning sensitivity to culturally specific symbolism, including colour, icons and spatial logic. As indicated by Jiménez-Crespo (2013), research in the domain of visual localisation has consistently demonstrated that visual elements necessitate greater levels of adaptation compared to text.

Surprisingly few studies have applied these insights to language education or examined how learners can translate cultural meaning into visual form through the creation of infographics. There is a paucity of empirical research connecting these areas, particularly regarding the use of infographics as tools for teaching intercultural communication.

In current language teaching practice, infographics are often used only as supplementary illustrations rather than as meaningful instruments for intercultural analysis and production. The main issues include the absence of structured methodologies for employing infographics in ICC development, insufficient attention to visual literacy and cultural symbolism in language curricula, students' difficulties in interpreting culturally coded visual elements, a lack of empirical evidence on learner outcomes when working with multimodal cultural representations, and uncertainty about creating and evaluating infographic tasks. These problems highlight the need for a pedagogical framework that integrates multimodal analysis, cultural translation skills, and student-generated infographics.

The study was conducted with law students at Yaroslav Mudryi National Law University and employed an exploratory approach rather than a formal experiment. Instead of following a structured multi-phase design, the research focused on observing how students engaged with infographics while developing intercultural communication skills in the context of Legal English. During regular classes,

students were introduced to the principles of visual literacy, cultural symbolism, and multimodal communication, with a particular focus on how legal meaning is constructed through both linguistic and non-linguistic signs. They worked with authentic infographics that represented cultural norms, legal procedures, legal institutions, and cross-cultural communication practices, using them for discussion, interpretation, and comparative analysis across different legal systems.

Data were collected through unobtrusive methods embedded into everyday coursework. Students completed short reflective questionnaires in which they evaluated how visual formats supported their comprehension of culturally embedded legal concepts, legal facts, and the nuances of legalese. Recorded classroom discussions were analysed to identify recurring approaches to interpreting legal symbols, culturally specific legal practices, multilingual terminology, and the translation of complex legal notions into simplified visual form. Samples of student work, including legal flowcharts, visual translations of statutory provisions, and draft infographics that explain legal concepts to foreign audiences, were treated as natural artifacts demonstrating students' emerging ability to perform intersemiotic legal translation. The instructor's ongoing observational notes further documented students' level of engagement, their strategies for negotiating meaning, and their collaborative attempts to reconcile differences between civil law and common law terminology.

Analysis of these materials indicated a consistent rise in students' ability to interpret cultural symbolism within legal contexts, identify implicit cultural assumptions embedded in legal discourse, and explain culturally dependent legal concepts more confidently in English. Students showed notable progress in transforming complex legal facts and procedural structures into visual representations and in critically evaluating the cultural framing of icons, colours, and spatial arrangements. Many reported that visuals allowed them to grasp intercultural differences in legal traditions far more clearly than text-based

explanations alone and helped them articulate distinctions they found difficult to express verbally due to unfamiliar or culturally loaded legal terminology.

Instructor observations confirmed that the inclusion of infographics enhanced motivation, improved clarity of student explanations, and encouraged active negotiation of meaning during group tasks. Students became more aware of the risks of literal translation in legal contexts and more attentive to the conceptual accuracy required when adapting legalese for international audiences. They frequently discussed how culturally specific legal artifacts, such as courtroom symbols, forms of address, procedural steps, or rights-based frameworks, must be visually reinterpreted to avoid misunderstandings in intercultural communication.

Overall, the findings suggest that integrating infographics into Legal English and intercultural communication courses naturally supports the development of intercultural legal awareness, visual reasoning, and skills in translating legal meaning across languages and modes. Infographics enable learners to synthesise linguistic, cultural, and visual knowledge, foster deeper reflection on the cultural foundations of legal systems, and cultivate multimodal critical thinking essential for effective intercultural mediation in legal settings.

REFERENCES

- Bassnett, S. (2013). *Translation studies* (4th ed.). Routledge.
- Byram, M. (1997). *Teaching and assessing intercultural communicative competence*. Multilingual Matters.
- Deardorff, D. K. (2006). Identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of internationalization. *Journal of Studies in International Education*, 10(3), 241–266.
- Dunlap, J. C., & Lowenthal, P. R. (2016). Getting graphic about infographics: Design lessons learned from popular infographics. *Journal of Visual Literacy*, 35(1), 42–59.

Jewitt, C. (2013). Multimodal methods for researching digital technologies. In *The SAGE handbook of digital technology research* (pp. xx–xx). SAGE. <https://doi.org/10.4135/9781446282229.n18> (Note: Page range unspecified in the original citation.)

Jiménez-Crespo, M. A. (2013). *Translation and web localization*. Routledge.

Jones, J. (2015). Information graphics and intuition. *Journal of Business and Technical Communication*, 29(3), 1–29. <https://doi.org/10.1177/1050651915573943>

Katan, D. (2014). *Translating cultures: An introduction for translators, interpreters and mediators* (3rd ed.). Routledge.

Kibar, P. N., & Akkoyunlu, B. (2014). A new approach to understanding: Infographics. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 9(2), 113–123.

Kramsch, C. (2013). Culture in foreign language teaching. *AILA Review*, 26(1), 25–41.

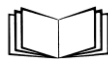
Kress, G., & van Leeuwen, T. (2006). *Reading images: The grammar of visual design* (2nd ed.). Routledge.

Mayer, R. E. (2014). Cognitive theory of multimedia learning. In R. E. Mayer (Ed.), *The Cambridge handbook of multimedia learning* (2nd ed., pp. 43–71). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139547369.005>

O'Halloran, K. L. (2020). Multimodal translation and intersemiotic meaning-making. In B. Lewandowska-Tomaszczyk (Ed.), *The Palgrave handbook of translation and cognition* (pp. 445–466). Palgrave Macmillan.

Pegrum, M. (2019). *Mobile lenses on learning: Languages and literacies on the move*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-981-15-1240-7>

Siricharoen, W. V. (2018). Infographics: Challenges and opportunities. *International Journal of Information and Education Technology*, 8(1), 48–53.

Smiciklas, M. (2012). *The power of infographics: Using pictures to communicate and connect with your audiences*. Que Publishing.

Tufte, E. R. (1990). *Envisioning information*. Graphics Press.

Радченко І. Б.

старший викладач кафедри іноземних мов

Українського державного університету залізничного транспорту

(Харків, Україна)

МОВНА ПОВЕДІНКА ЯК ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО МЕНТАЛІТЕТУ

Мовна поведінка відображає систему культурних норм, соціальних установок і цінностей, властивих певному народові. Вона охоплює як вербальні, так і невербальні форми комунікації, що реалізують національні способи мислення, світогляд і соціальні моделі взаємодії. У лінгвокультурологічному вимірі мовна поведінка постає як своєрідний інструмент втілення національної ідентичності через мовлення, а отже, є важливою складовою менталітету нації (Wierzbicka, 1997; Sharifian, 2017).

У психолінгвістиці мовну поведінку розглядають як практичну реалізацію мовної компетенції в певному соціокультурному контексті. На думку К. Крамш, будь-який мовленнєвий акт не лише передає інформацію, а й виражає культурну належність мовця (Kramsch, 1998). Тобто мова є не просто інструментом комунікації, а формою існування культури.

Теорія ввічливості П. Брауна і С. Левінсона (1987) показала, що у різних культурах спостерігаються відмінності у прагненні зберегти «обличчя» співрозмовника (face-saving). Для англomовних культур типовою є стратегія негативної ввічливості, спрямована на уникнення нав'язливості, тоді як у

східноєвропейських чи романських культурах переважають елементи позитивної ввічливості, які акцентують спільність та емоційний зв'язок (Spencer-Oatey, 2008).

Значний внесок у розуміння національної специфіки комунікативної поведінки зробив Е. Голл (1976), запропонувавши класифікацію культур на висококонтекстні та низькоконтекстні. Ця дихотомія дозволяє пояснити, чому в одних культурах переважає пряма вербальна експлікація думки (низькоконтекстні — англомовні), а в інших — опора на підтекст, невербальні засоби та інтонаційні відтінки (висококонтекстні — французька, українська).

Англомовна комунікативна культура орієнтована на нейтральність, самоконтроль і повагу до особистих меж співрозмовника. Д. Ліч (2014) визначає це як «максим тактовності», коли мовлення будується так, щоб мінімізувати потенційний дискомфорт адресата. Це пояснює поширеність непрямих конструкцій типу *Would you mind..., I'm afraid I can't..., Perhaps we could...* — тобто комунікація є м'якою, з акцентом на недопущення конфлікту та збереження автономії іншого.

Французька комунікативна культура вирізняється поєднанням логічної аргументованості та емоційної витонченості. К. Кербра-Орекйоні (1996) наголошує, що французька ввічливість базується на балансі між формальністю і щирістю. Типові звертання (*Monsieur, Madame*), вживання сталих формул (*Je vous en prie, Merci infiniment*) і ритуальність привітань (*Bonjour, enchanté*) підкреслюють важливість мовного етикету як складника культурного самовираження (Bonhomme, 2005). Французькі мовці можуть відкрито висловлювати незгоду, однак роблять це в риторично вишуканій формі: *Je ne suis pas tout à fait d'accord, mais je comprends votre point de vue*.

Українська мовна поведінка, натомість, характеризується емоційністю, безпосередністю та орієнтацією на міжособистісне тепло. Як зазначає А. Павленко (2009), для української культури типовим є широкий емоційний

контакт, виражений через інтонацію, жести та зменшувально-пестливі форми: друже, серденько, пані Марійко. У спілкуванні переважають фрази підтримки та співчуття — «Не переймайся», «Усе буде добре», що підкреслюють співпереживання та колективну солідарність.

Таким чином, англійська комунікативна культура ґрунтується на принципах дистанції та самоконтролю, французька — на гармонійному поєднанні формальності й емоційності, тоді як українська — на відкритості та сердечності.

Сучасні дослідження засвідчують, що глобалізація та цифровізація не знищують національних комунікативних моделей, а радше трансформують їх. У соціальних мережах англомовні користувачі зберігають тенденцію до непрямой критики й іронії, французькі — до аргументованої дискусійності, а україномовні — до емоційної підтримки та звертань із теплими словами. Це демонструє адаптивність мовної поведінки до нових технологічних умов при збереженні культурного ядра (Zhu, 2018; Jackson, 2014). Наведемо приклади, які ілюструють відмінності мовної поведінки користувачів у соціальних мережах (Twitter, Facebook, Instagram, X, тощо). Усі приклади стилізовані, не взяті з конкретних профілів, але відтворюють типові мовні патерни, характерні для кожної культури.

У цифровому просторі глобалізація не стирає національні відмінності мовної поведінки, а радше створює нові способи їх прояву.

Так, у англомовному сегменті соціальних мереж переважає стриманий, іронічний стиль комунікації, що підтримує традиції негативної ввічливості та непрямого висловлення оцінки. Типовими є дописи на зразок:

«Not exactly the best day ever, but keeping calm as always.»

«Some people really love sharing their opinions... everywhere.»

Такі висловлювання демонструють дистанційовану іронію, властиву індивідуалістичним культурам, де зберігається орієнтація на самоконтроль і недоторканність особистого простору.

У французьких соцмережах (наприклад, X або Instagram) спілкування часто набуває рис раціональної дискусії з елементами ввічливої суперечки. Користувачі схильні до розгорнутих аргументів та формул визнання позиції співрозмовника:

«Je ne partage pas ton opinion, mais ton raisonnement est intéressant.»

«Permettez-moi de préciser un point, si vous le voulez bien...»

Такі формули демонструють прагнення до збереження соціальної гармонії, поєднуючи формальність і відкритість.

Водночас україномовний онлайн-дискурс відзначається високим рівнем емоційності, щирістю й підтримувальними реакціями. Типові коментарі виглядають як: «Тримайся, усе буде добре ❤️❤️», «Я з тобою! Не переймайся, головне — не втрачати надії!», «Друзі, дякую за вашу теплоту і добрі слова 🙏»

Ці приклади відображають колективістську тенденцію до емпатії та емоційної солідарності, що зберігається навіть у цифровому середовищі.

Таким чином, мовна поведінка виступає не лише індикатором національного менталітету, але й чинником, що підтримує культурну сталість у динамічному світі. Мовна поведінка — це не просто сукупність комунікативних дій, а складна система культурних кодів, у якій віддзеркалюються глибинні риси національного характеру.

Для англіїців вона уособлює індивідуалізм та повагу до особистого простору; для французів — риторичну витонченість і культурну форму; для українців — щирість, емпатію та колективістську емоційність.

Як зазначає К. Крамш (1998, с.8), мовна взаємодія є способом «життя в культурі через слово», тому дослідження мовної поведінки дозволяє зрозуміти не лише мовні, а й ментальні особливості народу.

ЛІТЕРАТУРА

Bonhomme, M. (2005). *Pragmatique des figures du discours*. Paris: Armand Colin.

Brown, P., & Levinson, S. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.

<https://doi.org/10.1017/CBO9780511813085>

Hall, E. T. (1976). *Beyond Culture*. New York: Anchor Books.

Holmes, J., & Wilson, N. (2017). *An Introduction to Sociolinguistics*. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315728438>

Jackson, J. (2014). *Introducing Language and Intercultural Communication*. London: Routledge. DOI:[10.1080/14708477.2014.976493](https://doi.org/10.1080/14708477.2014.976493)

Kerbrat-Orecchioni, C. (1996). *La conversation*. Paris: Seuil.

Kramsch, C. (1998). *Language and Culture*. Oxford: Oxford University Press. DOI:[10.1075/aila.27.02kra](https://doi.org/10.1075/aila.27.02kra)

Leech, G. (2014). *The Pragmatics of Politeness*. Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195341386.001.0001>

Pavlenko, A. (2009). *Emotions and Multilingualism*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511584305>

Scollon, R., & Scollon, S. W., Rodney H. Jones (2012). *Intercultural Communication: A Discourse Approach*. John Wiley & Sons, Inc

Sharifian, F. (2017). *Cultural Linguistics: Cultural Conceptualisations and Language*. Amsterdam: John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/CLSCC.8>

Spencer-Oatey, H. (2008). *Culturally Speaking: Culture, Communication and Politeness Theory*. London: Continuum. DOI:[10.26754/ojs_misc/mj.20099718](https://doi.org/10.26754/ojs_misc/mj.20099718)

Wierzbicka, A. (1997). Understanding Cultures through their Key Words: English, Russian, Polish, German and Japanese. Oxford: Oxford University Press.

Zhu, H. (2018). Exploring Intercultural Communication: Language in Action. London: Routledge. <http://dx.doi.org/10.1080/01434632.2016.1218654>

Михида С. П.

*Доктор філологічних наук, професор
(Кропивницький, Україна)*

Стасюк Б. В.

*Кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри перекладу,
прикладної та загальної лінгвістики
Центральноукраїнський державний університету
імені В. Винниченка (Кропивницький, Україна)*

ШІ-ДУБЛЮВАННЯ В ПЕРЕКЛАДІ ПОЛІТИЧНОГО ІНТЕРВ'Ю

Наприкінці 2024 року Л. Фрідман, подкастер із 4,7 мільйонами підписників, взяв інтерв'ю у Президента України В. Зеленського, яке викликало бурхливу дискусію в соціальних мережах. Інтерв'юер наполягав на проведенні розмови російською мовою, рідною для обох (Lex Fridman, 2025). Натомість В. Зеленський уникнув нав'язаної стратегії, навмисно й хаотично переходячи з англійської на російську та українську мови. В оприлюдненій численними платформами версії інтерв'ю акцент змістився на відео з дубляжем, виконаним за допомогою штучного інтелекту (Офіс Президента України, 2025).

У цьому дослідженні піднімається питання того, що навіть узгоджений дубляж, здійснений з використанням інструментів штучного інтелекту

становить загрозу для документування людини в жанрі політичного інтерв'ю, в результаті якого постає цілком конкретний політичний портрет діяча зі спотвореними психолінгвістичними рисами. Серед новоявлених проблем, зокрема, є здатність штучного інтелекту синтезувати реалістичні голоси, маніпулювати оригінальними формулюваннями та, власне, перекладом. Подальші дослідження можуть допомогти нам зрозуміти, як сучасні технології використовуються в на даному етапі розвитку журналістики й новинарства інформаційної доби.

Наше дослідження мало на меті продемонструвати застосування штучного інтелекту в одному з найконсервативніших жанрів, підриваючи методи традиційних психолінгвістичного, лінгвістичного і транслатологічного досліджень політичного дискурсу в засобах масової інформації, що використовують штучний інтелект.

Аналізуючи мотивацію створених подкастів у межах компетенції Л. Фрідмана в галузі ІШ, автори дослідження виявляють упередженість інтерв'юера в його мовленнєвій поведінці та неочевидному технологічному процесі створення інтерв'ю, що применшує участь людини та посилює залучення машини для досягнення більших можливостей що стосується маніпуляцій аудіовізуальним продуктом.

Будь-яке філологічне дослідження, зосереджене на створенні текстів, безумовно, включає в себе ще й психологію продукування сенсів, суджень, думок, які втілюються у вербалізованих висловлюваннях, текстах у широкому сенсі та передаються через різні засоби масової інформації (див., наприклад, Harley, 2008; Куранова, 2017). Ці тексти не можуть існувати поза межами та без людини, яка їх створює. Так само ці тексти слугують легітимним джерелом для вивчення ментального ландшафту та психологічного світу будь-якої людини. Усі ментальні конструкти, наміри та сенси, свідомо (або підсвідомо) виражені словами та синтаксисом тексту, піддаються лінгвістичному аналізу.

Однак будь-яка прихована суб'єктивність тексту є сферою для широких інтерпретацій (Папіш, 2021).

Коли дослідники мають справу з документальним жанром, вони абсолютизують як внутрішні лінгвістичні особливості тексту, що аналізується, так і потенційний обсяг його можливих інтерпретацій, знаходячи і переосмислюючи значення навіть у найменших семантичних одиницях і прагматичних моделях. Дані, отримані в результаті такого аналізу, багаторазово збільшуються завдяки перекладеним текстам та їх міжкультурним нюансам.

Як стверджують досвідчені практикуючі інтерв'юери, «портретне інтерв'ю складається з [...] неформальних, знятих на камеру розмов [...] Ми говоримо про ваші історії, ваші цінності, ваші важко здобуті істини, вашу версію подій, вашим власним голосом з усією вашою виразністю» (Adams, 2025).

Документальні записи, засновані на живих інтерв'ю, представляють людей, які передають деякі факти і точну інформацію, а також суб'єктивні питання, свої емоції, упередження і світогляд. Аудіовізуальні засоби масової інформації підсилюють і об'єктивують всі аспекти міжособистісного спілкування, підсилюючи вербалізований текст за допомогою корельованого паралельного каналу візуальної та аудіальної інформації, що передає невербальні сигнали, мову тіла, міміку, позу тощо.

Змінюючи ці аудіовізуальні тексти в їх найширшому значенні в рамках документального жанру, замінюючи та навіть підробляючи їх, можна спотворити розуміння їх джерела, яким є людина, та маніпулювати сприйняттям конкретної особи широкою аудиторією. Коли опитана в рамках інтерв'ю особа є публічною фігурою, таке неправильне сприйняття може недобросовісно поширюватися та штучно просуватися.

Замість акуратного запису й ретельного перекладу політичного інтерв'ю публічної особи, команда Л. Фрідмана створила гібридний мультимедійний продукт із залученням як людини, так і машини до створення ШІ-дубляжу, що тільки поглибило розбіжності між оригіналом задокументованої розмови та її різномовними перекладами. Зокрема, лінгвістичний та перекладознавчий аналіз дискурсу виявив упереджені комунікативні стратегії інтерв'юера.

Укорінена практика застосування ШІ при створенні політичного інтерв'ю і його перекладів загрожує посиленням можливостей для розповсюдження помилкових уявлень і наративів у суспільстві, що є особливо чутливим на фоні актуальних конфліктів і воєн.

ЛІТЕРАТУРА

Казанцев, Д. (2025, 9 січня). *ШІ-сервіс ElevenLabs переклав інтерв'ю Зеленського Лексу Фрідману. Що це за стартап та як він працює?* Межа.

<https://mezha.media/articles/shi-servis-elevenlabs-iak-vin-pratsiuiie/>

Куранова, С. І. (2017). *Проблеми дослідження мовної особистості у психолінгвістиці. Вісник Маріупольського державного гуманітарного університету. Серія: Філологія.* 16, 90–97.

<https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/13235>

Мазур, Ю. (2025, 7 січня). *Враховуючи, скільки людей спитало (та скільки, певно, промовчало), мушу офіційно заявити: ні, Фрідмана я не перекладав.* [Долучено фото] [Оновлення статусу]. Facebook.

<https://shorturl.at/wq834>

Офіс Президента України. (2025, 5 січня). *Інтерв'ю Володимира Зеленського американському подкастеру Лексу Фрідману* [Відео] YouTube.

<https://www.youtube.com/watch?v=8XEpoCMIADI>

Папіш, В. (2021). Текст у психолінгвістиці: аспектуальні узагальнення та лінгвопсихоакцентуаційні виміри художнього тексту українських вишуканих мовних особистостей. *Theoria et historia scientiarum*. XVIII, 7–25.

Семенова, І. (2025, 6 січня). «Такий він, всесвіт Трампа». До кого насправді звертався Зеленський у подкасті Фрідмана і як реагують в Україні на різке інтерв'ю. NV.

<https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/interv-yu-zelenskogo-fridmanu-dlya-kogo-zroblene-i-yaka-reakciya-ukrajinciv-novini-ukrajini-50479397.html>

Українські перекладачі. (2025, 12 січня). *Хтось дивився інтерв'ю Президента України Лексу Фрідману?* [Долучено фото] [Оновлення статусу]. Facebook.

<https://shorturl.at/QuW0C>

Adams, D. (2025, 20 березня). *Portrait Interview*. David Patrick Adams.

<https://www.davidpatrickadams.com/portrait-interview>

Agranovich, A., Nachmani, E., Rybakov, O., Ding, Y., Jia, Y., Bar, N., Zen, H., & Ramanovich, M. T. (2024). *SimulTron: On-device simultaneous speech to speech translation*. arXiv preprint arXiv:2406.02133.

<https://doi.org/10.48550/arXiv.2406.02133>

ElevenLabs (2023, 11 січня). *This Voice Doesn't Exist — Generative Voice AI*.

<https://elevenlabs.io/blog/enter-the-new-year-with-a-bang>

Fridman, L. [@lexfridman]. (2024, 24 грудня). *Dear President @ZelenskyyUa, I look forward to our 3 hour conversation* [Твіт]. Twitter.

<https://x.com/lexfridman/status/1871502609451778181>

Fridman, L. [@lexfridman] (2025, 6 січня). *Hi everyone, I would like to fix a translation in the audio / subtitle that better captures what President Zelenskyy was saying*. Telegram.

<https://t.me/lexfridman/329>

Harley, T. A. (2008). *The Psychology of Language: From Data to Theory*. Psychology Press.

Jimenez, J. (2023, 1 лютого). *AI company promises changes after 'voice cloning' tool used to make celebrities say awful things*. PC Gamer.

<https://www.pcgamer.com/ai-company-promises-changes-after-voice-cloning-tool-used-to-make-celebrities-say-awful-things/>

Lex Fridman (б. д.). #456 – Volodymyr Zelenskyy: Ukraine, War, Peace, Putin, Trump, NATO, and Freedom. Взято 20 березня 2025 р. з

<https://lexfridman.com/volodymyr-zelenskyy/>

Nimdzi. (б. д.). *Language Technology Radar. Curated catalogue of language technology providers*. Взято 20 березня 2025 р. з

https://www.nimdzi.com/language-technology-radar/?preview=true<r_audiovisual_translation=ai-enhanced-dubbing-tools

Slodov, A. [@aphysicist]. (2024, 18 січня). *Milei's 2024 Davos talk, directly translated to English by AI* [Твіт]. Twitter.

<https://x.com/aphysicist/status/1747868626948907325>

Titan, B. (2024, 20 липня). The world's first movie fully translated and dubbed by AI is about to be released. *Medium*.

<https://braintitan.medium.com/the-worlds-first-movie-fully-translated-and-dubbed-by-ai-is-about-to-be-released-a29e88a5b298>

Верезубенко М. М.

*Кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка (Кропивницький, Україна)*

ЕТИМОЛОГІЯ ФІТОНІМІВ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ

Фітоніми складають важливу та специфічну групу лексики, що потребує більш глибокого дослідження, особливо в контексті української мови. Назви рослин відіграють значну роль у пізнанні природи, адже сприйняття навколишнього світу кожним народом має як універсальні, так і національні особливості. Фітоніми, як елементи мови, відображають світогляд, є складовою частиною духовного життя людини і несуть у собі глибокий символічний зміст. Завдяки багатозначності, образності та імпліцитності, ці назви формують уявлення про природу на основі культурних традицій, таких як міфи, легенди, народні пісні, обряди та літературні твори.

Фітоніми як об'єкти наукових досліджень стали предметом численних праць, у яких вивчаються їхні міфологічні та метафоричні аспекти. Зокрема, досліджується символіка фітонімів, їхнє значення в контексті фразеологізмів, літературних творів і народної творчості. Згідно з науковими висновками, фітоніми здебільшого мають символічні конотації, які формуються під впливом культури та історичних обставин. Вивчення цих аспектів дозволяє краще зрозуміти, як народи через свої мови відображають сприйняття рослинного світу.

Важливою частиною української культурної спадщини є шанування рослин, особливо дерев, таких як дуб, тополя, верба та калина. Наприклад,

прислів'я «Без верби і калини нема України» є яскравим свідченням того, як рослини вкорінені в народному світогляді. Це підтверджує, що поетизація рослинного світу є важливим елементом української ментальності (Йозвікевич, 2018, с. 130).

Мотивація фітонімів зазвичай ґрунтується на реальних характеристиках рослин, таких як колір, форма, розмір або запах. Наприклад, назва «мати-й-мачуха» відображає подвійність властивостей цієї рослини: її верхня частина прохолодна, а нижня — тепла, що символізує образи матері та мачухи. Назва «підбіл» мотивована тим, що квіти цієї рослини ввечері закриваються, а пелюстки знизу білі. У науковій термінології рослина носить латинську назву «tussilago», що вказує на її лікувальні властивості від кашлю.

Іншим прикладом є сон-трава, яка, завдяки своїй здатності викликати сон у людей і тварин, отримала свою назву. Оскільки цей процес є важливою частиною ботанічного словотвору, такий спосіб називання рослин виявляє складність у відображенні не лише зовнішніх ознак, а й функцій рослин у природі (Йозвікевич, 2018, с. 133).

У німецькій мові семантична мотивація фітонімів є результатом мовної номінації на основі найхарактерніших ознак рослини. До таких ознак належать зовнішній вигляд (колір, форма, розмір), місце зростання, сезонність, запах, смак, подібність до інших об'єктів (тварин, предметів побуту), а також лікувальні властивості чи символічне значення у фольклорі та релігії. Як і в багатьох індоєвропейських мовах, у німецькій мові фітоніми можуть бути як прозоро мотивованими, так і затемненими або демотивованими внаслідок історичних змін.

Однією з характерних рис німецької фітонімічної лексики є висока частотність композитів — складних слів, які поєднують у собі кілька компонентів. Наприклад, Löwenzahn (буквально «левиний зуб») є фітонімом, мотивованим формою листя кульбаби, яке нагадує зуби хижака. Іншим

прикладом є Maiglöckchen («травнева дзвіночкова квітка») — назва конвалії, що поєднує час цвітіння (Mai) та форму квітки (Glöckchen — дзвіночок). Такі назви відзначаються високим ступенем наочності та здатністю відображати типові риси рослини (Burkhardt, 2018, с. 122).

У багатьох випадках мотивація фітоніма ґрунтується на функціональному використанні рослини, зокрема в народній медицині. Наприклад, назва Heilpflanze означає «лікарська рослина» і вказує на лікувальні властивості. Назви окремих лікарських рослин, такі як Arnika, Baldrian або Johanniskraut, можуть мати як прозору, так і затемнену етимологію, зберігаючи при цьому функціональну семантику в мовному вжитку.

Особливу групу становлять фітоніми з культурно-символічною мотивацією. Так, Christrose («різдвяна троянда») — це квітка, яка асоціюється з християнськими традиціями та зимовим цвітінням. Vergissmeinnicht («не забудь мене») — назва фіалки, що походить із середньовічної легенди про вірність і пам'ять, яка отримала відображення у фольклорі та поезії.

Фітоніми також відображають особливості природного середовища, у якому формувався німецький етнос. У назвах рослин часто вказується місце їхнього зростання або зовнішній вигляд. Наприклад, Waldmeister (буквально «лісовий майстер») — лісова рослина, що символізує зв'язок із дикою природою; Schlüsselblume («ключ-квітка», первоцвіт) — рослина, що асоціюється з весною, пробудженням природи та «ключем до нового життя». Таким чином, фітоніми виконують функцію «мовного барометра» природних умов.

Цікавою є також присутність фітонімів у топоніміці та ономастиці. У Німеччині широко поширені прізвища, пов'язані з назвами дерев або рослин: Linden, Eichmann, Baumgartner. Вони вказують на походження особи, рід занять або місце проживання предків. У назвах населених пунктів часто

зустрічаються компоненти з рослинним значенням: Lindenberg («липовий пагорб»), Tannenwald («ялиновий ліс»), що ще раз підкреслює роль фітонімів у просторовій організації культури (Burkhardt, 2018, с. 372).

Крім того, рослини широко представлені в німецькому фольклорі, казках, прислів'ях та піснях. У казках братів Грімм рослини часто мають чарівні властивості або символізують певні людські риси. Наприклад, троянда (Rose) — традиційний символ кохання, краси й страждання, з'являється у багатьох літературних творах. У прислів'ях фітоніми вживаються метафорично, передаючи народну мудрість, наприклад: „Unkraut vergeht nicht“ (буквально: «Бур'ян не зникає»), що означає — «злі люди живуть довше» або «навіть зле може бути живучим» (Burkhardt, 2018, с. 74).

Фітоніми в народній німецькій мові — це назви рослин, які сформувалися в усному мовленні на основі безпосереднього спостереження за природою, досвіду використання рослин у побуті та народній медицині, а також фольклорних і релігійних уявлень. Вони мають високу експресивність, образність і часто прозору внутрішню форму, яка відображає типову ознаку, асоціацію або функцію рослини. Основними способами словотвору в народній німецькій фітонімії є композиція, суфіксація, метафоризація та словотвірні переосмислення. Найпоширенішим і найпродуктивнішим є композитний словотвір, тобто утворення складних слів шляхом поєднання двох або більше основ. Більшість народних фітонімів мають структуру іменникових композитів, де перший компонент вказує на ознаку або асоціацію, а другий — на родову назву (трава, квітка, дерево тощо). Наприклад: Löwenzahn — «левиний зуб» (кульбаба): назва виникла через форму зубчастого листя; Hahnenfuß — «півняча нога» (жовтець): форма листка нагадує пташачу лапу; Frauenmantel — «жіночий плащ» (манжетка): листя нагадує форму плаща; Johanniskraut — «трава Йоана» (звіробій): збирається у день святого Йоана;

Gänseblümchen — «гусяча квіточка» (ромашка): від поширення на луках, де пасуться гуси (Duden, 2014, с. 352).

Широко вживаними є компонентні основи: -kraut (трава): Teufelskraut, Lungenkraut, Liebfrauenkraut;

-blume (квітка): Himmelsblume, Arme-Leute-Blume;

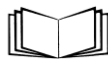
-wurzel (корінь): Alraunewurzel, Zahnwurzel;

-baum, -holz (дерево, деревина): Teufelsholz, Lebensbaum.

Суфіксація відіграє важливу роль у творенні зменшувальних або пестливих фітонімів, часто для позначення дрібних, ніжних, декоративних рослин. Наприклад: Blümlein — зменшене від Blume («квіточка»); Glöckchen — зменшене від Glocke («дзвіночок»), у складі Maiglöckchen (конвалія); Kräutlein — зменшене від Kraut (Duden, 2014, с. 272).

Окрему групу становлять фітоніми, утворені шляхом метафоризації, коли назва базується на уявній або символічній подібності. У народній мові часто використовуються порівняння з тваринами, частинами тіла, предметами побуту: Bärenklau — «ведмежий кіготь» (борщівник): через форму великих листків; Augentrost — «розрада для очей» (очанка): у традиційній медицині вважалася засобом для зору; Herzgespann — «сердечна пов'язка» (пустирник): рослина, що «заспокоює серце»; Teufelsabbiss — «чортів надкус» (синюха): корінь нібито надкусив чорт — приклад народної етимології.

Також у народній німецькій мові поширені словотвірні переосмислення, коли традиційна назва переосмислюється відповідно до нових уявлень або асоціацій. У таких випадках початкова мотивація може бути затемнена, але в новій формі слово набуває нової семантичної глибини або жартівливо-іронічного значення. Наприклад: Hundskamille — «собача ромашка»: менш цінна, ніж справжня лікарська ромашка; Ziegenkraut — «козяча трава»: асоціація з кормом для кіз або гіркуватим смаком (Duden, 2014, с. 512).

Отже, фітоніми виступають як мовні одиниці, що поєднують у собі пізнавальний, емоційний та культурний досвід народу. Їхнє вивчення дає змогу не лише краще зрозуміти мовну систему, а й глибше досягнути світогляд, традиції та ментальність народів.

ЛІТЕРАТУРА

Йозвікевич П. (2018). Терміни грецького та латинського походження в українській мікологічній лексиці // Лінгвістичні студії. Вип. 36. С. 129–135.

Burkhardt, L. (2018). Verzeichnis eponymischer Pflanzennamen. Erweiterte Edition. Berlin: Botanischer Garten und Botanisches Museum Berlin Freie Universität Berlin. Teil I: 1220 pp.; Teil II: 1296 pp.

Dudenredaktion. Duden (2014). Das Herkunftswörterbuch: Etymologie der deutschen Sprache. Mannheim : Dudenverlag, 2014. 954 S.

Leleka T. O.

*PhD in Philology, Associate Professor,
Senior Lecturer at the Department of Translation,
Applied and General Linguistics,
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian
State University (Kropyvnytskyi, Ukraine)*

TRANSLATION OF ENGLISH DISH NAMES: CULTUROLOGICAL ASPECT

The relevance of the research topic is determined by the development of communication, which allows the gastronomic experiences of different countries and the best culinary achievements to spread rapidly throughout the world. Their popularity is conditioned by the existential human need for food, while civilizational

and cultural progress contributes to the development of gastronomic culture (Davis, 2009, p. 56).

The names of the dishes in English recipes can be divided into several main types according to their structure and meaning. They show what ingredients are used, how the food is prepared, or where it comes from. Understanding these types helps translators and learners interpret English recipes correctly (Berghe, 2010, p. 78).

Such groups of the dish names have been found:

1.Descriptive names (they describe the **main ingredients** or **the way of cooking**): *roast beef* – shows the ingredient (beef) and method (roast), *fried chicken*, *baked potatoes*, *boiled eggs*). Such names are easy to understand because they are based on common cooking terms.

2.Ingredient-based names (they mention the **main product** or a **combination of ingredients**: *apple pie*, *fish soup*, *chocolate pudding*, *vegetable salad*). They usually describe what the dish is made of.

3.Traditional or cultural names. Some English dishes have names connected with **history, place, or tradition**, not with ingredients: *Yorkshire pudding*, *Cornish pasty*, *Welsh rarebit*, *Scotch eggs*. These names often need explanations or cultural knowledge to be understood.

4.Metaphorical or imaginative names. Some English dishes have **figurative** or **funny names**, which make them sound more creative: *Toad in the hole* (sausages baked in batter), *Spotted dick* (pudding with raisins), *Bubble and squeak* (fried leftovers of potatoes and cabbage). These names reflect humor and imagination in British cooking.

5.Foreign or borrowed names. Modern English cuisine includes many dishes from other countries: *Pizza*, *lasagna*, *chicken curry*, *sushi*, *tacos*. These words are usually borrowed and kept in their original form.

6.Compound and complex names. Some dishes have longer names that combine several elements — ingredients, style, or place of origin: *Chicken and*

mushroom pie, Lamb stew with vegetables, Full English breakfast, Victoria sponge cake.

The names of dishes in English recipes show a wide variety of linguistic and cultural features. They can describe ingredients, cooking methods, traditions, or even reflect humor and creativity. Understanding these types helps translators and learners interpret and translate recipes more accurately.

When translating the names of English dishes into Ukrainian, translators often use different transformations to make the meaning clear, natural, and culturally appropriate. Food names are a part of national culture, so they cannot always be translated literally. The main translation transformations include calquing, descriptive translation, adaptation, transcription, and omission or addition.

Calquing is used when the structure and meaning of the English name can be easily transferred into Ukrainian: *Apple pie* – *яблучний пиріг*, *Fried eggs* – *смажені яйця*, *Chocolate cake* – *шоколадний торт*. These names sound natural and are easily understood by Ukrainian readers.

Descriptive translation is used when there is no direct equivalent in Ukrainian cuisine, translators describe the ingredients or the way the dish is made: *Shepherd's pie* – *пастуший пиріг* (запіканка з м'яса і картоплі), *Toad in the hole* – *ковбаски, запечені в тісті*, *Yorkshire pudding* – *йоркширський пудинг* (печена страва з тіста). This transformation helps the reader understand what kind of food it is.

Adaptation is used when translator changes the name to make it more familiar to the Ukrainian audience: *Fish and chips* – *риба з картоплею фри*, *Roast dinner* – *недільна смажена страва*. The translation keeps the general idea but adapts it to the Ukrainian culture.

Transcription or transliteration are for the the name of the dishes which are very specific and has no Ukrainian equivalent, when translators often keep the original name, writing it with Ukrainian letters: *Porridge* – *порідж*, *Scones* – *скони*, *Trifle* – *трайфл*. In such cases, the translator may also add a short explanation.

Addition or omission make the meaning clearer, the translator adds or removes some words: *Full English breakfast* – *традиційний англійський сніданок* (addition of *традиційний*), *Custard* – *заварний крем* (no addition needed, but simplified).

The translating the names of English dishes into Ukrainian involves various translation transformations that help preserve both the meaning and the cultural flavor of the original. A translator combines linguistic knowledge with cultural understanding to make each dish sound natural and appetizing in Ukrainian.

Literal or direct translation is used when the name of the dish clearly describes its ingredients or cooking method and has an equivalent in Ukrainian: *Fried eggs* – *яєчня/смажені яйця*, *Vegetable soup* – *овочевий суп*, *Mashed potatoes* – *картопляне пюре*.

Mixed or combined translation is used in the cases when translators use a mix of methods — part of the name is translated, and part is kept in its original form: *Victoria sponge cake* – *бісквіт “Вікторія”*, *Cornish pasty* – *корнішський пиріжок*, *Banoffee pie* – *пиріг “Банофі”*. This approach keeps both the cultural reference and the clarity of meaning.

The translation of English dish names into Ukrainian can be done in several ways: literal, descriptive, transcribed, adapted, or mixed. Each method helps convey not only the ingredients and cooking style but also the cultural flavor of English cuisine. The translator chooses the method that can be the most natural and understandable for Ukrainian readers.

Sometimes, the names of English dishes are **not translated into Ukrainian**. This happens when the dish is **unique to English culture, has no Ukrainian equivalent**, or when its **original name is already well-known** internationally. In such cases, translators keep the English name using **transcription** or **transliteration**, sometimes with a short explanation. Keeping the original English

name helps maintain authenticity and makes communication about food clear and culturally accurate.

REFERENCES

Олівер, Дж. (2015) Смачні страви за 30 хвилин від Джеймі / пер. Ореста Стадника, Катерини Михаліциної. Львів: Видавництво Старого Лева.

Berghe, S. (2010). The Language of Luxury. Opulence in Gastronomic Discourse, 1960–2000. Luxury in the Low Countries. Miscellaneous Reflections on Netherlandish Material Culture, 1500 to the Present. Brussels: ASP Publishers.

Davis, M. A. (2009). Taste for New York: Restaurant Reviews, Food Discourse, and the Field of Gastronomy in America. New York: New York University

Oliver, J. (2015). Official website for recipes. URL: <https://www.jamieoliver.com/> (accessed on September, 18, 2025).

Головенко К. В.

кандидат філологічних наук,

старший викладач кафедри перекладу,

прикладної та загальної лінгвістики

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка (Кропивницький, Україна)

НЕОЛОГІЗМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ В НОВИННОМУ ТЕКСТІ

Неологізми проникають в усі сфери людської діяльності, виконують важливу функцію у відображенні постійних змін, що відбуваються в суспільстві, технологіях та способі мислення людей. Завдяки появі нових слів англійська мова постійно розвивається, оновлюється та пристосовується до

сучасних реалій, зберігаючи свою життєздатність. Особливо значущу роль неологізми відіграють у новинних текстах, адже саме медіа є одним із головних каналів поширення нових слів. Журналісти часто використовують неологізми для точного опису сучасних подій, нових явищ чи соціальних тенденцій. Такі слова допомагають зробити повідомлення більш динамічним, виразним і наближеним до реалій часу. У такий спосіб неологізми не лише оновлюють мовний стиль новин, а й сприяють формуванню сучасного інформаційного дискурсу.

За визначення О.О. Селіванової, неологізм – це «слово чи сполука, які використані мовою в певний період на позначення нового або вже наявного поняття або в новому значенні» і розуміються носіями мови як лексичні новоутворення (Селіванова, 2006, с. 417). Неологізми проходять декілька етапів свого розвитку: поява й пасивне використання лише невеликою групою людей; поступове поширення та його фіксація в засобах масової інформації; поступова лексикалізація, яка передбачає використання неологізму в певних контекстах; закріплення неологізму в окремих словниках неологізмів; закріплення неологізму в загальноновживаному складі лексики (Шутова, 2010, с. 80). Неологізми у сучасній англомовній періодиці часто виникають завдяки різноманітним моделям словотворення, найбільш продуктивними серед яких є словоскладання, словозлиття, афіксація, телескопія, метафоричне перенесення, конверсія, скорочення та акронімізація (Намачинська, 2024, с. 23). Кожен із цих способів сприяє утворенню нових лексичних одиниць, які віддзеркалюють актуальні соціальні, політичні, економічні та культурні процеси сучасності.

Переклад неологізмів часто викликає труднощі через їхню новизну та непередбачуваність значень. Для здійснення адекватного перекладу неологізмів, важливо визначити їхнє значення й зрозуміти контекст, у якому вони вживаються та перевірити, чи існують усталені відповідники в цільовій

мові. Врешті необхідно обрати оптимальний спосіб перекладу – транскодування, калькування, описовий переклад, приблизний переклад, створення нового слова або добір функціонального аналога. Важливо також врахувати стилістичну відповідність перекладу та його зрозумілість для цільової аудиторії.

Одним із ефективних способів перекладу неологізмів є транскодування – лінгвістичний механізм міжмовної адаптації, що полягає у відтворенні іншомовної лексеми без перекладу шляхом передачі її фонетичної та/або графічної структури засобами орфографічної системи мови-реципієнта. Цей спосіб перекладу насамперед стосується тих неологізмів, серед яких особливе місце посідають англіцизми, що швидко входять у вжиток і стають загальновідомими. *A study by university academics has concluded that **ghosting** and **gaslighting** found to cause depression and paranoia among young people.* – Дослідження, проведене університетськими науковцями, дійшло висновку, що *гостинг* і *газлайтинг* спричиняють депресію та параною серед молоді. У наведеному прикладі переклад неологізмів *ghosting*, *gaslighting* зберігає своє оригінальне звучання та форму слова, легко адаптуючись до фонетичних і граматичних норм української мови – *гостинг*, *газлайтинг*. Транскодування дає змогу забезпечити впізнаваність і автентичність новотворів у новому мовному середовищі.

Не менш ефективним способом перекладу неологізмів є калькування – лінгвістичний прийом запозичення, за якого в мові-реципієнті створюється нове слово або словосполучення шляхом дослівного відтворення структурних і семантичних компонентів іншомовного елемента. Такий спосіб забезпечує збереження змісту оригіналу, водночас гармонійно вписуючи новоутворення в лексико-граматичну систему мови перекладу. *Critics of **cancel culture** say that it is the equivalent of letting an angry mob decide a person's fate. Критики культури скасування стверджують, що це рівносильно тому, щоб дозволити*

розлученому натовпу вирішувати долю людини. У процесі перекладу також активно демонструють себе напівкальки, одна частина яких транскодується, а друга калькується, або одна частина калькується, а друга зазнає семантичних змін. *Web culture is rapidly redefining social interaction, as millions turn to online platforms not only for information but for identity and connection.* – *Веб-культура стрімко переосмислює соціальну взаємодію, адже мільйони людей звертаються до онлайн-платформ не лише за інформацією, а й за самовираженням та спілкуванням.* Використання напівкальок зберігає оригінальність звучання та функціональність, забезпечуючи автентичність неологізму.

Описовий переклад неологізмів полягає у відтворенні значення нових лексичних одиниць вихідної мови за допомогою словосполучення або розгорнутого пояснення, яке передає їхній зміст у мові перекладу. Цей спосіб використовується тоді, коли неможливо транскодувати або прокалькувати нове слово чи вираз, адже буквальне відтворення його форми не передає змісту або не відповідає нормам мови перекладу. Це дає змогу зберегти як смислову точність, так і природність звучання новотворів у перекладі. *Former President Barack Obama has commented on his now-viral photobomb.* – *Колишній президент Барак Обама прокоментував своє вірусне потрапляння в кадр.* Англійське слово *photobomb* означає раптову або випадкову появу когось у кадрі під час фотографування, зазвичай у кумедний або несподіваний спосіб. В українській мові поки немає сталого короткого відповідника цього неологізму. Тому застосовується описовий переклад, значення передається через опис дії – *потрапляння в кадр.*

Менш поширеним способом передачі неологізмів у перекладі є пряме включення, або пряме запозичення. Цей метод полягає у перенесенні іншомовного слова в текст перекладу без семантичних або структурних змін, інколи з мінімальною фонетичною чи графічною адаптацією до норм мови-

реципієнта. Пряме включення застосовують тоді, коли у мові перекладу відсутній усталений відповідник, нове слово тісно пов'язане з культурою мови-джерела, або важливо зберегти міжнародну впізнаваність неологізму. *Meet the new generation of nepo baby models: they've got celebrity parents and built-in intrigue.* – *Познайомтеся з новим поколінням моделей nepo baby: вони мають знаменитих батьків і вроджену загадковість.* Неологізм *nepo baby* позначає людину, яка досягла успіху значною мірою завдяки наявності відомого або впливового батька чи іншого родича. В українській мові немає усталеного відповідника. Пряме включення забезпечує точну передачу стилістики, культурної специфіки та семантичної компактності неологізму. Теоретично можливі й інші стратегії перекладу зазначеної лексики, зокрема калькування (*непотична дитина*) та пошук функціонального аналогу (*мажор*).

Приблизний переклад неологізмів передбачає відтворення загального змісту та функціонального значення нового слова за допомогою контекстуальних замін або тимчасових варіантів, що наближено передають значення неологізму, з урахуванням мовних і культурних особливостей. *From laugh out loud to cringe: Look back at memorable Iowa campaign moments.* – *Від сміху до здригання: згадайте пам'ятні моменти передвиборчої кампанії в Айові.* У даному випадку фігурує сучасний англійський неологізм *cringe* – сленг, що означає незручність, збентеження, відразливу ніяковість. Українське *здригання* передає подібну емоційну реакцію, хоч і не точно повторює культурне значення лексики.

Таким чином, неологізми відіграють важливу роль у новинному тексті, оскільки допомагають відображати актуальні явища та тенденції сучасного суспільства. Завдяки новим словам медіа можуть оперативно позначати нові реалії, явища попкультури, технологій чи політики, роблячи матеріал точним і змістовним. Переклад неологізмів нерідко ускладнюється їхньою свіжістю в

мовленні та нестабільністю значень. Щоб передати їх коректно, перекладачеві слід з'ясувати семантику нового слова, проаналізувати контекст, у якому воно використане, а також перевірити, чи має мова перекладу вже усталений відповідник. Після цього необхідно обрати найдоречнішу стратегію перекладу – транскодування, калькування, описовий або приблизний переклад, створення нового терміна чи добір функціонального аналога.

ЛІТЕРАТУРА

Намачинська Г., Ціта М. (2024). Неологізми в сучасній англomовній періодиці. *Current Issues of Linguistics and Translation Studies*, 32, 20–24.

Селіванова О.О. (2006). Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля–К.

Шутова М.О. (2010). Неологізми в сучасній англійській мові. Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО КНЛ. Серія Філологія. Педагогіка. Психологія. Випуск 21. 79–85.

Волошина А. Р.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Лелека Т. О.

*Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка (Кропивницький, Україна)*

ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ ГАЗЕТНИХ СТАТЕЙ

Газетні тексти є особливим різновидом публіцистичного дискурсу, у якому поєднуються інформативна, емоційна та впливова функції. Їхнє основне завдання — не лише повідомити про факт, а й сформулювати певне ставлення читача до події. Тому переклад газетних матеріалів передбачає не тільки точну

передачу змісту, а й збереження комунікативної інтенції автора, тобто прагматичного ефекту тексту (Зорівчак, 2001, с. 45).

Прагматика перекладу газетних статей пов'язана з відтворенням комунікативного впливу, емоційного тону та культурних конотацій оригіналу. Перекладач виступає не лише мовним посередником, а й інтерпретатором авторських намірів, який повинен забезпечити адекватну реакцію реципієнта. Саме тому переклад у публіцистичній сфері неможливо звести до механічного відтворення слів — він є результатом комунікативного вибору, що враховує прагматичні особливості тексту (Nida, 1964, р. 78).

Серед науковців, які досліджували проблему прагматичної еквівалентності, варто відзначити Ю. Найду, М. Бейкер, а також українських перекладознавців Р. Зорівчак, О. Коптілова, Л. Коломієць. Ю. Найда розробив концепцію динамічної еквівалентності, підкресливши важливість відтворення реакції читача, тоді як К. Норд у межах теорії скопосу наголошував на функціональній меті перекладу та орієнтації на адресата. Вчені також розглядали дилему між доместикацією та форенізацією, що визначає ступінь наближення тексту до культури читача (Зорівчак, 2001, с. 48).

Основними стратегіями досягнення прагматичної еквівалентності є адаптація, компенсація, доместикація та форенізація. Адаптація дає змогу відтворити емоційний тон і культурну специфіку повідомлення. Наприклад, англійський епітет *deeply inadequate* у матеріалі The Guardian доцільно передати як *вкрай недостатній*, що зберігає негативну оцінку без небажаних конотацій. Компенсація застосовується у випадках, коли неможливо дослівно передати гру слів або ідіому, але можливо створити аналогічний ефект іншими засобами. Так, переклад фрази *A storm of criticism over PM's new plan* як *Хвиля критики на адресу нового плану прем'єра* передає динаміку та експресивність оригіналу. Доместикація передбачає адаптацію культурно зумовлених елементів до реалій цільової мови. Так, вислів *Downing Street said...*

найдоцільніше перекласти як *в уряді Великої Британії заявили*, що робить текст зрозумілим українському читачеві. Форенізація, навпаки, зберігає іноземні елементи для підкреслення культурного контексту, якщо це важливо для прагматичного сприйняття (Baker, 2011, p. 112).

Варто зазначити, що газетний стиль як об'єкт перекладу має свої особливості: поєднання стандартизованих мовних форм із індивідуальною експресією журналіста. Це створює додаткові труднощі для перекладача, який має зберегти динаміку та ритм тексту, не порушуючи природності цільової мови. Газетні заголовки часто будуються за принципом стисненості, використовують метафору, гру слів або алюзію, що потребує від перекладача не лише лінгвістичної, а й культурної обізнаності. Наприклад, у перекладі англомовних заголовків типу *Breaking Point* або *At the Crossroads* необхідно передати емоційне навантаження через образні еквіваленти українською — *Критичний момент*, *На роздоріжжі* тощо. Такий підхід забезпечує збереження прагматичного ефекту й експресивної сили тексту. (Schäffner, 2012, p. 51).

Соціокультурний контекст є одним із ключових чинників, що визначають прагматичну адекватність перекладу. Медіатексти не існують у відриві від культурного середовища: вони апелюють до спільних знань, символів і стереотипів читача. Перекладач, працюючи з газетними статтями, має розуміти суспільні реалії обох культур — вихідної та цільової. Це особливо важливо у випадках, коли тексти містять політичні алюзії, культурно марковані вислови або іронію. Вдалий переклад у такому разі вимагає не лише мовної, а й інтерпретаційної компетенції, тобто здатності розшифровувати прагматичні підтексти та передавати їх у доступній формі для реципієнта (Schäffner, 2012, p. 58).

У сучасних умовах цифровізації медіа переклад газетних матеріалів дедалі частіше виконується для онлайн-видань, де важливу роль відіграють

швидкість, лаконічність і актуальність повідомлення. Цифровий формат змінює прагматику тексту, адже онлайн-читач очікує не лише інформативності, а й емоційної залученості. Тому перекладачі дедалі частіше вдаються до мультимодальних стратегій — узгодження тексту з візуальними, аудіо- та графічними елементами. З появою систем штучного інтелекту та автоматизованого перекладу (AI-assisted translation) зростає потреба у фаховому редагуванні машинних перекладів, щоб забезпечити збереження прагматичного впливу й культурної точності. Таким чином, роль перекладача в цифрових медіа полягає не лише у відтворенні змісту, а й у збереженні комунікативної енергії тексту (Bielsa & Bassnett, 2009, p. 92).

Прагматична точність перекладу також залежить від структури речення. Англomовні тексти тяжіють до коротких, динамічних фраз, тоді як українська мова природніше сприймає розгорнуті конструкції. Завдання перекладача — зберегти темп, ритм і стилістичну природність тексту. Крім того, важливо враховувати емоційне забарвлення заголовків: переклад має не лише інформувати, а й викликати аналогічну реакцію читача, як і оригінал (Коломієць, 2012, с. 134).

Вагомим аспектом є орієнтація на цільову аудиторію. Переклад газетного тексту має бути доступним, точним і водночас емоційно впливовим. У цьому контексті показовими є практики видання The Kyiv Independent, де українські реалії часто супроводжуються короткими поясненнями англійською, що сприяє міжкультурному розумінню (Коломієць, 2012, с. 136).

Отже, прагматичний аспект перекладу газетних статей полягає у пошуку балансу між точністю змісту, емоційною виразністю та культурною відповідністю. Успішний переклад не лише інформує, а й впливає на читача, зберігаючи комунікативну інтенцію автора та соціальний підтекст повідомлення

ЛІТЕРАТУРА

- Зорівчак, Р. (2001). Фразеологія перекладу. Львів: ЛНУ ім. І. Франка.
- Коломієць, Л. (2012). Теорія і практика художнього перекладу. Київ: ВЦ «Академія».
- Baker M. (2011). In Other Words: A Coursebook on Translation. London: Routledge.
- Bielsa, E., Bassnett, S. (2009). Translation in Global News. London: Routledge.
- Schäffner, C. (2012). Translation and Intercultural Communication: Similarities and Differences. In House J. (ed.). Translation: A Multidisciplinary Approach. Palgrave Macmillan.
- The Guardian (2025). URL: <https://www.dw.com/uk/the-guardian/t-45729937>

РЕЦЕНЗІЯ

на тези студентки **Волошиної А. Р.**

«Прагматичні аспекти перекладу газетних статей»

Представлені тези присвячені надзвичайно актуальній проблемі сучасного перекладознавства — відтворенню прагматичного потенціалу газетних текстів у процесі перекладу. Авторка демонструє високий рівень теоретичної підготовки, ґрунтовно спирається на доробок провідних вітчизняних і зарубіжних учених — Ю. Найди, К. Норд, М. Бейкер, Р. Зорівчак, Л. Коломієць та ін. Це свідчить про системне опрацювання наукових джерел і вміння інтегрувати різні підходи до аналізу прагматичної еквівалентності.

Робота має чітку структуру, логічну послідовність викладу та наукову аргументованість. Особливо цінним є поєднання теоретичних положень із конкретними прикладами перекладу газетних матеріалів із англійської мови.

Наведені приклади (наприклад, переклад висловів *A storm of criticism* або *Downing Street said*) демонструють вдале застосування стратегій адаптації, компенсації, доместикації та форенізації. Такі ілюстрації надають тезам практичної ваги й підтверджують здатність авторки не лише аналізувати теоретичні концепції, а й застосовувати їх на практиці.

Позитивним є також акцент на ролі соціокультурного контексту й комунікативної інтенції автора у процесі перекладу. Волошина А.Р. слушно підкреслює, що перекладач газетного тексту виступає не лише посередником між двома мовами, а й інтерпретатором культурного коду. Особливу увагу заслуговує розділ, присвячений цифровізації медіапростору та впливу технологій штучного інтелекту на перекладацьку діяльність, що свідчить про сучасне бачення проблематики.

Стиль викладу вирізняється академічністю, точністю формулювань і належним рівнем мовної культури. Використано коректний науковий апарат, чітко оформлено бібліографічний список згідно з академічними вимогами.

До незначних побажань можна віднести можливість розширення емпіричної бази дослідження за рахунок аналізу кількох газет різних жанрів або більш детального порівняння українських та англomовних медіатекстів. Водночас це жодним чином не знижує наукової та практичної цінності роботи.

Тези Волошиної А. Р. є самостійним, ґрунтовним і науково виваженим дослідженням, що відзначається актуальністю, логічністю викладу та високою культурою наукового мислення. Робота може бути рекомендована до опублікування у збірнику матеріалів наукової конференції.

Науковий керівник:

канд. філол. наук, доцент,

доцент кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики

Центральноукраїнського державного університету

імені Володимира Винниченка

Лелека Т. О.

Ільїна О. Д.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Лелека Т. О.

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

(Кропивницький, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ТА ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ КУЛЬТУРНО- СПЕЦИФІЧНИХ РЕАЛІЙ

Переклад слів-реалій, тобто культурно маркованої лексики, до якої належать власні назви, розмовні вирази, аббревіатури та інші лексичні одиниці, характерні для певної культури й відсутні в іншій, є одним із найскладніших аспектів адаптації текстів різних жанрів. Такі елементи створюють труднощі для перекладачів, оскільки не мають прямих відповідників у мові перекладу й потребують пошуку адекватних засобів відтворення культурного змісту.

Слова-реалії часто мають емоційно-експресивне забарвлення, пов'язане з етнічними чи культурними конотаціями, і виступають функціонально-семантичними домінантами тексту. Як зазначає Мукатаєва, культурно специфічна лексика становить лише близько 6-7% активного словника мови, проте її роль у збереженні національної ідентичності є надзвичайно значною (Мукатаєва, 2022, с. 174).

За визначенням Мони Бейкер, реалії — це лексичні одиниці, що «виражають абстрактні (звичаї, релігійні обряди) та конкретні (страви, предмети побуту) поняття, чужі для цільової культури» (Baker, 1992, с. 163). Для адекватного перекладу таких одиниць перекладач має не лише розуміти значення слова, а й знати культурний контекст, у якому воно функціонує.

Тільки глибоке усвідомлення культурних особливостей дає змогу точно передати смислові та емоційні відтінки реалії у мові перекладу.

При перекладі текстів, пов'язаних із міжкультурною комунікацією, звичаями чи соціальними реаліями, перекладач має мислити асоціативно, а не буквально. Використовуючи знання власної культури, він повинен уявити, як певне явище сприймалося б у його культурному контексті, й обрати найбільш адекватний спосіб передачі значення в іншій мові. Саме такий підхід, на думку Зорівчак, дозволяє знайти відповідник, який не спотворює національний колорит оригіналу (Зорівчак, 1989, с. 84).

На адекватність перекладу реалій впливає низка чинників — ступінь новизни слова у вихідній мові, його поширеність серед носіїв цільової мови, комунікативна мета перекладу (інформативна, художня чи наукова), а також досвід перекладача, його культурна обізнаність і мовна інтуїція (Середа, 2019, с. 79). Переклад реалій є не технічним, а творчим процесом, який передбачає три етапи: тлумачення лексичної одиниці, вибір способу перекладу та створення іншомовного відповідника (Ребрій, 2012, с. 144).

У сучасному перекладознавстві найбільш розроблену класифікацію способів перекладу реалій запропонувала Р. П. Зорівчак. Вона виділяє вісім основних методів, які різняться за ступенем збереження культурної специфіки та рівнем адаптації для реципієнта (Зорівчак, 1989, с. 117). Серед них:

- **транслітерація або транскрибування**, коли реалія передається без перекладу (наприклад: *Halloween* – Хеллоуїн);
- **гіперонімічна заміна**, тобто узагальнення значення (наприклад: *porter* – пиво);
- **описовий (дескриптивний) переклад**, що пояснює значення кількома словами (*chesterfield* – довге чоловіче пальто);
- **контекстуальне пояснення**, коли значення розкривається у самому тексті;

- **конотативна транспозиція**, тобто передача емоційного або культурного забарвлення через аналогічну одиницю;
- **комбінована реномінація**, що поєднує транскрипцію й пояснення (*pysanka* (*Easter painted egg*));
- **доместикація** — заміна культурного елемента аналогом цільової культури (*борщ* – *beetroot soup*).

Кожен із цих способів має свої переваги та недоліки, а вибір конкретного методу залежить від стилю тексту, ролі реалії у змісті, її знайомості для читача та рівня культурних відмінностей між мовами. Наприклад, у художніх і туристичних текстах доцільно застосовувати транскодування або комбіновані стратегії, щоб зберегти колорит, тоді як у наукових чи ділових — гіперонімічну заміну чи описовий переклад (Корунець, 2000, с. 332). Перекладач повинен враховувати також цільову аудиторію — рівень її культурної обізнаності й готовність сприймати іншомовні реалії. Переклад реалій не можна зводити до механічного підбору еквівалентів — це завжди творчий пошук балансу між автентичністю й зрозумілістю.

Таким чином, переклад культурно специфічних одиниць — це контекстуально зумовлений процес, що поєднує лінгвістичні, культурологічні та прагматичні чинники. Успішність перекладу залежить від глибини культурної компетенції перекладача, його здатності зберегти баланс між зрозумілістю для іншомовного читача та автентичністю вихідного тексту.

Підсумовуючи, можна зазначити, що переклад культурно маркованих елементів — складний багаторівневий процес, який вимагає не лише мовної майстерності, а й глибоких знань про традиції, звичаї та цінності обох культур. Найефективнішими способами збереження культурної специфіки під час перекладу залишаються транскрибування, транслітерація, описовий переклад, калькування, доместикація та гіперонімічна заміна. Водночас жоден із методів не є універсальним: найкращі результати досягаються шляхом комбінування

різних стратегій із урахуванням жанру, контексту та культурних особливостей тексту.

ЛІТЕРАТУРА

Baker, M. (1992). *In Other Words: A Coursebook on Translation*. London: Routledge.

Зорівчак, Р. П. (1989). Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози). Львів: Видавництво при Львівському університеті.

Корунець, І. В. (2000). Теорія та практика перекладу. Вінниця: Нова книга.

Мукатаєва, Я. (2022). Слова-реалії як вид безеквівалентної лексики та їх класифікація. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія, №55, С. 174–177.

Ребрій, О. В. (2012). Сучасні концепції творчості у перекладі: монографія. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна.

Середа, Н. А. (2019). Національно-культурна маркованість лексичних одиниць у німецько-українському перекладі. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія, Вип. 39(3), С. 79–82.

РЕЦЕНЗІЯ

на тези Ільїної О. Д.

здобувачки другого (магістерського) рівня вищої освіти

Центральноукраїнського державного університету

імені Володимира Винниченка

на тему: «ОСОБЛИВОСТІ ТА ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ

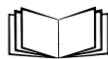
КУЛЬТУРНО-СПЕЦИФІЧНИХ РЕАЛІЙ»

У поданих тезах Ільїної О.Д. розглядається одна з актуальних проблем сучасного перекладознавства — передача культурно-специфічних реалій у процесі міжмовної комунікації. Авторка демонструє глибоке розуміння сутності культурно маркованої лексики та складності її адекватного відтворення засобами іншої мови.

Структура тез є логічною та послідовною: від окреслення теоретичних засад і дефініцій ключових понять до аналізу підходів та методів перекладу реалій. Ільїна О.Д. вдало узагальнює наукові погляди провідних дослідників (М. Бейкер, Р. Зорівчак, С. Ребрій, І. Корунець та ін.), роблячи на їх основі власні узагальнення щодо доцільності застосування тих чи інших перекладацьких стратегій залежно від жанру, мети та культурного контексту тексту.

Особливої уваги заслуговує наголос авторки на творчому характері перекладу культурно специфічних одиниць, а також на необхідності поєднання лінгвістичної, культурологічної та прагматичної компетенцій перекладача. Матеріал викладено грамотно, науково коректно, із використанням відповідної термінології та прикладів, що ілюструють основні положення дослідження.

Тези відзначаються науковою зрілістю, аналітичним підходом і вмінням систематизувати теоретичний матеріал. Робота має теоретичну та практичну

цінність для студентів, викладачів і перекладачів, які цікавляться питаннями міжкультурної комунікації та перекладу культурно маркованих елементів.

Тези Ільїної О.Д. «Особливості та труднощі перекладу культурно-специфічних реалій» відповідають вимогам до наукових публікацій студентів, відзначаються належним рівнем науковості, логічністю викладу та актуальністю теми. Роботу можна рекомендувати до публікації в матеріалах наукової конференції.

Науковий керівник:

канд. філол. наук, доцент,

доцент кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики

Центральноукраїнського державного університету

імені Володимира Винниченка

Лелека Т.О.

Савеленко В. О.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Лелека Т. О.

*Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка (Кропивницький, Україна)*

ЗАСОБИ МАНІПУЛЯТИВНОГО ВПЛИВУ В АНГЛОМОВНИХ ІНАВГУРАЦІЙНИХ ПРОМОВАХ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ

Інавгураційні промови становлять один із ключових жанрів політичного дискурсу, спрямованих не лише на інформування громадськості, а й на формування політичного іміджу, мобілізацію електорату, конструювання національної ідентичності та утвердження ціннісних орієнтирів суспільства (Коломієць, 2012, с. 136).

Маніпулятивний потенціал таких промов реалізується через риторичні конструкції, емоційно забарвлену лексику, синтаксичну симетрію, ритмічну організацію тексту та стратегічне використання метафоричних і символічних образів (Van Dijk, 2006, с. 76).

У дослідженні центральним об'єктом аналізу виступає інавгураційна промова Джона Ф. Кеннеді, що стала знаковою для політичної комунікації ХХ століття завдяки поєднанню логічної структурованості, емоційної насиченості та сильної маніпулятивної складової.

У промові Кеннеді ключове місце займає антитетичний прийом: *Ask not what your country can do for you – ask what you can do for your country*. Ця конструкція формує моральний імператив та переводить акцент із пасивної позиції громадянина на активну участь у розбудові держави. Завдяки паралелізму та ритмічній симетрії антитеза набуває афористичного характеру, що забезпечує її високий маніпулятивний потенціал. Подібний ефект створюють й інші приклади паралелізму: *Let every nation know... / Let both sides explore... / Let both sides seek...*, які посилюють динамізм промови та формують у слухача відчуття невідворотності та цілеспрямованості дій.

Метафоричні образи, зокрема символіка факела (*The torch has been passed to a new generation of Americans*), створюють емоційно насичену картину історичної спадкоємності та підсилюють месіянистську інтонацію промови. У цьому контексті маніпулятивна функція полягає у створенні відчуття участі нації у великій історичній місії. Інклюзивне *ми* (*We are the heirs...; We shall pay any price...*) забезпечує ефект колективної причетності, зменшуючи дистанцію між лідером і народом та підсилюючи формування єдності.

Переклад інавгураційних промов вимагає не механічного відтворення тексту, а збереження прагматичного ефекту оригіналу. Прагматична адаптація є ключовою перекладацькою стратегією, оскільки передбачає орієнтацію на

реакцію цільової аудиторії, а не лише на структурні характеристики тексту (Зорівчак, 2001, с. 1112).

Перекладач повинен зберегти риторичний малюнок, символічні образи, синтаксичну симетрію та емоційно-експресивну насиченість тексту. Важливо уникати надмірної буквальності, яка може спотворити ритм і знизити ступінь переконливості (Chilton, 2004, с. 96).

Особливої уваги потребує передача афористичних конструкцій, біблійних алюзій, імперативних закликів та патетичних інтонацій, які формують маніпулятивний вплив промови. Адаптація культурно маркованих елементів, збереження логічної цілісності та відтворення високого стилю є необхідними умовами адекватного перекладу (Schäffner, 2012, с. 78). Такий підхід дозволяє перекладачеві не лише зберегти змістовий компонент промови, а й передати її емоційно-прагматичний заряд, що впливає на цільову аудиторію не менш ефективно, ніж у тексті оригіналу (Van Dijk, 2006, с. 76).

Отже, політичні інавгураційні промови виступають важливим інструментом впливу на масову свідомість, а їхній переклад є складним процесом, що потребує високої компетентності, знань у галузі риторики, перекладознавства та політичної комунікації. Збереження маніпулятивного потенціалу оригіналу є центральним завданням перекладача, оскільки саме прагматичний компонент визначає ефективність політичного тексту. Перспективи подальших досліджень полягають у компаративному аналізі перекладів різних інавгураційних промов, вивченні стратегій перекладацького втручання та їхньому впливі на формування політичного іміджу лідера.

ЛІТЕРАТУРА

Зорівчак, Р. (2001). Фразеологія перекладу. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2001.

Коломієць, Л. (2012). Теорія і практика художнього перекладу. Київ : ВЦ «Академія».

Chilton, P. (2004). *Analysing Political Discourse*. London : Routledge, 2004.

Kennedy, J. F. (1961). Inaugural Address, 20 January 1961. Washington : National Archives, 1961. URL: <https://www.archives.gov/milestone-documents/president-john-f-kennedys-inaugural-address>

Schäffner, C. (2012). Translation and Intercultural Communication: Similarities and Differences. In House J. (ed.). *Translation: A Multidisciplinary Approach*. Palgrave Macmillan.

Van Dijk, T. A. (2006). *Discourse and Manipulation*. Discourse & Society, 2006.

РЕЦЕНЗІЯ

на тези Савеленка В. О.

«ЗАСОБИ МАНІПУЛЯТИВНОГО ВПЛИВУ В АНГЛОМОВНИХ ІНАВГУРАЦІЙНИХ ПРОМОВАХ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ»

Тези Савеленка В. О. присвячено актуальній та науково значущій темі, що знаходиться на перетині політичної лінгвістики, риторики та перекладознавства. Автор обґрунтовано визначає інавгураційну промову як один із ключових жанрів політичного дискурсу, у якому реалізуються механізми впливу на масову свідомість. У роботі простежується чітке розуміння специфіки політичної комунікації та її маніпулятивного потенціалу.

Позитивним аспектом дослідження є акцент на риторичних прийомах і синтаксичних засобах, що формують переконливість промови Дж. Ф. Кеннеді. Антитетичні конструкції, паралелізм, метафоричні образи, інклюзивні займенники – усі ці засоби проаналізовано коректно та аргументовано. Автор вдало показує, що маніпулятивний ефект виникає не лише завдяки змістовим компонентам, а й через організацію мовлення, його ритмічність та емоційність.

Особливої уваги заслуговує перекладознавчий аспект роботи. Тези чітко підкреслюють важливість прагматичної адаптації, збереження риторичного малюнка, символічних образів та стилістичної виразності. Автор слушно наголошує на необхідності уникати буквального перекладу, який може нівелювати маніпулятивний заряд оригіналу. У роботі простежується розуміння ролі перекладача як інтерпретатора та медіатора між культурами.

Структура тез логічна та послідовна, використані джерела є релевантними та сучасними. Проте варто було б розширити порівняльний компонент аналізу інших інавгураційних промов або різних варіантів українських перекладів промови Кеннеді, що надало б дослідженню більшої емпіричної глибини. Також перспективним виглядає докладніший аналіз конкретних перекладацьких рішень, які забезпечують збереження прагматичного ефекту.

У цілому тези демонструють високий рівень наукової зрілості автора, вміння працювати з теоретичними джерелами та застосовувати їх для аналізу конкретного мовного матеріалу. Робота є актуальною, добре структурованою та корисною для подальших досліджень у галузі політичної лінгвістики та перекладознавства.

Науковий керівник:

канд. філол. наук, доцент,

доцент кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики

Центральноукраїнського державного університету

імені Володимира Винниченка

Лелека Т. О.

Фулга Є. С.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Лелека Т. О.

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЛІТЕРАТУРИ ЖАХІВ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ С. КІНГА «СЯЙВО»)

Жанр роману жахів є широко відомим і популярним у всьому світі. Завдяки зростаючому інтересу до цього жанру щороку збільшується попит на його переклади. Для коректного аналізу перекладу роману С. Кінга «Сяйво» необхідно визначити жанрову специфіку літератури жахів загалом і романів жахів зокрема (Левицька, 2023, с. 56).

Одним із ключових викликів перекладу художніх текстів жанру жахів і, зокрема, роману «Сяйво» С. Кінга є передача лінгвостилістичних засобів, які створюють наративну напругу, з одночасним збереженням їхньої емоційної виразності. Важливо передати ідейно-художній зміст твору та авторське бачення, зберігаючи атмосферу страху й тривоги. Оскільки між мовою оригіналу та перекладу існують значні відмінності, перекладачам доводиться використовувати різні трансформації, щоб передати здатність твору захоплювати, утримувати інтерес до подальшого розвитку подій і викликати широкий спектр емоцій у читача (Альошина, 2024, с. 6).

Роман Стівена Кінга «Сяйво» – один із найвідоміших творів жанру жахів, у якому майстерно поєднано елементи психологічного трилера та надприродного страху. У центрі сюжету – історія Джека Торренса, що разом із дружиною та сином оселяється в ізольованому готелі «Оверлук». Під впливом зловісних сил герой поступово втрачає здоровий глузд і зв'язок із

реальністю. Його син Денні, наділений надзвичайним даром «сяйва», спостерігає жахливі видіння, які попереджають про небезпеку, що насувається.

Твір досліджує глибокі психологічні теми – ізоляцію, руйнування особистості, насильство в родині та природу зла, розкриваючи темні сторони людської свідомості. Завдяки напруженій атмосфері, багатошаровій символіці та глибокому психологізму «Сяйво» стало знаковим явищем у світовій літературі жахів, породивши численні екранізації, інтерпретації та продовження.

Поняття еквівалентності у перекладі текстів жанру жахів залишається предметом активних наукових дискусій, адже саме від способу її досягнення залежить сприйняття емоційного ефекту оригіналу. Перекладач опиняється перед вибором між формальною точністю – відтворенням змісту й структури англomовного тексту – та динамічною еквівалентністю, що передбачає передусім відтворення емоційного впливу на читача. У випадку роману Стівена Кінга «Сяйво» цей баланс особливо складний, оскільки страх і напруга створюються не лише змістом, а й ритмом, інтонацією, вибором лексики та підтекстом. Тому перекладачі часто вдаються до семантичних трансформацій, лексичних заміन або прагматичної адаптації, щоб зробити текст природним для українського читача та водночас зберегти психологічну напруженість і моторошну атмосферу оригіналу. Проте такі зміни іноді можуть змінювати тональність чи ступінь емоційного напруження, що впливає на загальний художній ефект твору (Олексик, 2023, с. 76).

Таким чином, переклад «Сяйва» вимагає від перекладача особливої уважності до співвідношення між змістовою точністю та емоційною автентичністю, адже саме через цю рівновагу досягається справжня еквівалентність у жанрі жахів.

Одним із поширених лексичних прийомів, які використовує С. Кінг у своїх творах для введення своїх читачів у стан напруги є метафора. Метафора може мати силу визначати реальність. Це стається за рахунок узгодженої мережі втілень, які підкреслюють одні риси дійсності та приховують інші. Сприйняття метафори, яка змушує нас зосереджуватися лише на тих аспектах нашого досвіду, які вона висвітлює, спонукає нас вважати зміст метафори істинним (Гладиш, 2023, с. 31).

Отже, жанр роману жахів продовжує посідати помітне місце у світовій літературі, що підтверджується стійким інтересом читачів і перекладачів до цього типу текстів. Аналіз перекладу роману Стівена Кінга «Сяйво» вимагає урахування специфіки розвитку літератури жахів – від класичного готичного роману до сучасних психологічних і філософських інтерпретацій страху. Еволюція жанру зумовила зміщення акцентів від зовнішнього прояву жахливого до внутрішнього, психологічного виміру, що суттєво впливає на перекладацькі рішення.

Таким чином, дослідження жанру хорору й особливостей його перекладу засвідчує необхідність комплексного підходу, який поєднує лінгвістичний, стилістичний, культурний та психологічний аналіз. Перекладачеві слід не лише передавати змістову точність, а й відтворювати атмосферу, емоційний напружений фон і художню виразність, без яких твір втрачає свій естетичний та емоційний вплив.

ЛІТЕРАТУРА

Альошина, М. (2024). Характеристика ідіостилю Стівена Кінга. *Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу*, 62(2), С. 6-9.

Гладиш, Т. (2023). Відтворення метафоричних конструкцій у художньому перекладі. *Актуальні проблеми гуманітарних наук*:

міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 63(2), С. 30-34.

Левицька, М. (2023). Відтворення індивідуально-авторського стилю в перекладі сучасної англomовної прози. *Актуальні проблеми перекладознавства та методики викладання перекладу: матеріали III Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції*, С. 55-58.

Олексик, Г. (2023). Переклад фразеологічних одиниць у художньому тексті. *Актуальні проблеми гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 63(2), С. 75-79.*

РЕЦЕНЗІЯ

на тези магістрантки **Фулги Є. С.**

Центральноукраїнського державного університету

імені Володимира Винниченка

на тему: *«Лексичні особливості перекладу літератури жахів (на матеріалі роману С. Кінга “Сяйво”)»*

Тези магістрантки Фулги Є. С. присвячено актуальній проблемі сучасного перекладознавства — відтворенню лексичних, стилістичних і емоційних особливостей текстів жанру жахів у процесі перекладу. Обґрунтовано вибір матеріалу дослідження — роману Стівена Кінга «Сяйво», який є знаковим твором світової літератури та становить значний інтерес із точки зору лінгвостилістичного аналізу й перекладацьких стратегій.

У роботі послідовно розкрито специфіку жанру хорору, визначено основні труднощі перекладу таких текстів, зокрема необхідність збереження емоційної виразності, атмосфери страху й психологічної напруги. Авторка демонструє розуміння ключових теоретичних понять, серед яких —

еквівалентність, динамічна адаптація, семантичні трансформації. Варто відзначити вдалі посилання на праці сучасних дослідників (М. Альошина, 2024; М. Левицька, 2023; Т. Гладиш, 2023), що свідчить про наукову обізнаність і вміння працювати з фаховими джерелами.

Окрему увагу приділено аналізу метафори як одного з основних лексичних засобів створення емоційного ефекту в текстах Стівена Кінга. Авторка слушно підкреслює, що саме метафоричність і ритмомелодика тексту визначають відчуття тривоги й напруги, які перекладач має відтворити у мові перекладу.

Структура тез логічна, зміст викладено послідовно й науково обґрунтовано. Мова роботи відзначається термінологічною точністю, грамотністю та стилістичною виразністю. Матеріал має теоретичну цінність для розвитку перекладознавчих студій і може бути використаний у подальших дослідженнях, присвячених перекладу художніх творів жанру жахів.

Тези магістрантки Фулги Є. С. є самостійною, завершеною науковою роботою, що відзначається актуальністю, науковою новизною та практичною значущістю. Робота відповідає вимогам до студентських наукових публікацій і може бути рекомендована до опублікування у збірнику матеріалів наукової конференції.

Науковий керівник:

канд. філол. наук, доцент,

доцент кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики

Центральноукраїнського державного університету

імені Володимира Винниченка

Лелека Т. О.

Shulha N. V.

*PhD, Associate Professor,
Associate Professor of the Dept. of Theoretical Disciplines,
Donetsk National Medical University
(Kropyvnytskyi, Ukraine)*

AI USE IN PREPARATION OF MEDICAL STUDENTS TO ENGLISH LANGUAGE COMPONENT OF UNIFIED STATE QUALIFICATION EXAM

Considering global COVID19 experience, full-scale invasion into Ukraine, and the urgent needs of country's healthcare system, higher medical education in Ukraine is undergoing modernization process. Therefore, high-quality preparation of students for the Unified State Qualification Examination (USQE) is of particular importance for future development of medical professionals.

One of its components is the English language exam for professional purposes, which checks the proficiency in medical English — English for Medical Purposes (EMP). Contemporary artificial intelligence (AI) technologies introduce new opportunities for personalized and effective preparation for this exam, combining language practice with a medical context.

The English part of the USQE assesses the level of communicative competences in professional medical context. It includes tasks requiring reading and comprehension skills, and contains grammar and vocabulary material, focused on the topics of clinical disciplines (anatomy, physiology, histology, etc.). The main purpose of this component is to determine the ability of students to use English in situations of medical practice and scientific activity (foreign.vnmu.edu.ua, 2019).

Typical difficulties faced by students are related to the complexity of medical terminology, limited vocabulary, and insufficient experience in communicating in

clinical scenarios (Znamenska, 2025). This necessitates the use of adaptive learning methods, including those based on artificial intelligence technologies.

Artificial intelligence has a proven significant potential in the field of language education. AI systems can analyse speech, detect common errors, adapt tasks to the student's level, and provide instant feedback. In the context of medical English, this means the possibility of creating personalized training programs that cover professional vocabulary, doctor-patient simulations, and test tasks in the USQE format.

Research shows that integrating AI into the English language learning process helps to increase the efficiency of vocabulary and grammar acquisition and improves student motivation (Fitria, 2023; Luo et al., 2023). In medical education, artificial intelligence technologies are actively used to create adaptive simulations, virtual trainers, and automatic assessment (Molina-Tanco et al., 2024). Thus, AI can become a powerful tool for developing professional language competence of medical students and support preparation for the Unified State Qualification Examination at a qualitatively new level.

The use of AI in preparation for the English part of the Unified State Exam can be implemented through the following tools:

- Language models (LLM) — for example, ChatGPT or Claude, which allow training in medical communication skills through doctor-patient dialogues, generated conversations between international colleagues, etc.
- Adaptive learning platforms that generate exercises and tests based on the student's level of difficulty (WayGround, AI Test Generator).

Models for integrating these tools can vary from independent use by students to review material to combination with traditional classes in a blended learning format. The instructor in such case plays the role of a facilitator, monitoring the reliability of information, selection of tasks, and level of complexity.

The main advantages of using AI in preparation for the USQE include:

- Individualization of learning: adaptation of tasks to the student's level of knowledge.
- Accessibility: the ability to practice anytime and anywhere.
- Instant feedback and progress analytics.
- Increased motivation: interactivity and gamification of learning.
- Improved quality of training: improved results in vocabulary acquisition and communication skills (Luo et al., 2023).

However, there are also risks such as:

- Overreliance of students on technology.
- Possibility of obtaining unreliable or inaccurate data (Song et al., 2024).
- Violation of the principles of academic integrity.
- The need for digital competence of the teacher for effective integration of technology (Znamenska, 2025).

Therefore, the use of AI in preparation for the English-language part of the USQE should be implemented within the framework of a balanced pedagogical strategy, where AI complements, rather than replaces, the instructor.

AI allows to create individual learning trajectories, simulate real professional situations and provide quick feedback. At the same time, the implementation of these technologies requires ethical control, pedagogical support and proper digital competence of users.

REFERENCES

Fitria, T. N. (2023). *The use of Artificial Intelligence (AI) in English Language Learning and Teaching*. Indonesian EFL Journal, 9(2), 115–127.

Luo, N., Wu, H., & Li, X. (2023). *Effectiveness of AI-based learning in English as a foreign language: A meta-analysis*. BMC Medical Education, 23(1), 4700. <https://doi.org/10.1186/s12909-023-04700-8>

Molina-Tanco, L., García-Sánchez, J., & Pardo, M. (2024). *Artificial intelligence applications in medical education: A systematic review*. *Medical Education Online*, 29(1), 40255837.

Song, Y., Chen, Z., & Wang, Q. (2024). *Limitations of ChatGPT in specialized domains: A case study in infectious diseases*. *BMC Infectious Diseases*, 24(1), 9725. <https://doi.org/10.1186/s12879-024-09725-y>

Znamenska, I. V. (2025). *Preparation of medical students for the English component of the Unified State Qualification Exam*. Repository of Poltava State Medical University. <https://repository.pdmu.edu.ua/items/eb0a0fd3-59e2-4215-ad68-55562f8e8df1>

Foreign Department of Vinnytsia National Medical University. (2019). *English Language Exam (EDKI) Guidelines*. Retrieved from <https://foreign.vnmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/eng-EDKI.pdf>

Тарнавська М. М.

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри перекладу,

прикладної та загальної лінгвістики,

Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка (Кропивницький, Україна)

BUILDING TRANSLATOR COMPETENCE THROUGH CORPUS ANALYSIS: A PRACTICAL FRAMEWORK

Corpus linguistics has rapidly grown into a core element of modern language studies. Being able to process vast collections of authentic texts, it offers almost limitless opportunities to solve a wide range of problems – from everyday language issues to complex academic questions. Today, corpus linguistics plays a crucial role

in developing artificial intelligence, improving machine translation, and building intelligent language models that shape our future (Domhan, Hasler, Tran, Trenous, Byrne, Hieber, 2022; Gries, 2021). It is also basic to language education and translation studies, as it provides access to real, natural language use across various contexts (Akkoyunlu, Kilimci, 2017). That gives it a special value for professional translators training. Translating an international treaty or a technical manual is not simply about knowing two languages; it requires mastering the specific terminology, phraseology, and syntactic structures unique to a particular professional field within two cultures. Traditional teaching methods that rely on textbooks and glossaries often fail to achieve this goal. Corpus-based approaches directly meet this challenge, helping students systematically identify key terms, observe common collocations, and find authentic translation equivalents (Lemish, Aleksieieva, Denysova, Matvieieva, Zernetska, 2020). As a result, learners expand their professional vocabulary and greatly improve the accuracy and naturalness of their translations.

Clearly, this approach is not without complexity: students have to analyze the language as well as learn to work confidently with specialized corpus tools. To address this, a dual approach can be used – initially, teaching students to use corpora for linguistic research, and subsequently, giving them practical experience in building and analyzing their own text collections (Anokhina, Kobyakova, Schvachko, 2023). How can this be achieved in practice? Modern technologies make it easy to integrate corpus tools into translator training. The *Sketch Engine* platform is ideal for this purpose, as it allows users to create specialized text databases and use the powerful CQL (Corpus Query Language) for detailed linguistic analysis (Kilgarrieff, Baisa, Bušta, Jakubíček, Kovář, Michelfeit, Rychlý, Suchomel, 2014).

Thus, the learning process can be seen as a series of clear stages. The first stage involves selecting and creating a corpus – students collect relevant texts from a chosen professional field. Next, they query and analyze the data: using CQL, they identify language patterns, key terms, and terminological collocations. In the course

of this practical work, students explore language functioning in its natural context. Then, through data interpretation and discussion, they connect their findings with translation theory. The final stage is applying what they have learned directly in translation, writing, or editing tasks. This step-by-step process gradually leads students from guided learning toward independent, professional work with specialized texts.

Indeed, the model becomes truly effective through specific tasks. First, students get acquainted with the *Sketch Engine* interface: they create a project, upload documents, and use the *Corpus Info* function to analyze the size and the structure of their collection. The most demanding yet rewarding part is mastering the CQL query language. Here, students often face two main challenges: technical (learning the syntax of queries) and cognitive (understanding how to interpret results). The teacher's role is to demonstrate the practical value of CQL through examples. Students begin with basic queries, use request templates, translate the terms they have found, correct translation errors using corpus data, and compare similar specialized texts and their translations to identify terminological and stylistic differences. One of the most effective tasks is building subject glossaries based on the corpus data, as, students can see how terms actually function in professional contexts through frequency and collocation analysis. This immersion into real linguistic environments proves far more effective than rote memorization of definitions.

In conclusion, this approach develops a wide range of essential translation and related skills. It enhances terminological accuracy, as students learn to use words appropriately in context; fosters contextual thinking, as they view language as a network of interconnected patterns rather than isolated items; and builds independent research skills, strengthening translator autonomy and confidence when tackling new fields. Thus, the model successfully unites corpus linguistics theory with practical needs of translation. It equips students with tools for evidence-based

analysis of specialized texts and promotes the growth of competent, independent professionals.

Ultimately, this step-by-step methodology, from corpus creation to practical application, forms a complete educational process that develops both analytical and technical abilities. At the same time, it opens new opportunities, such as adapting the model for specific industries, tracking the emergence of new terminology in professional discourse, and using parallel corpora to explore translation patterns between languages.

ЛІТЕРАТУРА

Akkoyunlu, A., Kilimci, A. (2017). Application of Corpus to Translation Teaching: Practice and Perceptions. *International Online Journal of Education and Teaching*. Vol. 4, 369–396.

Anokhina, T., Kobyakova, I., Schvachko, S. (2023). Innovative Methodology for Teaching European Studies Using a Corpus Approach. *Philological Treatises*. Vol. 15. No. 2, 7–16.

Domhan, T., Hasler, E., Tran, K., Trenous, S., Byrne, B., Hieber, F. (2022). The Devil Is in the Details: On the Pitfalls of Vocabulary Selection in Neural Machine Translation. *Proceedings of the 2022 Conference of the North American Chapter of the Association for Computational Linguistics: Human Language Technologies (NAACL-HLT 2022)*. Association for Computational Linguistics, 1840–1851. <https://doi.org/10.18653/v1/2022.naacl-main.136>

Gries, S. T. (2021). *Analyzing Linguistic Data: A Practical Introduction to Statistics Using R* (2nd ed.). Cambridge University Press, 374 p.

Kilgarrieff, A., Baisa, V., Bušta, J., Jakubíček, M., Kovář, V., Michelfeit, J., Rychlý, P., Suchomel, V. (2014). The Sketch Engine: Ten Years On. *Lexicography*. Vol. 1(1), 7–36. DOI: 10.1007/s40607-014-0009-9

Lemish, N. Ye., Aleksieieva, O. M., Denysova, S. P., Matvieieva, S. A., Zernetska, A. A. (2020). Linguistic Corpora Technology as a Didactic Tool in Training Future Translators. Information Technologies and Learning Tools. Vol. 79. No. 5, 242–259.

Yuliia Vereshchak

Senior Lecturer, V.Vynnychenko

Central Ukrainian State University (Kropyvnytskyi, Ukraine)

Yelyzaveta Buriak

LA24B Student, V.Vynnychenko

Central Ukrainian State University (Kropyvnytskyi, Ukraine)

Yuliia Zorieva

LA24B Student, V.Vynnychenko

Central Ukrainian State University (Kropyvnytskyi, Ukraine)

TEACHING MODERN ENGLISH GRAMMAR VIA POLITICAL DISCOURSE

In the global village of today's world there is an ever-growing need for high-quality intercultural communication, which, in its turn, puts more pressure on those who serve as mediators in this field – interpreters and translators. Grammar competence they are required to develop in the course of studying may include accuracy, cohesion, pragmatic appropriateness, and processing speed. However, teaching grammar to students of Applied Linguistics may differ significantly from teaching grammar to general English learners, translators (T), or interpreters. Theoretical depth, analytical skills, and research-oriented perspectives on grammar are crucial for Applied Linguistics (AL) students. Hence teachers and language

instructors are to explore and introduce new grammar teaching methods to develop such multifaceted grammatical proficiency (Carrasco Flores, 2019).

When teaching English grammar to Translation and AL students we aim to view grammar as a system, not a set of rules, which is more applicable for common EFL users. If we want our students to be able to autonomously explore authentic linguistic patterns, phraseology, and lexico-grammatical structures relevant to real translation and interpreting tasks, we must consider the importance of corpus-based and data-driven learning as effective approaches in modern grammar learning (Bilotserkovets & Fomenko, 2022).

Task-based and communicative approaches, undervalued at some point, have been successfully adapted for translator/interpreter training through translation-mediated tasks, reformulation exercises, and context-embedded problem-solving activities that integrate grammar with meaning-focused communication, adjusted to the Practical English course curriculum.

Technology-enhanced tools, even though being extensively criticized, have provided students with expanded opportunities for individualized grammar practice and immediate corrective feedback, which is now extremely important for Ukrainian educational environment, where regular academic hours are practically impossible due to the war the country has been in for years.

Given the rich grammatical structure, political speeches are viewed by the author as a valuable grammar material for contrastive grammar teaching of interpreter and translation trainees. Besides, political speech corpora along with the official translations available are important, from our point of view, for the AL students. Although there are many studies into the translation strategies and corpus-based analysis of political speeches, their value as grammar material has not been given thorough consideration yet (Abdu-Allah & Najm, 2020, c.21).

When studying the use of modal verbs, students choose a prominent politician, whose speech they will be analyzing from the point of frequency and meaning of the

modal verbs and expressions. In addition, they pick the available official translation of the speech to analyze the ways the modals are rendered into Ukrainian. Not only do the students analyze the modal verbs in terms of their impact on the message delivered in the speech, but they also study what modal means are applied by the translator and how adequate the translation is.

E.g. J.Biden: "He **must make** very difficult choices" – "*Він повинен зробити дуже важкий вибір*" (strong advice)

"If sanctions **cannot stop** President Putin, what penalty **can**?" - "*Якщо санкції не можуть зупинити президента Путіна, яка кара може?*" (ability/inability)

Rishi Sunak: "But we **can and will protect** ourselves against illegal immigration" – "*Але ми можемо і будемо захищати себе від нелегальної еміграції*" (can – ability, will – persistence)

Even though the approach is well applicable for both AL students and T students, a number of significant differences in teaching grammar are identified. For example, while the goal of the latter is to achieve maximum equivalence and accuracy, for the AL students theoretical understanding and research skills development are vital. For AL students doing corpus research on the given discourse is the task while for T students studying grammar transformations is of greater importance.

To sum up, grammar remains one of the essential aspects of mastering the language, and developing grammar competence is crucial for those doing a course in Translation or Applied Linguistics. Educators must consider the authenticity of input and contextualized practice, ensure learner autonomy, integration of contrastive insights, and the use of digital tools to support analysis and feedback. It will foster the development of deep, flexible grammatical competence, so much in demand in the current context of intercultural communication.

REFERENCES

Abdu-Allah, I. H., & Najm, Y. M. (2020). Grammar and meaning interface in political discourse: A functional-systemic grammar study. *Diyala Journal for Human Research*, 102(1). <http://djhr.uodiyala.edu.iq>

Bilotserkovets, M., & Fomenko, T. (2022). Learning English grammar by means of M-learning: A case study. *Educational Challenges*, 27(2).

<https://doi.org/10.34142/2709-7986.2022.27.2.02>

Carrasco Flores, J. A. (2019). Teaching English for translation and interpreting: A framework of reference for developing the translator's bilingual sub-competence. *Complutense Journal of English Studies*, 27, 1–26. <https://doi.org/10.5209/cjes.62822>

Наукове видання

Матеріали IV Міжнародної
науково-практичної конференції

«СЛОВО В СУЧАСНІЙ НАУКОВІЙ ПАРАДИГМІ:
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ КОНТЕКСТ»

ЗБІРНИК ТЕЗ

Відповідальні за випуск:

Вечірко О. Л. – кандидат філологічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри германських мов, зарубіжної літератури та методик викладання;

Кирилюк О. Л. – доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української філології та журналістики;

Верезубенко М. М. – кандидат філологічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики.

СВІДОЦТВО ПРО ВНЕСЕННЯ СУБ'ЄКТА ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ
ДО ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ ВИДАВЦІВ,
ВИГОТІВНИКІВ І РОЗПОВСЮДЖУВАЧІВ ВИДАВНИЧОЇ ПРОДУКЦІЇ
Серія ДК № 1537 від 22.10.2003 р.

Підп. до друку 09.12.2024 р. Формат 60×84¹/₁₆.
Ум. др. арк. 22,41. Зам. № 9872.

*РЕДАКЦІЙНО-ВИДАВНИЧИЙ ВІДДІЛ
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
25006, Кропивницький, вул. Шевченка, 1
Тел.: (0522) 24-59-84.
Fax.: (0522) 24-85-44.
E-Mail: mails@cuspu.edu.ua*